

**L'Església
i el
Mil·lenari de Catalunya**

111

**QUA
DERNS DE
PASTORAL**

QP

- 0 Pastoral de Quaresma. (exhaurit)
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà. (exhaurit)
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer (exhaurit).
- 3 Parròquia i comunitat (exhaurit).
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església. (exhaurit)
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació a Lleida. Antologia: Guillem Rovirosa (exh.).
- 6 El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona (exhaurit).
- 7 La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Collell i Bancells.
- 8 De la cristiandat al pluralisme (exhaurit).
- 9 Pastoral rural (exhaurit).
- 10 L'Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Lleï fonamental de l'Església (exhaurit).
- 14-15 Consells presbiterals i pastorals (exh.).
- 16 Parròquies petites. Església catalana, 1971.
- 17 JAC, Escoltisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
- 19 Pastoral en medi urbà. Antologia: Josep M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Índex 1969-1971.
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC. Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nord-africana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia. (exhaurit)
- 27 L'ACO i la Missió Obrera. El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Aisina. Antologia: Josep Carner.
- 28 Comunitats de base. Església catalana, 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
- 30 L'economia de l'Església (exhaurit).
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Talzè: El concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 Ciutat de demà i educació religiosa. La immigració a Catalunya. Antologia: F. V. García, «el rector de Vallfogona» (exhaurit).
- 38 El laic, avui. (exhaurit)
- 39 Canvis en l'Església i en els ministeris.
- 40 Església i canvi social. Capellans i classe obrera. Església catalana, 1975. (exhaurit)
- 41 Renovar la celebració de Pasqua. Pastoral de vocacions. L'11 de maig de 1966. (exhaurit)
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres. (exhaurit)
- 44 Programar un nou curs. Tipologies del ministeri. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976. (exhaurit)
- 46-47 Equips de preveres. Transmetre la fe. (exhaurit)
- 48 Confirmació i comunitat. Economia de l'Església. Escarré a «Le Monde» (1963) (exhaurit).
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1965).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristians conscients i responsables.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (exhaurit).
- 57 Aparellament i matrimoni.
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el desencant i l'esperança.
- 60 Talzè: una interpretació.
- 61 Damià Estela, testimoni d'excepció.
- 62 Assembles a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana (exhaurit).
- 64-65 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Pregàr amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Batlle.
- 68 Informe sobre Pastoral de Joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (exhaurit).
- 71 Cristians catalans al Tercer món.
- 72 Pastoral del bateig (exhaurit).
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (exhaurit).
- 77 Cardijn i l'evangelització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religioses als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni (exh.).
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficients mentals (exhaurit).
- 86-87 C. Cardó, Ll. Carreras i J. B. Manyà.
- 88 Els malalts marginats.
- 89-90 La pastoral a debat.
- 91-92 Església i normalització lingüística.
- 93 La parròquia, lloc d'educació de la fe.
- 94 Debat sobre la guerra i la pau.
- 95 Aportacions pastorals del C. Vaticà II.
- 96 La llengua de l'Església a Catalunya.
- 97 La guerra civil. Les sectes. Catequesi dels més petits.
- 98-99 Ministeris per a la comunitat. La poesia religiosa de Verdàguer.
- 100 La Vella pasqual.
- 101 Sobre la pastoral a Catalunya (1969-1987).
- 102 Religiositat popular.
- 103-104 La classe de religió.
- 105 Acollir el deficient. (exhaurit)
- 106-107 El cant a les esglésies.
- 108 Fe i cultura postmoderna.
- 109 Els nous moviments.
- 110 La parròquia. L'arxiprest. Parròquies sense prevere. Llengua i pastoral.
- 111 L'Església i el Mil·lenari de Catalunya

QUA DERNS DE PASTORAL

111

1989

SUMARI

● PÒRTIC

- Sobre els nomenaments episcopals 5

● QÜESTIONS

- Ara fa mil anys..., *Joan Galtés* 9
Integració dels immigrants: noves qüestions, *Joan Carrera* 15
L'Església en el procés que ha de menar a la llibertat de Catalunya, *Salvador Bardulet i Josep M. Totosaus* 20
La pastoral del futur: línies bàsiques, *Casimir Martí* 27
Vers una conferència eclesial de Catalunya, *Jaume Riera* 44
Ser religiós a Catalunya avui, *Joan Botam* 48
L'estructuració dels serveis comuns a l'Església catalana, *Miquel Barbarà* 56
L'economia eclesial del futur, *Antoni Bascompte* 65
El problema dels límits diocesans a Catalunya, *Joan Busquets* 71
Cap a on naveguen les Esglésies de les Illes?, *Pere Llabrés* 78
Catalunya mil anys: País Valencià, set-cents cinquanta anys
Pere Riutort 83

● OPINIONS

- Cap on ha d'anar l'Església de Catalunya, *Ramon Alsina, Josep Amengual, Quim Arolas, Salvador Bardulet, Joan Carreres, Pere Fradera, Joaquim Gomis, Josep M. Grané, Fèlix Martí, Maria Martinell, Jordi Porta, Maribel Pou i Pere Torras* 89

● LECTURA

- L'«Arxiu de textos catalans antics» i la normalització cultural, *Josep M. Marquès* 103

● QUATRE VENTS

- Crònica de Girona, *Jaume Reixach* 107
Crònica de Tarragona, *Jordi Figueras* 109
Crònica de Tortosa, *Joan Masip* 112
Crònica d'Urgell, *Antoni Mirabet* 115

● RETALLS

- Per *Josep Amengual i Josep M. Totosaus* 117

L'ESGLÉSIA I EL MIL·LENARI DE CATALUNYA

La celebració del mil·lenari de la independència política de Catalunya ha donat lloc pertot a una sèrie d'actes, de commemoracions, d'exposicions. Així, ara està a punt d'inaugurar-se, a Barcelona, una gran exposició: «Millenium. Història i art de l'Església catalana».

QUADERNS DE PASTORAL se suma a la celebració amb aquest número. Des del primer moment l'hem concebut no pas com una evocació del passat, sinó amb perspectiva de futur. Hem cregut, efectivament, que no era el cas d'omplir-nos la boca amb les glòries passades o de fer-nos mala consciència amb els errors i les fallades. Sinó de plantejar-nos aquesta qüestió: Ara fa mil anys, quan es conformava el nostre poble, l'Església i els cristians vam jugar-hi un paper determinat, d'acord amb les circumstàncies d'aleshores. La celebració del mil·lenari ens invita, així, a preguntar-nos: ¿quin és el lloc i el paper que, avui, els cristians —persones i comunitats— hem de jugar a Catalunya?

1. El PÒRTIC o comentari editorial és consagrat a dos fets de forta transcendència per a l'Església catalana: la renovació d'abat que s'ha produït a Montserrat de manera tan exemplar i la successió de l'arquebisbe de Barcelona, que segueix uns camins tan poc exemplars, per molt que siguin els habituals en la pràctica actual de l'Església romana.

2. QÜESTIONS s'obre amb un article rememoratiu: «Ara fa mil anys...». Ens l'ha escrit mossèn Joan Galtés, rector de la parròquia de Sta. Maria i Jesús de Gràcia, de Barcelona, que és estudiós de la nostra història. L'article acaba així: «L'Església estigué activament present en la naixença de Catalunya, s'hi comprometé i, malgrat les seves grans limitacions, fou capaç d'amarar de cristianisme la societat i la cultura d'aquell temps. Les conclusions per al nostre temps les pot treure el mateix lector.»

Algunes d'aquestes conclusions són proposades a continuació. Així, mossèn Joan Carrera, rector de la parròquia de St. Isidre, de l'Hospitalet de Llobregat, s'ocupa de la immigració, i Salvador Bardulet i Josep M. Totosaus, de la Redacció de QUADERNS, s'acosten al nacionalis-

me, o —potser millor— a la llibertat de Catalunya i el compromís de l'Església en aquest procés en marxa.

Els altres articles del número fan referència directament a l'Església en ella mateixa. Mossèn Casimir Martí, rector de la parròquia de Sta. Maria de Gornal, de l'Hospitalet de Llobregat, ens exposa unes línies bàsiques de la pastoral del futur, i unes opcions detallades i prioritzades; mossèn Jaume Riera, del Tribunal eclesiàstic de Barcelona, presenta un «projecte» de Conferència eclesial catalana —conferència «eclesial», no només «episcopal»; el P. Joan Botam —que a més de provincial dels caputxins és president de la Unió de Religiosos de Catalunya— s'ocupa dels religiosos: qui som, què fem, on anem; mossèn Miquel Barbarà, actualment vicari episcopal de l'arquebisbat de Tarragona, però que n'havia estat secretari general, parla de l'estructuració dels serveis comuns de l'Església catalana; el senyor Antoni Bascompte, advocat, delegat diocesà d'economia de Barcelona, ens parla de l'economia de l'Església; i mossèn Joan Busquets, gironí, actualment rector del novíssim seminari interdiocesà —Girona, Solsona, Tarragona, Urgell, Vic— s'ocupa del límits diocesans, altrament dit, de la divisió territorial.

Finalment, els nostres col·laboradors mossèn Pere Llabrés i el P. Pere Riutort ens parlen de les esglésies de les illes balears i del País valencià, respectivament.

3. La secció **OPINIONS** presenta escrits breus, respostes a una pregunta oberta: ¿cap on ha d'anar l'Església a Catalunya? El lector veurà com, sense proposar-nos-ho, apareixen unes línies de convergència. I aquí em plau de destacar aquesta: l'aspiració cap a una autonomia real, en la línia del que celebrem —políticament— en ocasió del Mil·lenari.

4. Sota la rúbrica **LECTURA**, mossèn Josep Maria Marquès i Planagumà, gironí, director de l'Arxiu diocesà, ens presenta una eina de normalització cultural catalana: l'«Arxiu de textos catalans antics», que va néixer l'any 1982, gràcies al treball aferrissat a què ens té acostumats mossèn Josep Perarnau, aquest solsoní de Navàs, que ha passat per Castelló i que s'ha afincat a Barcelona, que és també l'ànima de la publicació al llarg dels set anys de vida, els quals permeten, ja, de gaudir d'uns fruits òptims.

5. I així arribem a la crònica dels 4 **VENTS** i als **RETALLS**, seccions amb què es clou un número monogràfic de debò.

Us l'oferim, tot just encetat el temps pasqual, perquè us faci companyia i hi trobeu bons suggeriments al llarg de la cinquantena.

Bona Pasqua!

Barcelona, 1 d'abril de 1989.

J.T.

PÒRTIC

SOBRE ELS NOMENAMENTS EPISCOPALS

El canvi d'abat a Montserrat ha sorprès tothom. Entenem-nos: tothom de fora. Perquè els de dintre, és a dir, els monjos i els novicis, ho sabien des de feia un bon mes. Tota una lliçó en un país en què els rumors acostumen a arribar molt abans que no es produeixin les notícies i en una Església en què els no directament interessats en el nomenament d'un bisbe —o almenys alguns cercles especialment agraciats— s'enteren primer de la marxa de les coses —i tenen així més capacitat de maniobra i d'influència— que no pas els qui en són directament afectats. A aquests no els queda altra sortida que escriure cartes al nuci manifestant-li el seu parer i, al capdavall, acceptar els fets consumats sense saber si ells hi han tingut algun pes.

A Montserrat no. A Montserrat s'ha complert l'antic adagi: «Que aquell que ha de presidir a tots compti amb el beneplàcit de tots».

Passats a penes vuit dies de la sorpresa montserratina

ens n'esperava una altra: la Televisió, que és l'oracle del poble, anunciava que era imminent el nomenament del successor del cardenal Jubany a la seu de Barcelona en la persona de l'actual bisbe de Tortosa, el qual n'esdevindria coadjutor durant un any per a passar a bisbe residencial després. Dos dies més tard, els diaris parlaven amb tota serietat de reunions del consell pastoral diocesà de Barcelona i d'una campanya per a inundar de cartes el destinatari del nomenament.

Els mitjans de comunicació han de difondre notícies i no confondre l'opinió pública amb falsedats. Doncs bé, aquestes «notícies» eren falses: la predicció a termini fix no s'ha complert, no hi ha hagut reunions del consell pastoral, ni de la seva comissió permanent, ni campanya epistolar. Fa uns anys hauríem parlat d'ètica professional o de «deontologia» (¿hi ha algú prou gran que encara recordi aquesta paraula?). Avui ens expressarem en termes més neutres, però potser més forts: professionalitat, zero. ¿Qui s'ha empescat i ha fet córrer uns fets inexistent?

Però de seguida d'haver escrit aquestes paraules hem de córrer a afegir que rumors i notícies d'aquesta mena són fruit natural del procediment i el secretisme que envolten el sistema romà de nomenament dels bisbes. A més secrets, més rumors infundats i més globus-sonda. I, naturalment, més indefensió dels interessats, els quals han de limitar-se a esperar, com uns nens petits, l'arribada de la decisió benèvola dels qui per tots vetllen amb saviesa, informació, prudència, amor i garanties d'encert. A aplaudir-la quan arribi. I a rebre com a enviat del cel aquell que ve per aquests camins tan de la terra.

Defensar aquest procediment apel·lant a la naturalesa de l'Església, que no ha de calcar el seu fer del de les societats humanes —en aquest cas, la pràctica democràtica— és pecar contra l'evidència: durant el primer mil·lenni ningú no posava en qüestió el principi de l'elecció dels bisbes: diem el principi, no la pràctica. I avui, ¿quina és la

pràctica de les comunitats religioses a l'hora de designar els seus superiors? Ens ho exemplifica el cas de Montserrat, en què l'abat acaba de ser elegit pels monjos.

I encara podem apel·lar al concili Vaticà II: a la seva concepció de l'Església com a poble de Déu, als principis de la comunió i la corresponsabilitat, i a l'estructura mateixa de la constitució dogmàtica sobre l'Església, «Lumen gentium», que parla del poble de Déu abans que de la seva constitució jeràrquica: el pla de Déu pren cos en un poble estructurat i no en una jerarquia escollida de la qual aquell en fos com un apèndix o una extensió.

És prou sabut: si l'Església no ha de calcar per sistema les estructures de les societats en què viu i de què forma part, viu tanmateix immersa en la història i sotmesa als seus avatars i s'ha de beneficiar dels progressos de les societats i dels homes. Jugar la carta de l'anacronisme en nom de la tradició (de quina tradició?) apel·lant a la seva naturalesa íntima, a l'evangeli o a la voluntat del seu fundador, el Senyor Jesús, no resisteix en l'afer que ens ocupa la crítica més lleugera. Perquè no estan en joc l'origen ni la naturalesa de l'autoritat —la «sacra potestas»—, sinó els mecanismes per designar les persones que han d'exercir-la. Per això aquelles grans paraules amaguen malament una voluntat centralista de control o, més a ras de terra, una incapacitat de buscar uns altres camins, la qual cosa manifesta falta de confiança en el poble cristià, aquell poble de Déu que té per cap el Crist i que està, tot ell, habitat per l'Esperit.

Demandar, doncs, que s'acabi de seguida aquest sistema autocràtic i llunyà i que s'arbitrin fórmules objectives i jurídicament garantides de participació de les esglésies locals interessades no hauria de ser demanar la lluna, sinó apel·lar simplement a la raó més elemental i més cristiana: al allò que els medievals en deien la «raó teològica». I al capdavall és acostar la decisió als interessats i sostreure una cosa tan important per a la vida de les comunitats

crístianes com és el nomenament dels seus bisbes a influències i ingerències forasteres i anar-la retornant al seu lloc natural: la pròpia Església diocesana. ¿No hi hauria també, així, més garanties d'encert?

QÜESTIONS

ARA FA MIL ANYS...

JOAN GALTÉS

La primavera de l'any 1988, el govern de Catalunya anunciava la celebració del Mil·lenari de la independència de Catalunya. La indicació d'aquesta commemoració va suscitar, en el primer moment, parers contraris sobre la realitat del fet que el volia festejar.

No cal dir que la discussió és ben supèrflua, perquè ja se sap que el naixement d'un poble té una gestació llarga i és el fruit d'un camí continuat i laboriós, però que va puntejat amb fets concrets, esdeveniments històrics, que assenyalen la seva identitat. Un d'aquests fets històrics és el que ha donat lloc a la celebració del mil·lenari que ara intentem sintetitzar, mirant també, l'aportació que féu l'Església en la formació de la nació catalana.

I. ELS FETS QUE JUSTIFIQUEN EL MIL·LENARI

Al segle IX, sobretot després de la conquesta de Girona (785) i de Barcelona (801) per Lluís el Piadós, s'havia configurat la zona fronterera de l'imperi carolingi, anomenada «Marca Hipànica», organitzada en forma de comtats vinculats a la monarquia franca: Rosselló, Cerdanya, Urgell, Osona, Empúries, Besalú, Girona i Barcelona. Els comtes els regien, defensaven el territori de les incursions dels musulmans de l'Andalus i portaven a terme una acció repobladora de gran empenya, recolzats en la trama de parròquies i bisbats, depenents encara de la seu metropolitana de Narbona, i en la fundació i «benedicinització» de monestirs. Un exemple notable d'aquesta tasca organitzadora ens el forneix el comte de Barcelona, Guifré del Pilós, que troba la mort a Bigues, l'any 897, en una de les incursions sarraïnes.

A les acaballes del segle IX els comtats foren hereditaris, que és com dir que els comtes els tenien en propietat, i els governaven amb molta autonomia, tot i que mantenien els vincles de fidelitat amb els reis francs. Es constituïa, a més, una societat de petits propietaris, els pagesos i els qui ocupaven terres per aprisió, segons permetia la llei gòtica.

A mitjan segle X, el comte Borrell II, fill del compte Sunyer i nét de Guifré el Pilós, va heretar els comtats de Barcelona, Girona, Osona i Urgell. Com a comte de Barcelona, Borrell gaudia d'una clara primacia sobre els altres comtats i posseïa el lot més important i amb més possibilitats d'expansió cap a les terres ocupades pels àrabs.

Borrell II va establir, des dels inicis del seu govern (950), una política d'amistat amb el califat de Còrdova i al mateix temps una política de distanciament envers la monarquia franca, tal com havia començat a fer el seu avi Guifré el Pilós. Aquesta política devia fer decidir l'hagib de Còrdova, al-Mansur, a atacar Barcelona durant l'estiu de l'any 985, convençut que els francs no ajudarien el comte de Barcelona.

El fet és que la ràtzia d'al Mansur contra Barcelona provocà un sentiment d'indefensió i de catàstrofe en tot el país, que va contemplar el saqueig i la destrucció de la ciutat i el trasllat de nombrosos captius cap a Còrdova. El comte Borrell salvà la seva vida i s'estalvià la captivitat, però hagué de reconèixer el fracàs de la seva política d'equilibri entre Aquisgrà i Còrdova i, per tant, de consolidació de la seva independència. Per això, en aquells moments de pànic demanà ajut militar al rei franc Lotari, a canvi del reconeixement de la sobirania carolíngia i d'un acte de vassallatge.

Les gestions per a recaptar aquest ajut potser foren encomanades a l'abat Ot de Sant Cugat del Vallès, que a principis de l'any 986 anà a trobar el rei Lotari per tal d'obtenir un privilegi reial que confirmés les possessions del seu monestir, car s'havia perdut tota la documen-

tació durant l'atac d'al-Mansur, on perderen també la vida deu monjos i l'abat.

Però l'ajut no va arribar. Lotari moria el 2 de març de 986 i el seu fill, que el succeí, Lluís V el Caçador, moria un any més tard despreocupat d'aquest assumpte. Mort Lluís V, el 987 fou investit sobirà dels francs Hug Capet, que inaugurava un canvi de dinastia. El nou rei Hug, aconsellat pel monjo Gerbert (el futur papa Silvestre II), que coneixia bé els comtats catalans, car hi havia viscut i s'hi havia format, envià una carta al comte Borrell oferint-li l'ajuda militar demanada feia dos anys, però amb la condició que el comte reconegués la seva sobirania i anés a retre-li vassallatge. La carta, datada l'any 988, diu així:

«En nom del rei Hug al marquès Borrell. Perquè la misericòrdia de Déu ens conferí amb tota quietud el regne dels francs, determinàrem amb consell i auxili de tots els nostres fidels subvenir promptament a la vostra inquietud. Si doncs voleu conservar la fidelitat tan-tes vegades oferta per legats a nós o als nostres antecessors —a fi que arribant al vostre país no ens trobem burlats amb la vana esperança de la vostra ajuda—, tan bon punt sabreu que el nostre exèrcit acampa per Aquitània, veniu a nosaltres amb poca gent per confirmar la fidelitat promesa i guiar l'exèrcit pel camí convenient.

Si preferiu fer-ho així i obeir-nos més aviat a nosaltres que als ismaelites, envieu-nos legats abans de Pasqua que ens assegurin la vostra fidelitat i us puguin donar notícies precises de la nostra anada»

En dos anys, però, les coses havien canviat. El país es refeia i s'havia dissipat el temor d'altres atacs, perquè al-Mansur dirigia les seves ràtzies cap a altres indrets. Per això el comte Borrell no contestà la carta o respongué amb evasives, no estant disposat a renovar l'antic vassallatge, i menys ara, que s'havia produït el canvi de dinastia franca. Des d'aquell any 988 el Casal de Barcelona actuaria amb plena sobirania.

Els altres comtes havien seguit el mateix camí cap a la independència. Així els comtats de la futura Catalunya quedaven deslligats, *de fet*, de tot domini franc. Diem de fet, perquè no fou fins l'any 1258 que es reconegué legalment —*de dret*— aquesta independència respecte dels reis de França, amb el tractat de Corbeil establert entre el rei Jaume I i el rei Sant Lluís.

II. APORTACIÓ DE L'ESGLÉSIA A LA CATALUNYA NAIXENT

L'Església fou un element fonamental en aquest llarg procés, tot just insinuat, que portà al naixement de Catalunya i a la seva sobirania. Parròquies, catedrals i monestirs foren el factor més important

per a la *configuració* interna del país, a més de la tasca *reevangelitzadora* que portaren a terme en aquestes terres, on la fe cristiana s'havia esmorteït o l'havia gairebé desaparegut durant la dominació musulmana.

Repoblació i evangelització

Als inicis del segle IX, el monjo Benet d'Aniana i els arquebisbes Leidrad de Lió i Nebridi de Narbona propiciaren la reevangelització de les terres d'Urgell, amb ocasió de l'adopcionisme. Leidrad ocupà la seu vacant d'Urgell i endegà la diòcesi; Benet d'Aniana introduí l'observança benedictina als monestirs urgellesos. Per aquesta mateixa època s'organitzava el bisbat de Girona. Pocs anys més tard, després de la revolta d'Aissó (826-827), es féu la definitiva repoblació i evangelització de la plana de Vic, perquè «*ne aliquis christianorum in praedicto pago Ausonae remaneret*», segons explicava el bisbe de Vic, Idalguer, al concili de Barcelona de l'any 906. El bisbe Gotmar erigia la catedral de Vic, sobre la qual Oliba faria construir la monumental catedral romànica, cent cinquanta anys després.

El Vallès adquirí l'estructura poblacional definitiva entre els anys 950 i 1050. Les actes de consagració d'esglésies són el testimoni del naixement de nous pobles o de la restauració d'antics nuclis de població. Igualment el Penedès i el Garraf adquirien entitat durant el segle X, sota l'impuls del comte de Barcelona i la col·laboració del bisbe barceloní i del monestir de Sant Cugat del Vallès. De manera semblant succeïa a la Segarra i l'Anoia i a les altres comarques. Les parròquies eren la trama que configurava el país.

La Tarraconense

Però encara més. L'Església mantingué, durant aquest segles de dependència de la seu metropolitana de Narbona, el projecte de restauració de l'antiga província eclesiàstica Tarraconense, que sens dubte afavoria el camí cap a la identitat catalana. Coneixem tres intents de separació de Narbona, durant els segles IX i X. El primer fou l'intent del bisbe Esclua, en temps de Guifré el Pilós. Més tard va ser l'abat Cesari, de Santa Cecília de Montserrat, qui volgué aglutinar els bisbats catalans, fent-se ell mateix metropolità. El tercer intent fou més seriós: l'any 970 anaren a Roma el bisbe Ató de Vic i el comte Borrell de Barcelona per tal d'aconseguir del Papa la creació de la seu metropolitana de Vic fins que Tarragona no fos alliberada, i assolir, així,

la separació eclesiàstica respecte de Narbona. La proposta fou acceptada pel Pontífex romà, el qual expedí les corresponents butlles perquè fos realitat. Però al cap de poc temps del seu retorn, l'arquebisbe Ató moria assassinat i amb ell s'extingia momentànicament el projecte. Els temps no eren encara madurs, però hi havia idea. Calgué esperar encara fins al segle XII per obtenir la restauració de la TarracONSENSE, amb la consagració de l'arquebisbe sant Oleguer.

La cultura

L'Església va conservar i divulgar la cultura per tota l'Europa medieval. Per això alguns historiadors parlen dels països europeus bresolats per l'Església. Aixó és més cert en el cas de Catalunya, on tres institucions difonien la cultura en el temps de la seva naixença: els monestirs, les catedrals i les parròquies.

Els monestirs de Ripoll, Cuixà, Sant Cugat, entre d'altres, eren fogars de cultura en el sentit més ampli, i tingueren homes de la màxima talla científica d'aquells temps. Basta recordar els abats Oliba i Garí, o bé l«scriptorium» de Ripoll, que conreà totes les ciències i tingué un paper de primera magnitud en el camp de la cultura europea del segle X.

A més, aquests monestirs contribuïren eficaçment a obrir al món la Catalunya naixent, gràcies a la benedictinització iniciada per Benet d'Aniana i a la reforma cluniacena.

Les catedrals també eren centres de difusió cultural: Elna, la Seu d'Urgell, Vic, Girona i, més tard, Barcelona, posseïen riques biblioteques i tenien les seves escoles regides per cabiscols. Els escriptors catedralicis proveïen de llibres totes les parròquies.

Quant a les parròquies, ja hem esmentat el seu paper repoblador i afaïçonador de Catalunya. Ara cal afegir que les parròquies foren les qui acostaren la cultura al poble senzill. La missa dominical i la predicació eren els instruments per a aquesta transmissió cultural. Recentment alguns historiadors han assenyalat la importància que tingué el precepte dominical en aquest sentit, i com no fou endebades la predicació, a judicar per les escriptures i els testaments que ens han pervingut del segle IX i X.

El concepte de «pàtria» i el compromís per la pau

No voldria acabar sense fer esment del concepte de *pàtria*, que aportà l'Església al trencall de l'any mil per a definir la nostra terra, segons els estudis de l'eminent historiador Anscari M. Mundó.

Sabem que Oliba, bisbe de Vic i abat de Ripoll i de Cuixà, utilitzà diverses vegades el mot *pàtria* en el sentit de la unitat territorial i política que comprenia Barcelona, Osona, Girona, Urgell i Tarragona. I amb la seva actuació demostrava que el Rosselló i el Conflent també en formaven part, car ell era abat de Cuixà i substituï el bisbe d'Elna, absent, i instituí en aquell bisbat la Treva de Déu. Oliba oferia, així, una denominació ideològica en els moments en què el mot Catalunya no tenia encara un significat precís.

* * *

Aquesta visió a vol d'ocell sobre Catalunya i l'Església, en ocasió del mil·lenari, ens permet, almenys, una afirmació: L'Església estigué activament present en la naixença de Catalunya, s'hi comprometé i, malgrat les seves grans limitacions, fou capaç d'amarar de cristianisme la societat i la cultura d'aquell temps. Les conclusions per al nostre temps les pot treure el mateix lector.

INTEGRACIÓ DELS IMMIGRATS: NOVES QÜESTIONS

JOAN CARRERA PLANAS

No sé pas si trobariem cap altre problema que hagi merescut una atenció tan persistent al llarg del anys i tan comuna a tot el ventall nacional, com aquest de la immigració. Ningú entre els qui compartim la preocupació i la passió pel futur de Catalunya, de qualsevol ideologia, no ha pogut restar indiferent davant aquest tema que modifica els plantejaments anteriors: a partir d'un determinat moment, la qüestió de l'idioma —per exemplificar-ho amb aquest aspecte— deixa de ser un contenciós entre aquest país i els seus veïns, o entre el país i l'Estat, o entre el poble i una minoria de desnacionalitzats o de botiflers, i esdevé una diferència entre conciutadans. Això és molt important, sobretot quan la proporció quantitativa entre els dos grups voreja el meitat i meitat i quan l'adveniment de la democràcia modifica, paradoxalment, la correlació de forces, com diré després.

Les previsions integradores

Gairebé sempre, el tractament que els catalans hem donat al tema de la immigració ha estat optimista, en part per necessitat i en part per generositat.

La necessitat ha estat òbvia. Tots hem sabut, de sempre, o hem intuït, que per a nosaltres, ni que ho haguéssim volgut, no existirien altres camins de solució: ni per via de reforçament de fronteres ni per via de conflicte entre comunitats, no ens era possible d'assolir el que un bon procés d'integració podia donar-nos. Tot allò de considerar catalans els vinguts de fora, actitud amplament compartida que, un dia, l'actual president de la Generalitat formularia amb allò ja famós de «tothom qui viu i treballa a Catalunya», respon a aquest necessari optimisme. Probablement, una anàlisi freda de les dades no hauria donat per a tant. Però la voluntat de mantenir la identitat del país havia de forçar aquesta sortida i, en bona part, ho va aconseguir. Un cop esdevingut proposit d'acció, aquell mot d'ordre contribuï a trans-

formar la realitat, més enllà del que haurien pogut preveure els sociòlegs.

Però va ser, també, un optimisme *generós*. Encara que l'ambient actual es mostra més aviat gasiu a l'hora de consentir-nos motius de satisfacció nacional, bé cal reconèixer que el capteniment global de Catalunya en aquest fenomen tan vital ha estat exemplar. I això malgrat les mancances, quant a l'obertura i a la sensibilitat social, que fàcilment es poden assenyalar i que jo mateix he remarcat aquests últims anys en algun article sobre el tema. L'opinió del país va anar passant progressivament a una actitud propícia a la integració dels forans —superant el concepte més abassegador d'assimilisme, que ha estat el dels pobles colonials— amb una confiança extraordinària en la força de la raó i de l'equitat. L'autodefinició com a nació-gresol i projecte cultural, en lloc de nació i projecte racials és avui un concepte consolidat. Forjat, encara, sota la persecució més dura...

Ara bé, ¿s'han complert les previsions integradores que, alhora per necessitat i amb generositat, acaronàvem o són, almenys, en via de realització avui, és a dir, en el que aleshores anomenàvem el dia de demà? Aquesta és una d'aquelles preguntes que no pot tenir una resposta simple i contundent. M'inclino a creure que, en bona part, hem aconseguit el que esperàvem i, sobretot, hem evitat el pitjor del que, ni que no ho diguéssim gaire, ens temíem. Però, també cal reconèixer que no tot ens ha sortit rodó.

Noves perspectives

Pot ser útil repassar alguns factors de l'actualitat que matisen, ara que ho tenim força més bé, aquell optimisme de quan tot era infinitament més difícil. N'assenyalaré quatre, tots d'aspecte paradoxal.

1. *La democràcia, com a element neutralitzador*. Seria més exacte dir, sens dubte, no la democràcia sinó l'assimilisme espanyol practicat des de la democràcia. Tant se val. És el cas que tot allò que la dictadura perseguia —per exemple Catalunya— prenia prestigi als ulls de tots els demòcrates, els quals, per solidaritat elemental, passaven a fer-se'n defensors. Segurament que molts, a partir d'aquí, van aprofundir més i esdevingueren defensors convençuts de la raó dels catalans. Però la majoria no arribaren a tant: una cosa és indignar-se davant la persecució d'una cultura i proclamar el dret a la seva supervivència, i una altra acceptar, amb totes les conseqüències, el pas d'una *realitat cultural* a una *sobirania nacional* (una identificació, aquesta, que Joan Pau II ha fet repetidament). ¿No hem vist intel·lectuals que ens havien fet costat contra la persecució brutal, mostrar-se

ara alarmats —amb ben escàs fonament, ai las!— davant el futur de la llengua castellana a Catalunya? Resumint, ha desaparegut un factor que inclinava a la integració catalana dels procedents de la immigració, i va apareixent, en canvi, la possibilitat d'un assimilisme espanyol, raonable, progressista, respectuós d'un àmbit per al conreu voluntàriament limitat de les diferències i peculiaritats antropològiques.

2. *La tolerància, com a imatge de feblesa.* No entro ara en la discussió del elements negatius que puguin anar barrejats amb els nostres ben consolidats valors col·lectius de tolerància i pactisme. Simplement assenyalo que, des de fora, sovint se'n fa una lectura en termes de feblesa. Hi ha detalls que no, per petits, són negligibles: allò que cap el 1976 se sentia als barris perifèrics que els qui no parlessin català serien despatxats als seus pobles de procedència, era la visió espontània de la qüestió des d'una cultura no precisament tolerant ni pactista. És a dir, els qui s'expressaven així deixaven traspuar quina hauria estat la seva reacció posats al nostre lloc. La majoria de catalanistes van cuitar a desmentir aquell infundi, en una reacció en la qual es tornaven a barrejar la necessitat i la generositat. Ara, al cap de deu anys, a diferència del que aleshores feien, molts taxistes, molts dependents, molts professionals, alguns capellans, freres i monges vinguts de fora... s'estalvien el més mínim esforç d'adaptació. Alguns han après la llengua però no la fan servir gaire. Han après que el català, en el tu a tu, sol cedir. El catalanisme no fa por. Potser el contrari seria pitjor. Tot amb tot, un altre factor d'estímul a la integració s'ha esvaït.

3. *L'augment del nivell de vida, com a debilitament de la militància.* En l'actual escala de valors, ocupa el primer lloc una imatge del progrés i del benestar plena de connotacions hedonistes i insolidàries. Fa vint anys, era actualitat la confrontació o el diàleg entre cristianisme i marxisme. Això creava a molts ambients un miratge realment reconfortant: dos projectes d'home i dos ideals ètics competien per ser el millor. La qüestió era qui afavoria més la justícia, qui donava més autèntica llibertat, qui respectava més els drets nacionals, etc. I, en alguna mesura, el debat sobre qui era filosòficament i èticament millor es donava, també, més enllà del contenciós cristianisme-marxisme, entre les altres ideologies i entre els partits que les encarnaven. Guanyava dialècticament el qui aconseguia d'aparèixer moralment més exigent. En aquella atmosfera d'optimisme, la defensa de les minories semblava assegurada per al futur, triomfés qui triomfés. Ara la tendència és a subordinar les exigències espirituals als interessos més jussans i immediats. Les repercussions d'aquesta evolució en el tema de la integració nacional és perceptible en dos sentits. Un, la incompatibilitat, cada dia més clara, entre certes formes de benestar i la militància i àdhuc la sensibilitat als problemes col·lectius. ¿Pot, realment, un poble assolir cotes altes de confort, a la manera occidental, i restar combatiu de debò? L'altre símptoma d'aquesta incompatibilitat

el veig en la tendència, actualment molt accentuada en alguns medis nacionalistes, a incentivar la integració dels immigrants mitjançant la reivindicació econòmica; a més autonomia, més diners que no ens seran presos i, al capdavant, més benestar. No negaré una certa utilitat a aquest argument. Però és de visió curta i, en el fons, claudicant: ¿ja no ens veiem amb cor de fer atractiu un projecte de nació per ell mateix? A part que no és pas gaire segur que puguem sempre oferir més que un altre.

4. *La lluita per l'idioma com a reduccionisme.* Els avenços en la normalització lingüística són grandiosos. Només qui hagi viscut, les últimes dècades, apartat de les zones d'immigració dura trobarà ara que el camí recorregut és poc. Aquesta ha estat, i ha de continuar sent, una tasca fonamental. Però la concentració de tots els esforços en aquest camp té el perill, primer, de reduir el fet nacional a la llengua i, així, restringir innecessàriament la integració, descartant-ne altres formes molt importants. Negar la catalanitat, per sistema, a qui no parla el català és injust i contraproduent. Caldria agermanar amb la nostra irrenunciable fidelitat a l'idioma com a signe d'identitat la més gran flexibilitat amb què els bascs —potser també per necessitat— presenten, en aquest punt, l'opció nacionalista. Però, en segon lloc, encara hi ha un perill pitjor: el de posar-ho tot en l'ús de l'idioma, per tal d'evitar una presentació més clara, i sovint incòmoda, del nostre pensament nacional. Aleshores, l'ús o un cert ús del català esdevé un fet sense significació i s'imposa una concepció no del bilingüisme ascendent —pas del castellà sol a totes dues llengües— sinó del bilingüisme descendent o, almenys, estàtic —refús definitiu a ser un poble que de llengua *pròpia* només en té una. És a dir: la normatització té un sentit o un altre segons quina sigui la norma. No podem escamotejar la lluita per la nostra norma.

En acabar aquestes reflexions —la llista d'obstacles podria ser més llarga—, m'adono que —potser per primera vegada— un article meu sobre immigració pot semblar pessimista. En realitat no ho és. En la descripció de cada problema ressenyat el lector atent hi descobrirà elements de resposta. I, en tot cas, no haver de ser optimista per necessitat demostra que les coses han millorat força.

I l'Església?

Dins aquest esforç de la societat catalana, l'Església ha acomplert un paper important, bé que no espectacular. De quina manera?

Si repassem la història dels anys de la immigració massiva, hi trobarem congressos eucarístics i catequístics, setmanes del suburbi, comissions per tot els gustos... però mai ni una trobada ni un organisme

que tracti de la immigració. No es tractava pas d'un refús, perquè al suburbi, a les catequesis, a l'assistència social de les parròquies, els immigrants hi eren ben presents. Sempre he pensat que, en el fons, resultava difícil, sobretot els primers anys de la postguerra, parlar d'un concepte com el de la immigració que, vulgues que no, pressuposava una certa dualitat més enllà del que el clima unitari permetia.

Una història —per fer— de l'acció dels cristians respecte de la immigració hauria de començar, segurament, per les catequesis als suburbis més deseparats. Era una acció travessada de paternalisme i d'una certa ambigüitat que podríem definir amb aquella expressió del doctor Modrego, si no recordo malament «Pan y catecismo». Però no era només això. Era també comunicació humana i això sempre es eficaç. Aquell contacte amb la misèria va marcar positivament més d'un cristià fins a dur-lo a compromisos posteriors i, d'altra banda, en algun lloc, com el Somorrostro, de l'evolució d'una d'aquelles catequesis va acabar naixent-ne la JOC...

Una segona fase va ser, els anys cinquanta, la que protagonitzaren els rectors de parròquies creades els anys 40 o més antigues: hi hagué un intent d'incorporació de devocions foranes, especialment murcianes, viatges massius, processons. És una etapa que els seus protagonistes no han explicat gaire, que jo sàpiga.

Després ja vingueren els moviments apostòlics obrers, nodrits de molts immigrants fins i tot en els quadres dirigents, i la creació intensiva de parròquies a partir del anys seixanta, que va ser l'única presència important que la societat catalana va fer, o va poder fer, en les zones d'immigració.

Sota de tot això hi ha molta riquesa humana: de contacte i comprensió, també de descoberta per part catalana de valors humans i culturals dels punts d'emigració, promoció social i cristiana.

Si mirem les persones que van dur a terme aquestes accions, hi trobem unes noves generacions que ja no tenen res a veure amb la guerra civil. Són les del trencament amb l'Estat protector de 1939. En aquells anys podríem dir, simplificant molt, però no falsejant la realitat, que només els capellans catalanistes acceptaven d'anar als punts on la immigració creava les situacions més desolades.

Però, en la perspectiva del mil·lenari de Catalunya, també és interessant comprovar que les noves parròquies i altres formes de presència pastoral les erigien els bisbes d'aleshores. I no ho feien pas per catalanisme, no cal dir-ho. Ho feien tot acomplint la missió essencial de l'Església. Com les parròquies de fa mil anys, feien país sense saber-ho. En certa manera, això, tot i no ser tan atractiu com el treball engrecat dels que feien realitat les creacions jurídiques dels bisbes, palesa la força de l'acció evangelitzadora en la configuració dels pobles.

L'ESGLÉSIA EN EL PROCÉS QUE HA DE MENAR A LA LLIBERTAT DE CATALUNYA

SALVADOR BARDULET
JOSEP M. TOTOSAUS

La commemoració del mil·lenari de Catalunya ha estat aprofitada per a oferir al país els coneixements històrics bàsics per a descobrir qui som i d'on venim. I el rol que hi ha tingut la fe cristiana i que ha continuat en tot el decurs de la història de Catalunya. Amb alts i baixos. Amb accions programades i amb objectius marcats o amb no tants objectius.

Hi ha projecte de país, per exemple, darrera del tàndem Verdaguier-Collell, els dos capellans vigatans. Tan discutible com vulgueu, en el seu context o des de la nostra perspectiva. Però hi ha projecte. Hi ha projecte de país darrera el mossèn i el bisbe Torras i Bages. Segurament l'esforç que fa, a vegades ben recargolat, per aconseguir la síntesi i el lligam fe-país, país-fe, es deu més a l'auditori al qual s'adreça, de dins i de fora de les fronteres de Catalunya, que no pas a una necessitat personal. Ningú no pot dubtar que, personalment, Torras i Bages era un gran creient i alhora un gran patriota. Dues fidelitats plenament assumides. Dues fidelitats que han estat vistes y denunciades per més d'un (en temps del bisbe Torras i ara) com a incompatibles. És ben curiós això! Llavors, doncs, Torras i Bages, enginya un treball sintetitzador que apareix en qualsevol dels seus escrits, tant als de més contingut polític com als de devoció popular: «Essent la religió verdadera davallada del cel, no obstant té la color i la sabor de cada encontrada, com meravellosament dona a comprendre el Manzoni al parlar de la vinguda del Sant Esperit, en els versos citats en un dels capítols anteriors» (La Tradició Catalana, Llibre I, cap. V); «... des del vostre alt castell de Montserrat, defenseu d'enemics espirituals i temporals tota la terra catalana que teniu encomanada» (Visita espiritual a la Mare de Déu de Montserrat).

El futur

Per tal d'evitar de caure en nostàlgies, la publicitat institucional no para de recordar-nos que tot ha d'anar encarat cap a un futur de progrés i de

llibertat. I que cadascú el concreti en allò que li sembli més adequat. Tenim el país que es diu Catalunya. Tenim una història mil·lenària, tenim una cultura, tenim... tot el que sol tenir qualsevol país normal. Doncs, cap al futur s'ha dit.

En una cosa es manifesten d'acord els polítics autoanomenats nacionalistes, tant els més radicals com els més moderats: que pel que fa a la llibertat de Catalunya no som ni a la meitat. Alguna cosa molt important ens deu faltar per arribar a ser un país com qualsevol país normal. Doncs, cap al futur s'ha dit.

Així doncs, després d'haver dit i tornat a dir que els cristians ja hi érem, i a primera fila, quan Catalunya va néixer, després d'haver constatat que, en moments crítics de la història del país, els cristians també hem estirat el que hem pogut per a sortir de l'ofec provocat per altres nacionalismes imperants..., després de tot això, potser cal que ens plantejem quina ha de ser la nostra aportació al projecte de futur d'un país al qual, per a ser com qualsevol altre, encara li falta més de mig camí.

Clarificació prèvia

Abans de parlar de la presència o l'aportació dels cristians o de l'Església al projecte de futur del nostre país convé de fer una distinció clarificadora.

La presència ha tingut i té sempre dos estadis. El primer, la del cristià individual amb les dues fidelitats ben definides, a la fe cristiana i al país, i que es fa present en els diferents àmbits. Sens dubte és la millor i més eficaç presència. Avui trobarem cristians nacionalistes tant en els espais més radicals com en els més moderats.

Hi ha un altre estadi de presència, fruit de la necessària organització eclesial: dirigents o responsables de les diòcesis, de les comunitats cristianes, organismes, moviments i serveis eclesials. Normalment, quan es parla de presència de l'Església, se sol fer referència a elements d'aquest segon estadi. Tot i que d'entrada aquesta presència pot semblar més qualificada, i a vegades ho és, cal vetllar per no caure en l'equívoc. De fet, no hauríem pas de fer gaire memòria per a constatar un autèntic divorci entre el primer estadi i elements del segon.

En aquest article ens cenyim més aviat a la presència d'Església en referència al segon estadi. La del primer, encara gosem afirmar que ve sola. Potser som massa optimistes. Però hom ho constata en les converses normals amb persones i en les espontànies telefonades a les emissores amb motiu de qualsevol fet públic. Dins de cada català, cristià o no, es digui González o Rovellidou, després de gratar més o menys, hi ha un independentista.

Les arrels episcopals

Segons els historiadors, després d'Isabel II (que el P. Claret confessava), no s'havia repetit el fet que Catalunya tingués els bisbes tots catalans. Pau i que duri. Perquè ja ens tornen a arribar veus que ens fan viure amb l'ai al cor. No deuran pas començar per Barcelona. Si es confirma l'enviada de bisbes castellans, amb promeses d'integrar-se o colonitzadors, deuran començar per Tortosa o Lleida.

Però no cridem el mal temps. Els vuit bisbes de Catalunya, el 27 de desembre de 1985, signaren i oferiren al país el document «Arrels cristianes de Catalunya». Tres edicions amb un total de 9.000 exemplars. S'ha de suposar que el document no interessà solament els cristians, sinó que es complí el que els mateixos bisbes deien en la introducció: Les consideracions les oferim «als cristians de les nostres diòcesis (...) i a tot el nostre poble...». El document va ser ben acceptat i, els cristians, ens en vam alegrar i vam valorar aquesta presa de posició col·legiada. Fins i tot vam prendre nota de l'elucubració escolàstica per a no descartar l'existència de tarannàs més radicals pel que fa a la llibertat de Catalunya: «molts interpreten l'afirmació de la nacionalitat com a vindicació d'un Estat a part, cosa que, en realitat, no n'és una conseqüència necessària. Pot un Estat, amb una adequada organització, assolir la convivència i el progrés en el seu interior de diverses nacions, sense que cap d'elles s'hagi de sentir constrenyida a l'assimilació per una altra». És clar que si el constrenyiment persisteix..., en pot ser una conseqüència lògica.

Tan sols a quatre anys vista, el país ha avançat en la seva reflexió nacionalista. Unes quantes revistes han nascut per a aprofundir-hi periòdicament. No fóra pas balder que els bisbes, de tant en tant, i deixant ja les arrels, anessin acompanyant el tronc del procés amb aportacions que ja entenem que han de ser prudents i assenyades. Per a ells el seny, per a d'altres la rauxa.

Una d'aquestes aportacions és prou senzilla: continuant el que havien escrit a «Arrels...», haurien de dir, amb tota claredat, que l'opció independentista no és cap mal ni cap pecat, mentre es defensi amb armes pacífiques. I que no està renyida, ni de bon tros, amb la fe cristiana. Aquesta obvietat s'ha de dir en aquest país —i en aquest Estat— on s'ha sacralitzat «la sagrada unidad de la patria», i en aquesta Església, on l'apel·lació a la caritat i a la catolicitat ha estat tan manipulada en contra de Catalunya i continua essent-ho.

Pel que fa a la Conferència Episcopal Catalana, ¿no s'ha d'avançar més? Semblava que es feia llum amb la creació de la Província Eclesiàstica Balear. Però, pel que es veu, tot i ser aprovada per tots els directament afectats, la nova Província dorm el son de la pau a Nunciatura o al Vaticà.

Actituds i pauses d'aquesta mena van accelerant, no en dubtem, postures radicals en el camp estrictament polític, com a polítiques deuen ser, i no pas pastorals, les causes que provoquen aquests endarreriments. En el moment en què Catalunya fos una nació amb Estat s'hauria acabat l'espera de concessions de bona voluntat. Tindríem una Conferència episcopal amb tots els ets i uts.

Mentrestant és de desitjar que els nostres bisbes —els de la «Conferència episcopal tarraconense»— agafin més protagonisme i sàpiquem distanciar-se, si convé —i de vegades convé— d'una «Conferència del episcopado español» que pensa i parla sempre en termes unitaris i que respon només, per això mateix, a un país i a una Església que no són els nostres.

Els escrúpols presbiterals

Cal afirmar que el cos presbiteral de les diòcesis catalanes, en general, és conscient de fer la seva feina pastoral en el context d'un país que s'ha d'anar construint i ha d'anar arribant a una normalitat. Fins i tot aquells que es troben en indrets de força implantació castellana no deixen mai de banda emprar mil mitjans i tàctiques amb un objectiu integrador.

Una vegada escrit el paràgraf anterior, s'ha de matisar necessàriament. Perquè no és veritat que tot respongui a aquella normalitat.

D'una banda, no podem oblidar que, tot i els progressos fets —que marquen la línia d'avenç—, els bisbats de Lleida i Tortosa (que són els que guarden —i travessen— les fronteres de ponent, cap a l'Aragó, i del Sud, cap a terres valencianes) presenten massa anomalies, de les quals no n'estan pas immunes els respectius presbiteris diocesans. D'altra banda, cal recordar el paper de molts preveres religiosos, especialment al bisbat de Barcelona i especialment d'aquelles congregacions que tenen a Catalunya efectius poc nombrosos i que depenen d'un superior major que resideix fora del nostre país.

Però fins i tot si pensem en les diòcesis de la Catalunya central, hem de dir que els seus presbiteris manifesten, en general, uns certs escrúpols pel que fa a la seva adscripció catalana. Qui sap si fruit del temps d'educació. Ben cert que els seminaris, fins i tot aquells que estaven a mans d'ordres religioses amb intents colonitzadors, eren uns oasis catalans comparats amb d'altres centres educatius. Però no deixaven de tenir uns tics que es movien dins aquells dogmes sense possibilitat d'anàlisi: la pàtria petita i la gran, catalans sí, però catalanistes no, postures extremes no són pròpies d'un home de Déu... En resum, un atrofiament del sentit de pàtria. Aquest és el toc lúcid que un hom

recorda d'un professor de filosofia que baixava a concrecions orientadores: «Els catalans —ens deia— tenim atrofiat el sentit de pàtria. La que ens donen no la volem; la nostra no ens la deixen tenir».

Els escrúpols continuen: «la fe és universal..., el castellà tots l'entenen..., la pastoral per damunt de tot..., això és política..., ara que tot el món parla d'unió..., Catalunya és un país petit..., primer la justícia i els pobres, després Catalunya..., hem de ser assenyats i no voler fer entrar el clau per la cabota..., no enviaràs pas a Guadalajara una partida en català...».

Als molts o pocs que es mouen en aquest mar de dubtes i d'escrúpols els seria un bon ajut fer una lectura atenta, si més no, de «La tradició catalana» de Torras i Bages i «El problema català» del bisbe emèrit de Vic, Ramon Masnou. Dos homes de Déu, dos catalans, un d'abans, l'altre d'ara, prou qualificats i assenyats.

Els religiosos i les religioses, un univers multiforme

Una simple ullada al món dels religiosos basta per a adonar-nos que ens trobem davant un veritable univers. D'altra banda, ells són els que donen rostre a l'Església en camps tan significatius com l'escola, la sanitat i l'assistència a la tercera edat. La seva organització i la seva extracció expliquen, en bona part, que la sensibilitat nacional catalana no sigui la mateixa que en el clergat diocesà, que està lligat a una diòcesi determinada. I dóna raó de l'anomalia de tantes cases religioses de Catalunya que són veritables illots, impermeables a l'esperit del país; de tants religiosos que, després d'anys de residir-hi, no s'han decidit a parlar-ne la llengua, més encara: que han forçat —i continuen forçant— els membres catalans de la seva congregació a expressar-se en castellà. El que hem dit més amunt sobre els escrúpols que encara arrosegava el cos presbiteral s'ha convertit aquí en veritables dogmes.

És clar que situacions com les que evoquem queden circumscrites a la ciutat de Barcelona i el seu cinturó industrial i també, per un general, a aquelles congregacions que tenen només unes poques cases a Catalunya i que pertanyen a una «província» més extensa.

Molt diferent és la situació de les congregacions de fort arrelament, que són, de bon tros, les més nombroses. I molt diferent és també l'actitud dels organismes col·lectius, que es diguin la «Reunió d'Abats i Provincials» (RAP) o la «Unió de Religiosos de Catalunya» (URC), embrancats a bastir una vida religiosa arrelada en aquest país i compromesa en la seva reconstrucció nacional. Cal reconèixer que el seu treball, silenciós, va deixant-se notar. I que l'abaixament de les cle-

des, excessivament altes, que separaven les distintes congregacions entre elles i del clergat diocesà ha afavorit la naturalització al país i a l'Església del país. Aquest és el camí de futur.

Restà, però, que calen unes accions més decisives que ataquin de dret aquelles anomalies que hem denunciat. Per exemple, ¿qui ha de dir, amb autoritat, a tals superiors majors que han de destinar a Catalunya els membres catalans de la seva congregació, que han de recordar als qui no ho són que han d'estimar cordialment aquest país i s'hi han de naturalitzar, que han de parlar-ne la llengua, que el català ha de ser la llengua de la seva vida i la seva pregària comunitària? Qui els ho ha de dir? Els responsables de la Unió de Religiosos? Tal vegada (i val la pena destacar aquí, encara que només sigui per concomitància, la bona labor que realitza el «Secretariat de l'Escola Cristiana»). Però estem convençuts que els bisbes hi tenen un paper fonamental a jugar, perquè son ells els qui confien tal parròquia a tal congregació, o els qui reben la visita del tal superior o de tal religiós que desitja fundar una casa a Catalunya. I perquè la seva funció els dóna una autoritat única per adreçar-se als superiors majors i als religiosos en general.

Les institucions eclesials, amb un esclòp i una espardenyà

Una visita a país de Tercer món: Costa Rica. Un vol minuciós per una institució eclesial que viu i es manté de les ajudes dels cristians europeus: Departamento Ecueménico de Investigaciones (DEI). Vuit alliberats, servei de publicacions, ordinadors a les aules... Reflexió primera i espontània: no hi ha cap institució de l'Església catalana tan ben equipada.

Els serveis i institucions de l'Església catalana queden centralitzats a Madrid a través de la Conferència Episcopal Espanyola. És a dir, no hi ha Església catalana, hi ha Església espanyola. Allà hi ha les comissions amb llurs corresponents alliberats i dotacions econòmiques. D'allà no paren d'arribar circulars, fulletons, cartells a tot color, convocatòries... l'Església és una i castellana. No coneix altra llengua. Sovint hom sent de responsables de la Generalitat la cançó de l'enfadós: és que tal o qual competència, tal o qual dotació econòmica, encara no ha estat traspasada. Que sapiguem, l'Església espanyola no n'ha fet cap, de traspàs. Ni tan sols ha entrat en la pobra, minsa i insatisfactòria dinàmica de l'Estat de les autonomies. Davant la necessitat d'una reflexió seriosa sobre l'evangelització, un congrés a Madrid en castellà; davant la importància de donar una empenta a les parròquies en la seva vessant evangelitzadora, un congrés a Madrid i

en castellà; a l'hora de fer un estudi sobre l'espiritualitat del prevere, un congrés a Madrid i en castellà... Qualsevol altra alternativa serà titllada de radical, d'exagerada i, per poc que badis, de terrorista. En una reunió estatal (oficialment «nacional») de Vicaris Episcopals, un gallec va tenir la gosadia (!) de dir en assemblea que s'hauria de vetllar més en la qüestió de les llengües perquè en la seva zona o bisbat hi havia mossens que rebutjaven els escrits que els arribaven en llengua castellana. L'assemblea endinyà a l'Il·lustríssim Vicari una bramadissa tan solemne que el moderador va passar d'immediat, si no de grat per força, a un altre tema. I quin altre tema es pot passar a discutir en assemblees d'aquesta mena? Aquí estem, doncs: un Estat, una Església, una llengua.

L'Església catòlica a Catalunya no es coforma amb aquest tarannà i amb aques fer. L'Església catòlica a Catalunya sap que, per al seu funcionament normal, s'ha de fornir de serveis i d'institucions. Ho ha anat mig fent, malgrat tot: les economies dels bisbats encara van de gairell per fer surar la Facultat de teologia; el Centre d'Estudis Pastorals, aquí caic, allà m'aixeco, va fent la seva feina; en el camp de la catequesi i de la divulgació dels estudis bíblics es van fent esforços lloables; els moviments evangelitzadors, de joves i d'adults, els espais de reflexió en àmbits pastorals específics van fent el seu treball conjunt... Aquest mateix número deixa constància, en un altre article, dels serveis interdiocesans vinculats, d'una manera o altra, a la Conferència episcopal tarraconense.

No podem, però, quedar-nos en aquest anar fent pengim-penjam. Catalunya és a penes a mig camí —diuen— de l'objectiu que s'ha marcat. L'Església a Catalunya ha de donar-se institucions i serveis sòlids i estables per al seu desenvolupament normal i per empènyer el país cap al seu objectiu últim. Cal, doncs, solidificar i intensificar el que ja existeix i crear de nou allò que falta. Sempre en la perspectiva d'una Església catalana que està en comunió amb les altres, però que no ha de dependre de cap, precisament perquè és present i forma part d'un país que vol ser solidari amb tots els altres, però que no vol dependre de cap altre. Ei, si no en tenim prou amb la satisfacció de contemplar les nostres aportacions passades. És clar que no n'hem de tenir prou!

LA PASTORAL DEL FUTUR: LÍNIES BÀSIQUES

CASIMIR MARTÍ

M'he preguntat d'entrada si, en les circumstàncies d'un món caracteritzat per l'acceleració dels canvis i pel pluralisme (per no dir la desorientació i el desconcert) cultural, no serà un acte de temeritat, i fins i tot d'arrogància, el propòsit de fer previsions sobre el futur del servei de la fe. Penso, per altra banda, que l'exercici de responsabilitats, en qualsevol camp de l'activitat humana, porta incloses inevitablement opcions de futur. El que, per tant, puc fer, sense caure en la jactància i sense sortir imprudentment fora del cercle de les meves atribucions, és explicar allò que és implícit. Les meves responsabilitats en el camp de la pastoral són limitades i fins i tot irrellevants, si es miren les coses des d'una perspectiva macropastoral, diocesana o supradiocesana. Seran precisament les opcions de futur que aquelles responsabilitats, per intrascendents que siguin en una consideració objectiva de les coses, puguin comportar, el que tractaré de manifestar a continuació. M'expressaré prevalentment en primera persona, per tal de donar a l'exposició un to subjectiu i testimonial, i, en tot cas, adverteixo de bell antuvi que de cap manera no pretenc formular judicis apodíctics i resolutius, per als quals no em puc reconèixer cap mena de competència.

I. QÜESTIONS PRÈVIES

1. El pas dels anys

Si la qüestió de la pastoral del futur me l'hagués plantejada explícitament fa quinze o vint anys, els meus pronòstics i les meves propostes haurien anat en la direcció que llavors marcaven els moviments evangelitzadors. L'horitzó que la JOC i les lectures de l'eclesiologia francesa, la teòrica (Congar, de Lubac, Chénu, Montcheuil...) i la pràc-

tica (Godin, Michonneau...), m'havien ajudat a configurar era un servei de la fe que aspirava a exercir-se en un món cada vegada més independent culturalment i políticament de l'Església, i que tendia a valorar la fe conscient, convenueuda i compromesa, impulsada i mantinguda per l'acció d'un moviment apostòlic. Aquella fe, calia anunciar-la i propagar-la per mitjà del testimoni. La fe compromesa i testimonial era el revers de la medalla d'una situació en la qual es naixia catòlic pel sol fet d'haver vist la llum en un país dotat d'un Estat confessional i caracteritzat per la inèrcia de costums religiosos seculars, que gravitaven sobre una gran part de la població. Aquella situació la visquérem com a carregada d'equívocs (la legitimació religiosa del poder civil, i els privilegis civils de l'Església) i com a portadora de perjudicis molt greus per a la causa de la fe cristiana i de l'Església.

La perspectiva de futur ara mateix indicada de manera sumària continua essent, per a mi, substancialment vàlida. El pas dels anys, en permetre l'ampliació de l'experiència i l'exercici de l'autocrítica, n'ha atenuat les rigideses i les simplificacions, i n'ha completat els ingredients.

Per una part, em sembla poder donar per cert que la línia dels moviments evangelitzadors patia d'un cert elitisme, de vegades fictici en els resultats pràctics, en posar l'accent de manera molt intencionada sobre el caràcter personal de l'opció de fe i sobre el compromís. La importància concedida al compromís incloïa, si més no, quatre deficiències: el complex d'inferioritat de pertànyer a una Església que s'havia desentès del món modern, especialment dels obrers i dels intel·lectuals, un component molt marcat de voluntarisme, probablement lligat amb una concepció antropològica prefabricada de manera molt esquemàtica i idealista, una lectura de l'Evangeli feta des de preocupacions prevalentment moralitzants, i un afany d'influència sobre el contorn polític i social, controlada des del moviment. El moviment, per les característiques ara mateix indicades, posava en funcionament una pedagogia que semblava pensada predominantment per a l'educació d'adolescents i joves, i es constituïa en un món —o un "mundillo"— molt homogeneïtzat, amb proclivitat escassa per a afavorir la convivència plural de persones d'edats i de mentalitats diferents.

Per altra part, la responsabilitat del servei de la fe en una paròquia de barriada m'ha permès d'atribuir un significat elevadament real a l'aspecte comunitari de la vida de la fe, de comprendre els símbols sacramentals com a celebracions de la fe comunitària, i de donar valor a la religiositat popular dels veïns del barri, en relació amb la fe de la comunitat cristiana local. Més endavant detallaré aquests punts.

2. Dues dades clau: la secularització i la crisi del clergat

Les decisions pastorals que caldrà prendre en el futur vindran determinades per dos dinamismes de cicle llarg, si més no: la secularització que, en gran part, respon a la naturalesa de les coses, i la crisi del clergat, que té un caràcter més marcadament conjuntural.

A la secularització, entesa com a procés històric en virtut del qual els costums populars, els criteris morals, el pensament en general, les institucions públiques i fins i tot la religiositat, s'emancipen de la tutela de l'Església, m'hi vaig referir llargament tant a les XX Jornades Catalanes de Teologia, de 1984, celebrades a Tortosa (*Les Esglésies particulars: observacions sociològiques i històriques*, a "Qüestions de Vida cristiana", 126 (1985) p. 60-88), com al VI Congreso de Teología, que tingué lloc a Madrid l'any 1986 (*Iglesia y pueblo en España*, "Misión Abierta" 5-6 (1986), p. 31-68). En el sentit aquí indicat, la secularització, com deia, respon a la naturalesa de les coses, perquè a l'Església no li ha estat encomanada cap missió específica de tutela sobre les realitats històriques, que tenen la seva pròpia autonomia, com la mateixa Església ha reconegut. Les precisions teòriques sobre aquest punt, i, en concret, sobre el caràcter públic de la fe, me les puc estalviar, perquè es troben adequadament exposades per Josep Maria Rovira, a *Fe i cultura al nostre temps* (Abadia de Montserrat, 1987, p. 98-108).

L'altre dinamisme és la crisi del clergat. Vull referir-me exclusivament a dos aspectes d'aquesta crisi. Primer, a l'envelliment del clergat. Dades obtingudes a la Comissió Diocesana d'Economia de Barcelona asseguren que, en aquesta diòcesi, la mitjana actual d'edat del clergat és de 59 anys. Bastant abans d'arribar a aquesta edat, els meus germans ja han estat avis d'un parell de criatures, com a mínim. En segon lloc, vull fer esment del canvi de funcions que el procés de secularització ha anat imposant al clergat. En una Església que es caracteritzava per mantenir sobre la societat i l'Estat una influència considerable, les funcions del clergat eren bàsicament administratives: administració dels béns econòmics annexos als beneficis i a les parròquies, administració dels sagraments amb els registres burocràtics corresponents, administració de la doctrina a través de les catequesis i la predicació, promoció i control de la disciplina de grup (doctrinal, moral i cultural) a través de l'organització parroquial, de les associacions eclesiaístiques i de la direcció espiritual. Encara avui, una bona part del clergat en actiu havia estat preparat fonamentalment per a aquelles funcions d'administració.

L'alternativa a la figura del clergue administrador ha estat la del clergue consiliari, que ha exercit la seva tasca en els cercles minorita-

ris dels moviments, amb una certa renovació dels recursos pedagògics i doctrinals, amb una major capacitat d'atenció a la realitat social del contorn i amb un tracte més familiar amb l'Escriptura, com a font de contemplació religiosa i com a regla de comportament. La figura del consiliari té, respecte de la figura anterior, més punts de contacte dels que apareixen a primer cop d'ull, en l'administració de doctrina, en el manteniment de la disciplina de grup i creació consegüent d'un cert "mundillo" i en el seguiment dels militants, que adopta formes de l'anterior direcció espiritual.

En tot cas, el que es pot dir del clergat i de la crisi corporativa que l'afecta és que no ha estat fet cap esforç públic i oficial per a una presa de consciència de l'estament clerical davant un problema tan patent com l'envelliment d'aquell col·lectiu, i la decadència biològica irreversible que sofreix. De la passivitat dels responsables davant aquest problema n'he fet una prova: he cercat dades sobre l'evolució de la mitjana d'edat dels clegues de Barcelona i, a les oficines del bisbat, només la Delegació d'Economia m'ha subministrat la que ja he esmentat, acabada d'elaborar a finals de juliol de 1988, dels 59 anys de mitjana aritmètica en l'edat del clergat de la diòcesi. És cert que les exhortacions estacionals al foment de les vocacions fan referència a l'escassetat del clergat, però no parteixen d'una anàlisi mínimament satisfactòria del problema, i parlen moltes vegades d'un augment (relatiu) de les vocacions, el valor real del qual, en no ser subministrades simultàniament dades absolutes i globals, no pot ser estimat amb rigor. En aquelles condicions, una referència precisa, destinada aparentment a informar, es converteix, en realitat, en un factor de confusió. Per altra part, si les anàlisis elementals de les dades són inexistentes, més ho són encara els esforços col·lectius i promoguts oficialment en ordre a fer una valoració aprofundida i comparativa de les tasques del servei de la fe que una societat secularitzada reclama.

3. Opcions pastorals genèriques

Davant les realitats de la secularització i de la crisi del clergat, la meua opció és acceptar la situació, i fins i tot donar-la com a irreversible a termini mitjà, si més no, i tractar de retrobar, en les noves circumstàncies, la manera de fer efectiu el servei eclesiàstic de la fe.

No ignoro que, davant la secularització i la crisi del clergat, existeix una opció totalment diversa, que troba un recolzament jeràrquic molt ample. Aquella opció sembla que esperi d'un esforç voluntarista el retorn als temps de la florida numèricament superabundant de vocacions, i que maldi per combatre la secularització i per retornar a l'Es-

glésia els poders socials perduts, tot mantenint intactes, o solament retocats de manera superficial, models de comportament i d'interpretació de la realitat pertanyents a altres èpoques, i tot esforçant-se per reproduir aquells models per via voluntarista i disciplinar.

El motiu principal que m'inclina a la meua opció, tot i que sóc conscient de la seva fragilitat pràctica, és la convicció que l'opció alternativa d'esperar dels esforços voluntaristes dels responsables eclesiàstics una inflexió en la curva ascendent de l'envelliment del clergat, de lluitar contra la secularització amb l'afany de recuperar poder eclesiàstic, i d'obstinar-se a mantenir un servei de la fe calcat sobre models anteriors, va lligada a un afany més o menys conscient de mantenir la civilització rural contra la puixança galopant de la civilització urbana i porta irremissiblement l'Església a un carreró sense sortida.

Personalment, no tinc res en contra de la civilització rural. Més encara. No tinc cap dificultat ni per a reconèixer el paper que l'Església hi ha representat, i que continua representant-hi encara, ni per a manifestar tot el meu respecte pel model pastoral mantingut en el medi rural per l'Església, en la mesura en què comporta un ventall de serveis socials i culturals que, d'altra manera, el poble no tindria. Però tan indefugible és l'existència, passada i present, de la civilització rural, com la de la civilització urbana, que desplaça progressivament l'anterior i que posa en mans laiques la major part dels serveis socials i culturals que l'Església prestava en altres èpoques.

Mantenir com a únic i exclusiu el model de pastoral vigent en el context d'una civilització rural condueix a un carreró sense sortida, perquè l'Església accepta un paper —el de ser configuradora d'una civilització— que, en gran part, no és el propi, i, per a representar aquell paper, es disposa a lluitar amb armes totalment desproporcionades. Penso, en particular, en els mitjans de comunicació, difusors de models de comportament i d'interpretació, dotats d'un poder descomunal de penetració inassequible amb mitjans privats. Lluitar amb mitjans pobres per l'anunci de l'Evangeli és la situació normal. Però el propòsit de configurar una civilització sense comptar amb recursos, resulta en certa manera grotesc, i en tot cas penós, i no pot conduir més que a hipotecar la fe a fórmules culturals anacròniques, a convertir l'Església en un espai cultural tancat, i a vincular-la a interessos polítics de partit. Que ningú no s'estranyi d'aquesta última derivació prevista: sempre que l'Església s'ha proposat de mantenir-se com a força social, ha cercat d'una manera més o menys oberta el recolzament d'unes determinades forces polítiques. No cal anar massa lluny, ni en el temps històric ni en l'espai geogràfic, per a comprovar aquesta asserció.

Per tot això, davant les consideracions entorn de les arrels cristia-

nes de Catalunya, no puc evitar de pensar que aquella mena de discurs tindrà el rigor històric que siguin capaços de donar-li els seus autors, però difícilment podrà dissimular les intencions apologetiques en què ha estat concebut i la nostàlgia que regalima. En tot cas, tinc la convicció que ben poc pot aportar al servei de la fe dins una societat en procés d'urbanització i de secularització.

No cal dir que aquests temes tan transcendents han estat invocats aquí cuita-corrents amb la intenció única de posar al descobert alguns pressupòsits de les opcions pastorals concretes que de seguida presentaré. De tota manera, tal vegada serà convenient que precisi un punt. No tinc cap intenció de negar l'aportació positiva que l'Església i els creients com a tals poden fer, i fan, amb la pràctica cristiana i amb la reflexió sobre la fe viscuda, a la cultura i a la vida social. M'he limitat, en canvi, a assenyalar alguns despropòsits d'un plantejament pastoral entossudit a recercar una influència social com a objectiu propi i específic.

II. OPCIONS DETALLADES I PRIORITZADES

El procés progressiu d'urbanització i de secularització de la societat qüestiona les formes històriques en què l'Església ha viscut establerta, en particular les que comportaven alguna mena de poder sobre la vida dels ciutadans. Davant el caràcter, al meu entendre, irreversible d'aquell procés, he confessat, per la meua part, l'opció genèrica per no encerclar l'Església darrera una muralla d'interessos històrics, a la defensiva contra els signes culturals dominants a l'exterior, i per acceptar el desafiament plantejat per la civilització urbana i secularitzada.

En la hipòtesi de renunciar a mantenir-se aferrissadament adherida a les formes del passat, l'Església té necessitat absoluta, per motius de supervivència, de retrobar els dinamismes originaris de la seva existència i del seu desplegament, que són, en realitat, els posats en joc en l'Eucaristia. No en va l'Eucaristia és considerada com la reunió constituent de la comunitat eclesial i com a "font i culminació" de la vida cristiana.

Per altra banda, retrobar els seus signes inequívocs d'identitat és una operació que l'Església no ha de fer en un buit imaginari. Les Eucaristies dominicals han estat, des de les arrels, el signe d'identificació social dels cristians més fidels. A més a més, els milers de celebracions eucarístiques que cada diumenge es reproduïen en tota l'ex-

tensió del país són, per a bé i per a mal, el reflex més fidel del que és i del que representa l'Església enmig del poble, i del servei de la fe que està disposada a prestar.

Per això, l'opció pastoral que considero bàsica i prioritària és retornar a les Eucaristies dominicals el caràcter de reunions en les quals la comunitat eclesial dels creients es constitueix i es presenta enmig de la societat amb les característiques religioses que li són específiques. A més a més, caldrà referir-se a altres opcions, simultànies amb la primera o complementàries, com la de l'evangelització, la dels marginats, la del tipus d'espiritualitat, la de l'educació de la fe i la dels responsables del servei de la fe.

1. Les Eucaristies dominicals

1.1. L'Eucaristia dominical cal que es converteixi en el punt central del servei de la fe que l'Església ofereix. En efecte, en l'Eucaristia dominical es donen les condicions perquè els cristians

a) es retrobin com a comunitat creient, heterogènia com ho és el poble, en una celebració festiva;

b) s'identifiquin amb la fe de l'Evangelí a través de la proclamació i del comentari de les Escriptures, que duen a la pràctica del seguiment de Jesús;

c) manifestin com a propis, en forma d'oració, els interessos més nobles de la comunitat humana a la qual viuen inserits;

d) es familiaritzin a trobar-se en relació amb Déu a través de símbols, com són, per exemple, el contacte comunitari, la lectura de l'Escriptura, els signes sacramentals i la mateixa experiència de la vida;

e) tinguin, en l'esforç per a reconèixer i aprofundir la pròpia existència i per a interpretar-la a la llum de la fe, una veritable escola d'oració;

f) es confirmen en la possibilitat d'oferir als conciutadans, tal vegada distanciat de la pràctica religiosa, la comunitat eclesial com a lloc de pràctica de la pregària cristiana, de renovament de la decisió de seguir Jesús i de trobament amb Déu a través dels símbols.

1.2. La responsabilitat de garantir unes Eucaristies que proporcionin un servei de la fe tan diversificat no ha de recaure exclusivament sobre el president de les celebracions. Les funcions assenyalades al punt mateix no són monopolitzables, i, a més a més, la missió del president no és suplantar la riquesa i diversitat d'experiències humanes i religioses dels qui participen en l'Eucaristia, ni ofegar-les, en benefici de les experiències pròpies per qualificades que siguin, ni deixar-les comunitàriament inexpressades.

1.3. Una de les dificultats per convertir les Eucaristies dominicals en un servei polivalent de la fe és el caràcter massiu que solen presentar en la major part dels casos, i la manca d'espontaneïtat annex a actes massius d'aquella naturalesa.

Una altra dificultat que se sol al·legar és la tendència de molts ciutadans, entre ells els creients, a desplaçar-se els caps de setmana del lloc habitual de residència. Aquesta última dificultat és només aparent, perquè l'Eucaristia està destinada a ser el que és per a la comunitat que hi participa, per reduïda i pobra que sigui.

1.4. Les dificultats indicades, i altres que es puguin presentar, en particular les que provinguin de les condicions humanes i religioses dels presidents de les celebracions, no haurien de fer desistir del propòsit de constituir les Eucaristies dominicals com a centre de la vida de fe de la comunitat i del servei de la fe que l'Església ofereix. Al contrari, haurien de conduir els responsables més alts de l'Església i les comunitats afectades a un estudi ponderat de les mateixes dificultats i de les condicions per a superar-les. Aquesta tasca hauria de ser, en realitat, la que ocupés la major part del temps dels responsables jeràrquics del conjunt de les comunitats.

1.5. Sense cap mena de pretensió de presentar una solució única i vàlida per a tots els casos, perquè cada cas hauria de ser objecte d'una consideració particularitzada, i a títol d'experiència merament testimonial, presentaré el procés que seguim, en la qüestió que ens ocupa, a la parròquia on presto els meus serveis ministerials.

a) Preparació de l'Eucaristia del diumenge, en una reunió prèvia i oberta als qui vulguin prendre-hi part, en la qual, en primer lloc, es prenen en consideració fets personals de la vida ordinària, o del barri, o d'altres bandes, i es comenten; en segon lloc, es fa lectura i comentari breu dels textos bíblics propis del diumenge; i, finalment, es fa pregària de petició, d'acció de gràcies, d'expressió de confiança en Déu, de penediment, etc., sobre aspectes dels fets comentats o sobre altres qüestions. Cadascuna d'aquestes tres parts de la reunió té una durada d'uns quinze minuts. Cal fer notar que els comentaris dels participants tendeixen a ser moralitzants. Quan se'ls demana, simplement, que els expressin en forma d'oració, no solament canvien el to imperatiu, sinó que adquireixen la forma de desig modest, respectuós i ple de religiositat.

El grup, així, prepara l'Eucaristia, no precisament en el sentit tècnic de la distribució de les lectures, de la selecció dels cants, o de la decoració de l'altar, sinó en el de pregar junts, tenint en compte l'experiència i l'Escriptura.

b) L'homilia del celebrant, les pregàries dels fidels i els cants —precedits d'una breu introducció— es fan ressò, amb la discreció que és

de llei, dels comentaris i de la pregària que es produïren en la reunió preparatòria. D'aquesta manera, el president de l'Eucaristia dominical ofereix als participants l'experiència de comprensió de la vida, de pregària i d'intel·ligència de les Escriptures feta pel grup que ha intervingut en la preparació.

1.6. És molt probable que, en un medi rural, l'exposició i el comentari dels fets, com a punt de partida per a la lectura de l'Escriptura i per a la pregària, comporti problemes, perquè, en un ambient reduït, tot ressona. Són problemes similars als que deuen trobar els militants d'un moviment evangelitzador en la revisió de vida. Cal tenir-ho present, per tal de prendre mesures que jo, per manca d'experiència, ignoro.

1.7. En el context en què se situen aquestes propostes, la multiplicació de les misses dominicals amb l'objecte de facilitar el compliment del precepte o de respondre a altres sentiments devocionals, resulta desconcertant, per no dir aberrant.

1.8. Les Eucaristies dominicals, en el sentit aquí proposat, tenen una funció diversa de les Eucaristies diàries, de naturalesa devocional. El servei de la devoció no solament no s'ha de descartar a priori, sinó que cal prendre'l en consideració, però emmarcat i situat degudament en el programa global de servei de la fe que cada Església diocesana ha de tenir.

2. L'evangelització

Anunciar la fe de l'Evangeli és una funció de tota l'Església. Si, en les dècades recents, han florit entre nosaltres moviments evangelitzadors és perquè sectors de cristians s'adonaren que determinats ambients sofrien un procés de descristianització —se secularitzaven, diríem avui— i perquè l'Església en el seu conjunt es manifestava particularment insensible a aquell fenomen.

Els moviments evangelitzadors continuen tenint en l'Església un paper important, sobretot els que s'ocupen de la joventut, un món particularment afectat per la secularització i impel·lit per la societat a certes formes de marginació. Però tenen la necessitat de trobar una coordinació efectiva amb la tasca evangelitzadora del conjunt de comunitats cristianes.

El servei de la fe en les Eucaristies dominicals, en el sentit exposat, resulta evangelitzador per raons diverses.

En primer lloc, perquè incorpora fets de la vida real viscuts a la llum de la fe, els converteix en punt de partida per a la pregària, i manifesta així el valor actual que l'Evangeli té per als qui es proposen de seguir Jesús, i el valor que pot tenir per a tots aquells qui acceptin de seguir-lo.

En segon lloc, perquè ofereix als qui hi participen regularment la possibilitat de reajustar l'experiència religiosa que han fet amb anterioritat i que, en molts casos sota l'impuls de la mateixa Església, s'havia orientat cap al culte d'uns sants determinats, o d'uns passos determinats de la vida de Jesús o de Maria, o cap a unes determinades imatges de Jesús o dels sants, o cap a unes determinades pràctiques de devoció. Aquella experiència religiosa i les seves formes d'expressió mereixen tots els respectes. Però les Eucaristies dominicals poden representar una crida a reajustar aquells sentiments devocionals tot prenent com a punts de referència

a) l'experiència real i diària de cadascú, amb totes les reaccions i sentiments que desperta i posa en joc;

b) la vida de Jesús, tal com es presenta en el record que l'Església n'ha conservat en el Nou Testament.

Les celebracions sacramentals, sobretot l'Eucaristia, però també, en cada cas, la penitència, el baptisme, el matrimoni, la unció dels malalts, són ocasions de pregària en què l'experiència viscuda es refereix amb fe i esperança a la vida de Jesús.

Finalment, l'experiència de les Eucaristies dominicals celebrades en el sentit exposat capacita la comunitat per a oferir els seus símbols a aquelles persones que, si bé es reconeixen cristianes en alguns moments de la vida, no tenen costum de participar ordinàriament en l'Eucaristia, i, en canvi, acuden a l'Església en les circumstàncies del naixement d'un fill, de la primera comunió, del matrimoni, dels malalts o de les defuncions. No cal ignorar que aquells costums religiosos són moltes vegades unes pràctiques rutinàries, i que d'ells han pres peu els qui enyoren un passat en el qual tot el poble estava subjecte a les lleis eclesiàstiques, i l'Estat catòlic contribuïa a mantenir el poder social de l'Església. En qualsevol cas, ningú no es pot permetre de menysprear els sentiments que es manifesten en aquells costums, i la comunitat cristiana, quan accedeix a oferir a aquelles persones les pròpies formes de manifestar la seva fe en aquelles circumstàncies, crea una ocasió perquè aquells ciutadans es posin a resar tal com ho fa l'Església i rebin l'anunci de la fe comunitària, que s'expressa en les lectures, en les oracions i en els símbols sacramentals. És cert que aquesta actitud acollidora de la comunitat cristiana crea problemes pràctics al clergat, en els centres de culte on alguns diumenges se celebren 20 o 30 baptismes, o en acumulacions anàlogues produïdes en ocasió d'altres celebracions sacramentals, especialment en les circumstàncies estacionals de les primeres comunions. A aquests problemes pràctics cal donar-los una resposta també pràctica de multiplicar les celebracions sacramentals i els ministres que les presideixen, i no la resposta confusional de desqualificar de manera indiscriminada la religiositat popular.

3. Els marginats

El reconeixement de la realitat de la pròpia vida, a què invita el servei eclesial de la fe, no arriba a ser veritable ni ple fins que no inclou la presa en consideració de les persones marginades i dels sectors marginats. Si els marginats existeixen, si els crea la societat en la qual vivim, i no comptem amb ells, la nostra experiència de la vida real és en part fictícia i falsa. Davant el fenomen de la marginació, la comunitat cristiana no pot limitar-se a reaccionar amb respostes als casos aïllats, sinó que està cridada a descobrir els mecanismes estructurals pels quals la societat organitzada tendeix a produir franges més o menys amples de marginats. La relació de solidaritat de la comunitat cristiana amb els grups de marginats ha d'anar acompanyada indispensablement de la denúncia profètica, amb la qual la veu de l'Església s'uneix a la dels oprimits.

4. L'espiritualitat

Fins a dates relativament recents, l'Església disposava d'un conjunt de pràctiques devocionals i de mètodes d'oració, a través dels quals, amb rigor i encert variables segons els casos, la fe professada es canalitzava i prenia cos. Eren pràctiques i mètodes originats, en gran part, en sentiments o experiències humanes i religioses de determinades persones o de determinats grups particulars, i desprovistos moltes vegades d'una base religiosa suficient per a poder ser universalitzats sobre el conjunt dels fidels. Per altra banda, la independització de la cultura respecte de l'Església i el predomini, en el terreny cultural i dels costums, de models unificats i universals contraria les manifestacions devocionals en allò que és llur base, i que és constituït per l'experiència particular de persones i grups determinats. A més a més, les possibilitats o la necessitat de canviar de lloc, que deriven de la manera de ser constituïda la nostra societat i els contactes que el turisme i altres moviments de població permeten, actuen en el mateix sentit.

Si, com a alternativa a la situació indicada, calgués formular esquemàticament el procés que l'Església, en el seu servei de la fe, ofereix a tota recerca religiosa que vol deixar-se orientar per l'Evangeli i aspira a recentrar-se entorn d'ell, es podria proposar la pauta següent, en cinc punts:

a) Reconeixement i profundització de la pròpia experiència humana. En actuar en aquesta direcció, el servei pastoral de la fe, sense supeditar-se a cap sistema filosòfic, funciona com a promotor de cultura, entesa en el seu significat més pregon i originari d'esforç de la

persona humana per comprendre's i humanitzar-se ella mateixa, i per a comprendre i humanitzar el contorn. No cal insistir en el fet que, si el fenomen dels marginats queda exclòs de l'àrea de percepció i d'acció, l'experiència humana que hi ha voluntat d'aprofundir serà inevitablement parcial, esbiaixada, inclinada a donar preferència als interessos propis i potencialment prepotent.

b) Lectura de l'Escriptura, anunciadora de les promeses divines, fetes realitat plena i humanament pròxima en Jesús. Tot l'Antic Testament dona testimoni de Jesús (Jo 5,39). Totes les paraules i els fets de Jesús recollits en l'Evangeli el revelen. L'experiència de l'Església primitiva, reflectida en els escrits del Nou Testament, gira íntegrament entorn de Jesús.

c) Acceptació actualitzada, és a dir, feta des de l'experiència canviant de cada dia, des dels sentiments i reaccions que aquella experiència desencadena, i des de la convicció de pertànyer a un poble cridat a la salvació, de les promeses anunciades en les Escriptures. És el moment de l'oració.

d) Pràctica cristiana, que dona origen a l'ampliació de l'experiència i als moments consecutius indicats anteriorment.

e) Expressió i realització sintètica de tot aquest procés a través dels símbols de l'amor salvador de Déu, en particular de l'Eucaristia. És el moment de la celebració.

5. L'educació de la fe

En unes circumstàncies històriques de pluralisme cultural i de secularització, els cristians individuals i l'Església, per tal de mantenir-se fidels al servei de la fe, tenen necessitat estricta de cultivar una actitud crítica davant les mediacions culturals que, en el curs de la història, han intervingut en la interpretació de les Escriptures i en la fixació dels costums i de les institucions cristianes. La situació de pluralisme cultural i de secularització, més que una redoblada reiteració feta per la jerarquia de normes doctrinals i disciplinars, sempre susceptibles de ser tributàries de models culturals caducs, reclama el desplegament lliure de l'experiència cristiana, contrastada amb altres experiències a l'interior de les comunitats de creients i en confrontació oberta amb altres experiències comunitàries. De la confrontació d'experiències és possible esperar que en resultin formes comunes de comprensió de l'Evangeli i d'actuació cristiana.

Sense deixar de participar en l'experiència de les comunitats cristianes, el servei jeràrquic de la fe en les seves representacions més elevades hauria d'assumir com a pròpia la tasca de recollir aquella expe-

riència, de descriure-la en forma de testimoni de la fe, de formular-la en conceptes universalitzables, i de posar-la en contrast amb la tradició de l'Església, no sense un esforç simultani per a aconseguir una comprensió crítica dels models culturals en què aquella tradició s'expressà. D'aquesta manera, l'experiència inevitablement limitada de les comunitats concretes obtindria elements per a l'autoidentificació amb notes d'unitat i de catolicitat.

En aquesta mateixa línia, ni l'activitat catequètica, que tant ha proliferat després del Concili, ni altres serveis doctrinals de l'Església aconseguirien l'objectiu del servei de la fe si, per comptes de facilitar recursos per a la comprensió de la fe professada per les comunitats concretes i per la totalitat de l'Església, tendissin a constituir un món cultural a part, i es mantinguessin al marge de l'experiència humana i cristiana de les comunitats creients.

Els anomenats moviments evangelitzadors han mostrar que compten amb recursos pedagògics per a facilitar, sobretot als adolescents i als joves que s'hi presten, un procés de maduració humana i religiosa a partir de l'experiència i de la lectura de l'Evangelí. Entre nosaltres, en un temps no llunyà, els moviments evangelitzadors que es desplegaren en el món obrer, i també els que es dirigiren a altres ambients, van rebre influències més o menys profundes de la concepció marxista de l'home i del món. En la tasca educativa que es proposen, aquests moviments comparteixen a hores d'ara les incerteses teòriques que s'experimenten en totes les branques del saber entroncades d'una manera o altra amb plantejaments antropològics, i les incerteses pràctiques que deriven, entre altres coses, de l'absència de perspectiva esperançadora en la consecució d'un lloc de treball per al jovent i en la inserció dels joves en la societat.

6. El clergat

Els clergues han assumit tradicionalment el paper de presidents de les celebracions litúrgiques i de dirigents qualificats de les comunitats cristianes. El servei de la fe que la vida de les comunitats cristianes reclama s'hauria de poder definir amb tota la claretat i amb independència de les fórmules a través de les quals l'Església ha tractat d'organitzar al llarg dels temps els seus serveis ministerials, i hauria de constituir una resposta veritablement funcional a les necessitats de les comunitats cristianes d'avui, com va ser el cas en la creació dels primers diaques. El funcionament del servei de la fe de cap manera hauria de servir de pretext per a les aspiracions d'un estament amb pretensions de perpetuar-se, que de vegades reclama per a ell mateix i

per a l'Església plataformes de poder enmig de la societat, i hauria de ser establert d'acord amb les necessitats de maduració de la fe cristiana de les comunitats i amb les exigències d'una mena de celebracions sacramentals en què aquella fe es pogués expressar.

En el marc d'aquestes exigències del servei de la fe, cal reconèixer, per una part, que el fet de tenir aprovats uns estudis eclesiàstics no equival a estar dotat de qualitats per a presidir les celebracions comunitàries de la fe ni per a exercir el servei de la fe per a tota la comunitat. Per altra part, la condició celibatària, si bé pot tenir en ella mateixa una elevada significació religiosa i evangèlica, tampoc no és garantia, ella sola, de la funcionalitat del servei de la fe. Igualment, el caràcter vitalici del sacerdoci ministerial constitueix un obstacle per a aquella funcionalitat, tal com la mateixa Església ho ha començat a reconèixer en establir la jubilació dels seus ministres.

Per tant, cal que s'imposi un criteri més funcional en la selecció i preparació dels qui han de responsabilitzar-se del servei de la fe en les comunitats. Aquella funcionalitat no elimina la necessitat de centres d'alts estudis eclesiàstics, o de laboratoris d'investigació bíblica, teològica, antropològica i històrica, com a servei de profundització de la fe i de l'experiència religiosa de l'Església.

7. Síntesi operativa

La pastoral d'una Església local, d'una diòcesi, té per objecte principal la constitució i manteniment de comunitats, parroquials o no, en les quals, per una banda, els cristians puguin reunir-se per perservar en el seguiment pràctic de Jesús, per aprofundir en el coneixement de l'enviat del Pare i per celebrar la fe, i, per l'altra, la gent en general puguin trobar-hi el testimoni de la fe de l'Església.

Els serveis imprescindibles que els cristians han de poder trobar en aquelles comunitats són: el de la il·luminació de l'experiència ordinària per mitjà de la fe, el de les celebracions de la fe, el de les catequesis en les formes múltiples que poden adoptar, el del servei als marginats i necessitats en general i el de l'atenció a la religiositat del poble. Perquè cadascun d'aquests serveis pugui ser prestat amb eficiència, calen en les comunitats responsables preparats:

a) que tinguin una experiència cristiana i uns coneixements religiosos suficients;

b) que siguin capaços de valorar l'experiència ordinària de les persones com a lloc concret on es posen en joc sentiments humans (bons i dolents) i on es prenen decisions de cara al seguiment de Jesús (o no s'hi prenen, o se'n prenen de contràries);

c) que creïn llocs de trobada en els quals aquella experiència humana i cristiana pugui ser comunicada i compartida, i pugui ser revisada a la llum de l'Evangelí;

d) que sàpiguen fer desembocar aquella experiència comunicada, compartida i revisada en celebracions sacramentals, particularment en l'Eucaristia, i també en els altres sacraments ocasionals;

e) que puguin adquirir una visió sintètica mínima sobre la fe cristiana;

f) que siguin sensibles a la misèria humana com a producte, no només de la feblesa i maldat de les persones, sinó també, i principalment, de tota societat organitzada;

g) que sàpiguen valorar l'experiència, la sensibilitat i la història religiosa de les persones.

La llista dels serveis imprescindibles que els cristians han de poder trobar en les comunitats cristianes, i les condicions requerides en els responsables de fer funcionar aquells serveis, han de ser els criteris decisius a l'hora de prendre decisions sobre els «ministres» que s'han de responsabilitzar d'aquells serveis. El criteri decisiu, en aquest camp, no ha de ser pertànyer al cos clerical, sinó la capacitat d'assegurar el funcionament dels serveis.

Aquella llista de serveis imprescindibles i de condicions perquè funcionin hauria de ser presa necessàriament en consideració a l'hora d'adoptar decisions respecte de la preparació dels «ministres». Els aspectes acadèmics, que ara predominen, haurien de donar entrada a criteris d'experiència humana i cristiana, i aquests últims haurien d'adquirir una primàcia, sense perjudici de la necessitat de centres d'estudis superiors d'investigació bíblica, teològica, antropològica i històrica sobre el fet cristià i sobre l'Església.

En una paraula, tota l'organització diocesana caldria que fos revisada en funció dels serveis reclamats per les comunitats, i hauria de comportar, com a element bàsic de treball, un registre de les diverses comunitats que ofereixen el servei de la fe, de les activitats que s'hi realitzen, tot distingint les que es conceptuen específiques i les que no ho són perquè poden ser assegurades en altres indrets, i de les persones responsables de cadascun dels serveis. En un temps de canvi, aquest organigrama hauria d'incloure la menció dels serveis que, en el curs dels últims anys, han anat essent abandonats, i dels que, vice-versa, van essent iniciats.

III. ADVERTIMENTS FINALS

En voldria fer tres, per acabar.

1. Pot semblar que la meva exposició té com a horitzó únic el del servei de la fe propi de les parròquies, i que deixa en l'oblit les aportacions provinents no sols d'iniciatives privades, sinó també públiques i institucionals dins l'Església, com són les que poden procedir dels ordes religiosos i d'altres organismes reconeguts. En realitat, no ha estat tant l'organigrama parroquial de les diòcesis el que he tingut present en redactar les meves propostes, com la necessitat peremptòria que l'Església té i tindrà d'oferir el seu servei de la fe a través de comunitats creients localitzades. En les circumstàncies del nostre país, l'Església té la sort de disposar d'una gran abundància de locals i de grups de creients, en general parroquials els uns i els altres, disseminats per tot el territori i en la majoria dels nuclis de població. La proposta de recentrar el servei de la fe entorn de les Eucaristies dominicals no sols ha tingut en compte els dinamismes originaris de la celebració eucarística, sinó també les realitats geogràfiques i sociològiques al·ludides, sense descartar la possibilitat que el servei de la fe centrat entorn de l'Eucaristia dominical es realitzi en comunitats no adscrites a una parròquia, sempre que estiguin disposades a deixar la porta oberta perquè els ciutadans corrents tinguin accés lliure a les celebracions i s'hi trobin atesos.

2. La lògica de les propostes que he fet no condueix a una confessió privatitzada i intimista de la fe, ni a una Església reduïda per criteri a un petit ramat, reclosa en la sagristia, inhibida en la seva missió d'anunciar públicament l'Evangelí i desentesa de les aportacions que l'experiència de la vida humana feta des de la fe por oferir a les relacions socials i a la cultura. Condueix, però, a una Església que renuncia a ser hegemònica en la vida de la societat, que accepta de practicar la fe i d'anunciar l'Evangelí amb un respecte total per la llibertat dels individus i pel caràcter laic de l'Estat modern, que refusa la pretensió de creure's en possessió monopolística de la cultura i que no aspira a organitzar-se ella mateixa com a estructura de poder.

Tinc la impressió que sovint, quan es reivindica la presència pública de l'Església o la publicitat de la fe, les aspiracions manifestades fan referència, en primer lloc, al poder social de l'Església, ja sigui en la seva organització interna, ja sigui en la seva projecció exterior, i, en segon lloc, al reconeixement d'aquell poder social per part de l'Estat.

3. No he fet cap menció expressa ni dels organismes pastorals que han proliferat després del Concili, ni del paper dels laics en l'Església, encara que aquest segon punt ha estat contínuament present en la meva exposició. Aquestes qüestions, la majoria de vegades, són trac-

tades amb un criteri «democratitzador» de l'Església i en un sentit predominantment formal. Són qüestions sobre el «com», i no sobre el «què» del servei pastoral, com diu agudament un col·lega. Sense cap mena de menyspreu per les fórmules jurídiques i organitzatives, jo mateix no vaig tenir cap escrúpol a dir que, en la mesura en què el «com» es tractava sense el «què», fixar l'atenció i l'acció pastoral sobre aquestes qüestions era practicar un entreteniment, en el sentit literal de la paraula, de mantenir-se en un terreny situat entre el punt de partida conciliar, i el punt d'arribada, no acabat mai de precisar en el seus continguts reals («Qüestions de Vida Cristiana», lloc citat a l'apartat 2 d'aquest article, p. 78).

Per la meua part, m'he esforçat per indicar certs continguts del servei de la fe propi de l'Església. Les persones que han de dur a terme aquell servei de la fe són, com és obvi, membres de la comunitat cristiana. Alguns d'aquells serveis, en concret la presidència de les Eucaristies i altres, l'Església ha acostumat a reservar-los a un clergat establert com a estament i de condició celibatària. Tinc la impressió que el plantejament del dilema clergues-laics, com a punt de partida per a una redistribució de pressumptes «poders» en benefici dels laics, constitueix una reafirmació implícita del clergat com a estament i impedeix que les exigències del servei de la fe tinguin la primacia que els correspon, tot imposant-se amb el seu propi pes per damunt d'altres consideracions, i, en particular, dels interessos, per disminuïts que siguin, de qualsevol estament.

VERS UNA CONFERÈNCIA ECLESIAL DE CATALUNYA

JAUME RIERA

Únicament puc fer aquesta reflexió sobre la denominada Conferència episcopal catalana el dia de demà (o «visió de futur», com m'ha demanat la redacció de la revista), si s'admet que hi ha d'haver a l'Església, una forma de democràcia.

Començo reproduint la tesi que vaig presentar ja fa temps. És cert que l'autoritat a l'Església no procedeix del poble i no resideix primàriament en el poble. És Crist que li dóna la seva constitució, no els homes. Però una genuïna significació del terme democràcia, prescindint de l'origen i del subjecte originari del poder, posa també l'accent en *la manera* de exercir aqueste poder. L'autoritat s'exerceix sempre a favor del poble, de manera que els drets d'aquest quedin garantits davant els possibles excessos del poder públic.

Si hom no vol traïr la finalitat del poder a l'Església, ha de ser administrat a favor del poble. I això serà una utopia, si el poble de Déu no intervé d'una manera eficaç en el seu l'exercici i la seva l'administració.

Al Codi de dret canònic trobem molts elements de participació dels fidels laics als consells pastorals, d'economia, etc., de les esglésies locals, i l'últim document oficial de treball per al sínode, «Vocació i missió dels laics», dedica algunes pàgines als dinamismes de participació en el món actual.

El secretari general adjunt de l'episcopat francès, Gaston Pietri, escriu: «Si ens remuntem en la tradició de l'Església, el recurs als «consells» apareix, molt abans que les llibertats democràtiques de les societats modernes, com un tret constitutiu de la vida de les comunitats cristianes. N'és testimoni el vell adagi segons el qual «allò que concierneix a tots ha de ser examinat per tots» («Catalunya Cristiana», oct. 1987)

A propòsit d'aquestes reflexions, cal tenir presents les apreciacions del cardenal Ratzinger, que no veu amb bons ulls l'estructuració actual de les Conferències episcopals: «L'Església catòlica es regeix per l'equilibri entre la *comunitat* i la *persona* i en aquest cas, entre la co-

munitat de les diverses esglésies locals unides en l'Església universal, i la persona del responsable de la diòcesi» (vegeu *Informe sobre la fe*, pp. 67-69). A l'apartat sobre els bisbes fa una aportació important referent al nostre tema: «Com a bisbes no tenen la missió d'aportar nous instruments "científics" a més de tots els nombrosos elaborats pels especialistes». Mestres actualitzats de la fe i pastors zelosos del ramat confiat a ells, certament que ho són; però «el seu servei consisteix a personificar la veu de la fe simple, amb la seva intuïció simple i bàsica, que precedeix la ciència...» Per tant, en aquest sentit, «els bisbes compleixen una funció *democràtica*, una funció democràtica genuïna, que no es fonamenta, per descomptat, en l'estadística, sinó en el do comú del baptisme» (o.c., p 74).

Finalment, recollim un text molt clar de Joan Pau II: «A la comunitat primitiva de Jerusalem no hi havia una *Església de dalt* i una *altra de baix*: "Tots els apòstols perseveraven allí unànimes en l'oració juntament amb algunes dones i amb Maria, la mare de Jesús, i amb els germans d'aquest" (Homilia al laïcat i als representats dels serveis eclesials de Viena, «L'Osservatore Romano», 12-IX-1983).

La Conferència eclesial de Catalunya

La tesi que vull presentar se sintetiza així: s'ha de passar d'un concepte purament *jeràrquic* a un concepte *eclesial* de les Conferències episcopals. Desenvoluparé alguns punts d'aquesta proposició.

1. *Naturalesa*. La Conferència és una assemblea a la qual s'han d'aplicar els *estatuts* propis d'una *associació canònica*. Podria tenir personalitat jurídic-canònica pròpia.

La denominem Conferència *eclesial* i no *episcopal*, ja que en formen part els bisbes de les diòcesis catalanes, els representats dels consells pastorals diocesans i els representants d'entitats d'àmbit nacional català, com són ara, la Facultat de Teologia, el Centre d'Estudis Pastorals, etc.

Quan es parla d'*àmbit català*, s'ha de deixar una porta oberta a les noves diòcesis que es puguin crear a Catalunya.

2. Principis informadors

a) Corresponsabilitat del poble de Déu. Vegeu el Codi de dret canònic: «Tots els fidels tenen el deure i el dret de col·laborar perquè es realitzi cada vegada més el disseny diví de la salvació en tots els homes de tots els temps i arreu de la terra» (cànon 211).

b) Exercici del dret d'opinió: «Els fidels poden manifestar als Pastors de l'Església les seves necessitats, sobretot les espirituals, i els seus desigs» (cànon 212 § 2).

«En la mesura de llur ciència, competència i aptitud, tenen el dret, i àdhuc a vegades el deure, de manifestar als Pastors sagrats el seu parer sobre les coses referents al bé de l'Església, i de fer-lo conèixer als altres fidels, salvada la integritat de la fe i dels costums i la reverència envers els Pastors i ateses la utilitat comuna i la dignitat de les persones» (cànon 212 § 3).

c) Reconeixement de la funció dels bisbes: «Els fidels, conscients de la pròpia responsabilitat, estan obligats a observar amb obediència cristiana allò que els Pastors sagrats, en tant que representants de Crist, declaren com a mestres de la fe o estableixen com a caps de l'Església» (cànon 212 § 1).

3. *Estructura*. La Conferència constarà de tres organismes:

a) *Consell permanent*, format només pels bisbes de les diòcesis catalanes.

b) *Consell directiu*, format per tres bisbes representants del consell permanent (un d'ells serà el director general) i dotze representats de les entitats esmentades a l'apartat 1.

c) *Secretaria general*, la qual, principalment, haurà de «canalitzar» les propostes, els suggeriments, dels Consells diocesans de pastoral i d'altres entitats, per tal que el Consell directiu conegui la realitat socio-religiosa de Catalunya i es puguin preparar les *comissions d'experts*.

Algunes observacions sobre la Conferència

La Conferència eclesial de Catalunya és concebuda, pel que acaba d'exposar, com un organisme que abasta el terreny de les conferències episcopals tradicionals (paper primordial dels bisbes) i el terreny dels Sínodes diocesans, en els quals participen, segons la legislació actual, els Consells pastorals de cada bisbat, però aquí agermanats jurídicament per tal de portar a terme una tasca de dimensió nacional o supradiocesana catalana.

La Conferència dels bisbes no tindrà d'ara endavant el caràcter vertical de les reunions dels grans responsables del poble de Déu. Aquest poble de Déu se sentirà corresponsable de les decisions que prenen els bisbes, car ja n'estarà assabentat prèviament per les comissions, les consultes, etc.

La configuració esquemàtica del funcionament de la Conferència eclesial de Catalunya inclou la constatació que els fidels (laics, diaques i preveres) reconeixen la transcendència de la missió dels bisbes i, per tant, admeten que correspon al *Consell permanent* estudiar temes, fins i tot de caràcter reservat, privatis del Col·legi episcopal.

Es tracta senzillament d'una *estructura nova* i, per tant, *praeter ius*,

però no *contra ius* ni tampoc *secundum ius*. Estem en un moment de la història de l'Església en què el valor creatiu de les estructures respon a un fet també eclesial: el dret forma part de la vida dels pobles, del poble de Déu que peregrina a Catalunya.

I acabo amb aquesta reflexió: la Conferència eclesial de Catalunya *no pot tancar-se ad intra*, no pot pensar únicament en el poble català. Ha d'estar oberta (*ad extra*), i concretament hauria d'incloure un organisme de relació amb les Conferències dels països que formen la Comunitat europea.

SER RELIGIÓS A CATALUNYA AVUI

JOAN BOTAM

Ara fa mil anys, el 988, en una vessant i l'altra dels Pirineus, perquè els monjos se sabien situats a la cruïlla de dues civilitzacions, la cristiana i la islàmica, l'experiència religiosa dels monestirs reunia les característiques vivencials dels llocs fronterers. Òbviament s'inspirava en les fonts del cristianisme radical, però, ateses les circumstàncies, assumida com a lloc teològic, aquella experiència se situava a la base dels coneixements que orienten la vida i el servei de la comunitat i, doncs, en perfilen progressivament la identitat, en configuren els criteris d'actuació i impulsen l'Església, tingudes lògicament en compte les connotacions de l'entorn social.

En estreta col·laboració amb els comtes i els bisbes, fou extremadament rellevant en aquells moments la personalitat i l'obra de l'abat Oliva (971-1046). Lluny dels centres de decisió i de poder —a l'època, el Regne dels francs, el Califat de Còrdova i el Pontificat romà—, a cavall de la transició del món visigòtic al carolingi, un cop introduïda significativament a tot arreu la regla de sant Benet, sota el seu guiatge espiritual, el monacat arrelà a la Catalunya Vella del tot compromès en el procés de repoblament, seguint el compàs d'objectius que, com la convivència pacífica, la promoció de la cultura i la relació amistosa amb els pobles veïns, fàcilment li permeteren de prendre el pols de les seves fidelitats.

D'aleshores ençà, de la perifèria desassistida als llocs de poder i viceversa, amb ben poc esperit de conjunt, el col·lectiu dels religiosos ha fet el seu curs de segles, amb alternatives desiguals, junyit al carro de l'Església. Si havíem de dreçar un dia el balanç de les seves aportacions, sens dubte de signe positiu, ens cridarien l'atenció, malgrat tot, una colla de moments sagnants, les ferides dels quals no ha pas guarrit cap dels diversos intents restauracionistes per manca d'alè renovador. Recordem les lliçons no apreses que seguiren el 1835, amb les lleis de desamortització, el 1909, amb la setmana tràgica, i el 1939, amb la guerra civil.

En disposar-nos a passar el llindar del segon mil·lenari de l'obtenció, de fet, de la independència dels comtats catalans, no és sobrer, amb això, que els religiosos i les religioses de Catalunya ens preguntem qui som, què fem i on anem. No tant per mirar-nos en el mirall,

com per escoltar-nos, amb sentit crític, juntament amb l'Església local i tot el nostre poble. L'oportunitat s'ho val. Passades, en efecte, les primeres dècades del Vaticà II i superats els primers lustres del procés de democratització, amb l'obtenció inicial de l'autogovern, el camí del diàleg i la col·laboració, net d'antigues ambigüitats, és ara com ara força desbrossat; caldria només decidir-se.

I. QUI SOM?

Al llarg dels darrers vint-i-cinc anys, gràcies al clima creat, entre d'altres causes, per la preparació i la celebració del concili Vaticà II, amb l'influx sostingut de documents com *Lumen gentium*, *Gaudium et spes* i *Perfectae caritatis*, la identitat dels religiosos s'ha situat cada dia més vivencialment al cor de la vida de l'Església, com a següent pregon de Jesucrist, amb especial atenció als anomenats valors escatològics del Regne. En són una prova les constitucions substancialment renovades de gairebé totes les comunitats, ordes i congregacions, a desgrat dels condicionaments del dret vigent, sovint interpretat amb criteris restrictius pels dicasteris romans. Més: amb una visió lúcida de les possibilitats d'aprofundiment vocacional que brinda l'actual moment de la història, d'universalització i transició de les cultures, n'és també una prova l'actitud coincident dels superiors generals de Roma, els quals, després d'haver-se fet, ateses fins i tot les exigències tècniques de l'estadística, amb la radiografia psicosocial del grup humà que tenen confiat, per tal d'impulsar-ne dia a dia el procés de renovació, s'han reagrupat a través de sengles conferències; d'aquesta manera, en conviure, pregar i reflexionar junts, d'una banda, s'han pogut enriquir moralment i, de l'altra, han pogut constituir-se en interlocutors vàlids de les instàncies vaticanes per respondre conjuntament als reptes de l'evangelització als nostres temps.

Reunions d'abats i provincials

Seguint l'estil de les tradicions espirituals que encarnen, amb més o menys protagonisme, l'agermanament dels religiosos i les religioses al vèrtex, a través, per entendre'ns, de les Unions generals de superiors i superiores majors, ha repercutit, com no podia ser altrament, en el desenvolupament dels ordes i les cogregacions religiosos que, com la mateixa Església, pelegrinen a Catalunya. Ara, per raons eclesials,

valorades com cal les experiències de Roma que directament els concerneixen, així com, per raons històriques, les que responen a objectius si fa no fa iguals de Madrid estant, a més a més, un petit grup de superiors majors, que ràpidament fou complexiu, del tot immersos en la problemàtica eclesial i sòcio-política tan característica dels temps postconciliars, en estreta relació amb determinats sectors d'Església, pels voltants de l'any 1966 comença a fer passos per compartir periòdicament la sol·licitud per la comesa pastoral. Així naixeren, amb caràcter privat, les «Reunions d'abats i provincials de Catalunya» (RAP) i, un xic més tard, les «Trobades de provincials religioses» (Trobades).

L'espai insòlit d'informació i reflexió significat, amb notable continuïtat, per aquestes dues experiències de retrobament, en jugar la carta del progrés, de la invitació a la descoberta i al compromís, ha merescut el reconeixement agraït dels qui n'han fet la coneixença any rera any. De part dels seus protagonistes, pel suport moral que hi han trobat, i dels bisbes, dels preveres i dels laics, no exclosos els patriotes en lluita per les llibertats democràtiques, pels gestos de solidaritat que n'han rebut, d'escolta i de fidelitat, notablement durant els anys de la llarga sequera de la dictadura. Per aquests i d'altres motius, en contrast amb els organismes que naixen com els bolets, qui sap si per mimetisme, la RAP i Trobades podrien molt bé inagurar tota una sèrie de referències noves de la vida religiosa. A la ombra, volgudament mancades d'esquema, escasses d'incidència, i, tanmateix, genuïnes en el ser i en el fer, lliures i creïbles, sobretot, des del servei millorat dels qui en són alhora impulsors i receptors.

Unió de religiosos i religioses de Catalunya

Gràcies al procés desplegat per la RAP i Trobades, l'organigrama dels serveis mancomunats al vèrtex dels religiosos i les religioses s'ha pogut reajustar amb vista a fins més operatius. Segueixen si fa no fa amb la mateixa configuració jurídica, d'interdependència amb els de la resta de l'Estat, perquè així van néixer —i, sens dubte, hauran de continuar si el context sòcio-polític no varia—, però, rellevats de les exigències naturals de reflexió i d'identificació, se signifiquen més per la mesura i el to de les seves aportacions pràctiques. D'aquesta manera comptem amb la «Unió de religiosos i religioses de Catalunya» (URC), de presència i d'actuació globals, l'equivalent, entre nosaltres, de la «Confederación nacional de religiosos» (CONFER), en la seva versió doble, masculina i femenina, i la secció catalana de la «Federación española de religiosas sanitarias» (FERS).

La URC aconsegueix la seva missió a través d'assemblees generals, amb la representació de dues terceres parts dels instituts afincats a Catalunya, la junta de govern, amb un president i un vice-president (alternativament, home o dona), les vocalies de pastoral, de religiosos joves i de servei missioner i, per tot el que concerneix la formació, el «Centre de vida religiosa i espiritualitat» (CE.V.R.E.). Tenint presents la realitat plural de la vida religiosa, la societat catalana i la crida a l'universalisme, compresos especialment els països pobres, el CE.V.R.E. promou tota mena de serveis pràctics a la vida religiosa i en formula la reflexió, a base de cursos, seminaris, taules rodones i publicacions, de rigor metodològic i, tant com pot, de tarannà sapiencial. A més, les delegacions diocesanes o vicaries episcopals, erigides en algunes diòcesis en atenció a la vida consagrada i a la inserció dels religiosos a la vida de l'Església local, mantenen relacions habituals de diàleg i col·laboració amb la URC. A nivell de la Conferència episcopal tarraconense (CET), finalment, rera no poques proves de diàleg institucional, funciona el «Secretariat interdiocesà per a les relacions bisbes i religiosos» (SIRBIR), destinat a aproximar en esperit de comunió eclesial els temes d'interès comú, després, la majoria d'ells, del document romà «Mutuae relationes» (14 de maig de 1978) i, alhora, a fer el seguiment d'assaigs de col·laboració; els significats per la Fundació Sant Raimon de Penyafort, per a la Facultat de teologia de Catalunya, per exemple, la Fundació Vidal i Barraquer, amb les seves seccions Centre mèdico-psicològic, Escola de psicologia i Departament de recerca, el Secretariat de l'escola cristiana, l'òrgan executiu del consell ampli que representa a Catalunya, amb d'altres centres educatius, les escoles inscrites un temps a la «Federación española de religiosos de la enseñanza» (FERE), etc.

Un col·lectiu de més de 10.000 membres en cerca d'identitat

Traduïda en números, la realitat dels religiosos d'un determinat territori no és fàcil de precisar, per la seva mobilitat, la configuració supradiocesana de les seves demarcacions, els assaigs de presència que fan arreu del món i la fidelitat als corrents espirituals, indistintament laïcals, religiosos i clericals, dels quals un dia derivaren. La *Guia de la Unió de religiosos de Catalunya 1988*, en dos volums, de Genís Samper, publicada per primera vegada, registra 51 instituts masculins, de 2.162 religiosos, i 131 de femenins, de 7.636 religioses, sense incloure-hi les 1.028 monges dels 60 monestirs contemplatius ni, òbviament, els instituts seculars. Entre d'altres dades interessants, la *Guia* revela que els superiors majors, generals i provincials, d'instituts masculins

amb seu a Catalunya són només 23 i, pel que respecta als femenins, 51. La resta, 28 d'homes i 80 de dones, bé que no són pas els de més nombre, es regeixen des de centres de decisió situats fora, a la capital de l'Estat principalment.

L'estudi, tan interessant, dels valors específics que motiven els religiosos a l'hora present, d'identitat i servei, no ha estat encara seriosament aproximat. Comptem amb les referències a la vista del seu testimoniatge, les seves obres i les seves publicacions. Disposem, amb colors vius, de les dades presentades periòdicament pels superiors majors a les experiències de retrobament que fan. Les 70 actes de les sessions de la RAP, de més de 22 anys d'història, ens obren qui-sap-les finestres en aquest sentit. Hi detectem el subjecte de la vida religiosa, cara a cara amb ell mateix, en procés de purificació, obert a les diferències i, alhora, a la construcció del Regne. Hi apareix la imatge viva de l'Església i del país, amb les seves institucions. S'hi fan presents els consells evangèlics, la vida de pregària, les celebracions dels sagraments, el servei en esperit de pobresa i humilitat, etc. Sobretot, talment un «test», hi detectem una actitud de guiatge prudentment adaptada a les circumstàncies del canvi, d'escolta i de fidelitat al projecte, si fa no fa consensuat, volgudament al dia. Les mostres, privilegiades o no, per tal com provenen del sector dirigent, haurien de ser contrastades, amb visió global, compresa la base, i sobretot, atès el rigor mínimament científic d'aquest gènere d'aproximacions psicosocials. Esperem-ho, un cop l'hagi enllestit, com a resultat de l'estudi que duu de cap Antoni Gomis, director de l'Escola de psicologia, de la Fundació Vidal i Barraquer.

II. QUÈ FEM?

El ventall d'activitats que despleguen els religiosos i les religioses a l'hora present pot acollir camps tan diversos com: a) la sol·licitud pastoral, amb l'animació de comunitats cristianes i moviments apostòlics; b) l'acolliment, a través de cases d'espiritualitat, residències d'infants, de joves i d'ancians i, en general, serveis d'Església; c) l'ajut a marginats, per mitjà de comunitats i centres de reinserció; d) l'assistència a malalts, domiciliària, de clíniques i d'hospitals; e) l'ensenyament, mitjançant escoles, guarderies, centres de pre-escolar, d'EGB, de BUP, de COU, de FP1, de FP2 i d'estudis superiors; i f) els mitjans de comunicació, principalment a través de publicacions, editorials i llibreries (vegeu *Guia de la Unió de religiosos de Catalunya 1988*, vol. II).

La quantificació, en termes d'estadística comparativa, del potencial en actiu dels religiosos, atesa l'indole del col·lectiu que n'és suposadament el subjecte, no ha tingut encara gaire rellevància si havíem d'atendre'ns al *ranking* de prioritats establertes al llarg d'aquests darrers anys pels responsables. En primer lloc, perquè el col·lectiu, si existeix, té prou feina a fer-se amb les raons teòriques que legitimen l'exercici de les seves competències; i, segonament, perquè, a mesura que les va descobrint, per respecte a la pluralitat d'opcions, unes més pragmàtiques que les altres, veu molt clar que, en tot cas, la gran qüestió pendent és la qualificació als ulls de l'Església i de la societat que han de merèixer aquestes activitats. Després de tot, el sentit evangèlic de la vida religiosa i de les seves aportacions, tot i les pressions ambientals, només pot centrar-se, com a font de coneixement solidari, en la vivència, feta testimoniatge al dia, dels valors del Regne.

De fet, sigui dit només com a referència, no pocs instituts religiosos s'han alliberat a poc a poc de les tensions que generen les obres socials de caràcter si fa no fa empresarial. Continuen tan actius com sempre, però, ara, miren de ser-ho més específicament com a religiosos. Als criteris propis de la seva vida tracten d'ajustar-hi, per això, de la vida a l'acció i viceversa, les raons pràctiques d'un servei fet cada dia més d'actitud d'escolta, d'impulsió i de col·laboració. Un signe: molts religiosos viuen d'un temps ençà en habitatges senzills, separats dels llocs on treballen, siguin o no gestionats pels instituts als quals pertanyen.

Gràcies al procés iniciat, doncs, de primacia del ser per damunt del fer i del tenir, ¿vol dir que els religiosos han superat, amb l'antic miratge de les obres (si podia ser, pròpies), les ambigüitats d'un llarg temps d'indefinició?; ¿vol dir que, per consegüent, sense perdre en res els trets de la seva fesomia espiritual, es disposen a ser Església en tot i per tot per tal de construir conjuntament el Regne?

III. ON ANEM?

L'experiència de la vida religiosa a Catalunya enfonsa les seves arrels força més enllà de l'any 988. A l'igual de Cardedeu, com graciosament ho recorda un rètol a l'entrada del poble, també la vida religiosa és anterior, entre nosaltres, al moment en què gradualment es produeix l'emancipació dels antics comtats. No cal inventar-la. Cal, com diria Bultmann, interpretar-la existencialment avui. És a dir, fer-ne l'aventura, fidels a les seves exigències vocacionals, sense superposar

res, a través d'un llenguatge entenedor als homes dels nostres dies.

Per ser i moure'ns lúcidament dins l'actual moment cultural, d'entrada, mai no ens sàpiga greu de preguntar-nos on anem. ¿Vers l'afirmació de la comunitat cristiana, atesos els valors específics de la vida religiosa a la base, de participació més circular i, per això, més trinitària? o, més aviat, en sentit vertical, ¿vers la plena recepció del missatge revelat en Jesucrist, manifestat al llarg del temps per l'Església? Suposada la validesa d'ambdues actituds resultants, d'eclesiologies i tradicions espirituals si fa no fa igualment catòliques, la qüestió és d'èmfasi i, per tant, de la competència dels principals animadors del col·lectiu, superiors i formadors, respectades les opcions singulars de les comunitats.

Ara, deixant enrera el temps de la màxima efervescència postconciiliar, d'il·lusionada recerca de la pròpia identitat i d'incursions bon tros arrauxades en tot de llocs suposadament fronterers, un cop garantit el cultiu de les raons teòriques, els religiosos hauríem de fer nos notar visiblement pels fets plens de sentit evangèlic. De la comunicació a la comunió, desplegant dia a dia totes les possibilitats de participació de la nostra vida, inspirada per la fe i l'amor, promptes a compartir amb tothom les raons d'esperar. Oberts, en concret:

— a la pregària, l'espai insubstituïble de diàleg amb Déu i amb els germans, alliberat i alliberador;

— a l'estudi de la teologia i, en especial, de l'eclesiologia i l'espiritualitat, ateses les anomenades ciències de l'home;

— als moviments apostòlics laicals, d'esperit militant i llenguatge renovador;

— als corrents socials d'incidència en la lluita per la justícia, la solidaritat entre els pobles i la pau;

— als sectors més sensibles, per fidelitat a les arrels, a l'afirmació de la identitat nacional i al respecte a l'entorn natural, a Catalunya i arreu del món.

Oberts, en definitiva, al do gratuït de Déu i, per tant, com més millor, a la lluita i la festa per la construcció del Regne.

* * *

Els fets plens de sentit evangèlic, associats al misteri de la mort i la resurrecció de Jesucrist, tanmateix tard o d'hora sorprenen. Amb la seva càrrega positiva, ho pretenguem o no, apareixen les contradiccions i, al seu entorn, s'insinuen les tensions. Paul Evdokimov en aquest sentit parla d'una immensa psicoanàlisi, gràcies a la qual, un cop purificats, els valors ocupen el lloc que els correspon (vegeu *Les âges de la vie spirituelle*, París 1980, 113).

Ni els subjectes directament actius d'aquests fets, fills de l'ascesi

cristiana, ni, en un marc més ampli, el cos eclesial, per reciprocitat vital, no haurien de deixar-se incomodar per les «novetats» que eventualment comportin. Però, després d'anys i anys d'immobilisme, ¿no hem de preparar-nos per a possibles «males jugades»? En tot cas, no és sobrer de preveure'n, per exemple, entorn de les cruïlles següents:

— l'individualisme, de les persones i dels grups, en detriment del compromís global de l'evangelització, sovint per manca de projecte i de coordinació missionera;

— el pluralisme i la unitat, sovint confosa amb la uniformitat, per afany de domini;

— el procés d'identificació conduït només des de dalt, amb pressions, per por als seus resultats;

— les relacions amb les instàncies centrals, amb tendències innates a subordinar i, en contrapartida, a automarginar-se d'Europa.

On anem? La resposta, com el pa, es cou a mesura que l'enforenem. Apareix, és dir, en fer l'experiència de Jesucrist, i no solament quan en parlem o senzillament la busquem fora.

L'ESTRUCTURACIÓ DELS SERVEIS COMUNS A L'ESGLÉSIA CATALANA

MIQUEL BARBARÀ

Un període ric en iniciatives

El títol d'aquest article sobre «els serveis comuns a l'Església catalana» és molt ampli i molt suggerent. Convé, per tant, acotar-lo. Ara em centraré preferentment en els organismes, les entitats, les associacions i els moviments vinculats a la Conferència Episcopal Tarraconense (CET). I a un període molt recent, que he viscut molt de prop i que és ric en iniciatives: el període del pontificat del Dr. Josep Pont i Gol com a arquebisbe de Tarragona i, per tant, com a president de la CET. L'amor i la dedicació que va posar a la Tarraconense —el seu amor a l'Església i a Catalunya— són més amplis i profunds del que es pot quantificar en uns fets i en unes descripcions per amplis que siguin. Ben segur que aquests haurien estat més abundants si no s'hagués partit d'on es partia i si no s'haguessin trobat tantes dificultats a tots els nivells i de tota mena. Estic segur que el temps donarà claredat i relleu a l'obra realitzada.

Referint-me al tema, doncs, que ens ocupa preferentment, és fàcil saber la creació, l'existència, les competències... dels serveis comuns interdiocesans durant el període 1971-1983 gràcies al treball molt ben fet de Mn. Joaquim Clavé. Ell ajudava el Dr. Pont i Gol en les qüestions relacionades amb la CET, com a «secretari d'affers supradiocesans». Aquesta secretaria funcionava com una secció, amb molta autonomia, de la «secretaria general-cancelleria de l'Arquebisbat», de la qual jo era el responsable directe. Gràcies a la tasca de Mn. Joaquim Clavé, es publicava una Memòria triennial de la CET, molt rica en dades i en informació. Es van publicar tres Memòries, corresponents a quatre triennis: 1969-71, 1972-74, 1975-77 i 1978-80 (BOA de Tarragona: 1976: 1 bis, pàg. 159 ss; 1978: pàg. 75 ss. i 1981 suplement). La quarta Memòria, que hauria correspost al període 1981, 1982 i part del 1983, ja no es va arribar a fer.

Entitats vinculades a la Conferència Episcopal Tarraconense (1980)

Per a saber com estava la qüestió dels serveis comuns interdiocesans vinculats a la CET en aquell període, és suficient d'extreure algunes dades de l'última Memòria publicada. Pot ser interessant recordar les següents:

Litúrgia

COMISSIÓ INTERDIOCESANA PER A LA VERSIÓ DELS TEXTOS LITÚRGICS AL CATALÀ. Creada el desembre de 1965 pels bisbes de Catalunya (abans de constituir-se en CET).

Finalitat: fer la versió catalana dels nous textos litúrgics que, seguint les disposicions del concili Vaticà II, vagi aprovant la Santa Seu.

COMISSIÓ INTERDIOCESANA DE LITÚRGIA. Creada per la CET el 26 de setembre de 1969 i aprovació de les Normes per les quals ha de regir-se.

Finalitat: promoure i coordinar la pastoral litúrgica al territori de la província eclesiàstica tarraconense (i l'arquebisbat de Barcelona).

EDITORS OFICIALS DELS TEXTOS LITÚRGICS EN CATALÀ. Són nomenats i reconeguts com a tals per la CET, el 27 d'abril de 1970, Editorial Balmes i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, en exclusiva i conjuntament.

Finalitat: «editar, d'acord amb la «Comissió Interdiocesana per a la versió dels textos litúrgics al català», tots els textos oficials de litúrgia en català, i difondre'ls amb la màxima promptitud i al millor preu possible».

Teologia

FACULTAT DE TEOLOGIA. Erigida, el 7 de març de 1968, per decret

de la S.C. per a l'Educació Catòlica.

Finalitat: «realitzar i promoure el treball científic en les ciències teològiques i en aquelles que els són afins; educar els preveres, religiosos, seminaristes i laics en les disciplines teològiques i en les que els són complementàries».

ASSOCIACIÓ DE TEÒLEGS CATALANS. Reconeguda, el 16 de març de 1972, amb els seus estatuts, per la CET.

Finalitat: la «investigació i difusió de la teologia».

Pastoral, Bíblia, Catequesi

CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS (C.E.P.). Erigit, el 6 de maig de 1975, com a institut eclesiàstic no col·legiat a l'arxidiòcesi de Barcelona, amb la conformitat de la CET.

Finalitat: «preparar sacerdots, religiosos i laics, i promoure l'estudi i la investigació en l'àmbit de la pastoral, i prestar així un servei a la pastoral de les diòcesis catalanes».

ASSOCIACIÓ BÍBLICA DE CATALUNYA (A.B.C.). Aprovada, amb els seus estatuts, a l'arxidiòcesi de Tarragona, el 21 de setembre de 1974 amb la conformitat de la CET.

Finalitat: «agrupar els biblistes i altres col·laboradors de la Paraula a Catalunya que desitgen unir totes les forces per investigar els llibres sants, de manera que el major nombre de servidors de la paraula divina puguin distribuir profitosament al poble de

Déu l'aliment de les Escripures».

SECRETARIAT INTERDIOCESÀ DE CATEQUESI (S.I.C). Establert i aprovació de les Normes, el 3 de juny de 1971, per la CET.

Finalitat: «promoure i coordinar la pastoral catequètica en el territori de la Província Eclesiàstica Tarraconense (i l'arquebisbat de Barcelona)».

Moviments apostòlics especialitzats

MOVIMENT D'UNIVERSITARIS I ESTUDIANTS CRISTIANS (M.U.E.C). Constituit i aprovació dels Estatuts, el 16 de febrer de 1978, amb el vist i plau de la CET i dels bisbes de Mallorca i Menorca.

Finalitat: «el M.U.E.C. català és un moviment d'universitaris i estudiants cristians que, com a grup de l'Església de les diòcesis de Catalunya i de les Illes Balears, es proposa de dur a terme, en una línia educadora, l'evangelització a partir del medi universitari i estudiant, en el compromís alliberador viscut pels seus militants».

MOVIMENT INFANTIL I JUVENIL D'ACCIÓ CATÒLICA DE CATALUNYA I LES BALEARS (MIJAC). «És la coordinació de les associacions diocesanes de MIJAC constituïdes en les diòcesis de Catalunya i les Illes Balears, que gaudeix del vist i plau dels bisbes de la CET i dels bisbes de les Illes Balears», atorgat el 29 de gener de 1981.

Finalitat: «l'evangelització, per mitjà de l'acció, realitzada pels infants i preadolescents, d'acord amb les Conviccions. Coordinar les activitats que realitza el MIJAC a cadascuna de les diòcesis de Catalunya i les Balears...; mantenir la fidelitat a totes i cadascuna de les Conviccions de

MIJAC; potenciar la consciència eclesial del Moviment; promoure la constitució del MIJAC a les diòcesis de Catalunya i les Balears on encara no existeix; detenir la representació del MIJAC de Catalunya i les Balears en tot el que s'escaigui».

Associacions educatives

ORGANISME SUPRADIOCESÀ DE MINYONS ESCOLTES I GUIES SANT JORDI

Minyons Escoltes. Constituit, el 16 d'abril de 1975, d'acord amb l'art. 4 dels Estatuts del Movimiento Scout Catòlico, aprovats per la CEE (juliol 1973), i amb el vist i plau de la CET.

Finalitat: «agrupar i coordinar les associacions diocesanes de Minyons Escoltes de la Província Eclesiàstica Tarraconense».

Guias Sant Jordi. Constituit, el 30 de maig de 1978, amb el vist i plau de la CET.

ASSOCIACIÓ (DIOCESANA) DELS MINYONS ESCOLTES. Aprovada, el 25 d'abril de 1974, a cada una de les diòcesis de Catalunya amb els estatuts, que, prèviament examinats, obtingueren la conformitat de la CET (reunió 34a., abril 1974), la qual els adoptà com a comuns a totes aquestes diòcesis.

Finalitat: «l'educació dels nois de cara al seu ple desenvolupament, segons el mètode del moviment escolta internacional fundat per Baden-Powell, d'acord amb les normes de la Conferència Escolta Internacional i de la Conferència Internacional d'Escoltisme Catòlic, i els principis sobre l'apostolat dels seglars dimanants de la jerarquia, per adequar aquest mètode i aquestes normes a les necessitats concretes del seu temps i lloc».

ASSOCIACIÓ (DIOCESANA) DE LES GUIES SANT JORDI. Aprovada, el 10 de gener de 1975, a cada una de les diòcesis de Catalunya amb els estatuts, que, prèviament examinats, obtingueren la conformitat de la CET (reunió 39a., gener de 1975), la qual els adoptà com a comuns a totes aquestes diòcesis.

Finalitat: «l'educació de les noies de cara al seu ple desenvolupament, segons el mètode del moviment escolta internacional fundat per Baden-Powell, d'acord amb les normes de l'Associació Mundial de les Guies Escoltes i de la Conferència Internacional Catòlica de Guiatge i els principis sobre l'apostolat dels seglars dimanants de la jerarquia, per adequar aquest mètode i aquestes normes a les necessitats concretes del seu temps i lloc».

COORDINACIÓ CATALANA DE SERVEIS DE COLÒNIES, CASALS D'ESTIU I CLUBS D'ESPLAI. Constituit com a Secretariat Interdiocesà, i aprovació dels Estatuts, el 26 d'octubre de 1976, amb el vist i plau de la CET. Agrupa com a membres els Serveis de Colònies diocesans i les Escoles diocesanes de formació de monitors de les diòcesis de la Tarraconense.

Finalitat: «potenciar l'educació dels infants i joves, a través del seu temps lliure, en una perspectiva cristiana i eclesial; coordinar i ajudar els Serveis de Colònies, Escoles d'Esplai i institucions similars de formació de monitors dels bisbats de Catalunya; assessorar la CET en tots els afers relacionats amb les Colònies d'Estiu, Clubs d'Esplai, i en el que faci referència a l'educació del temps lliure; sensibilitzar la societat sobre la importància de l'educació del temps lliure...»

Altres associacions apostòliques

CONFEDERACIÓ SUPERIOR DE LA FEDERACIÓ DE CRISTIANS DE CATALUNYA. Aprovat, el 5 de maig de 1976, amb les seves normes, per la CET, com a organisme interdiocesà que integren les associacions anomenades Federació de Cristians de Catalunya, erigides canònicament als bisbats de Barcelona, Tarragona, Girona, Lleida, Urgell, Solsona, Vic i Tortosa.

Finalitat: «coordinar els mitjans d'actuació i establir els serveis i el secretariat comuns que es considerin convenients per ajudar a dur a terme, en tot l'àmbit de la Tarraconense, amb identitat d'estructura, mètode i acció, l'objectiu de cada Associació diocesana i els objectius de nivell supradiocesà que s'acordin.

FRATERNITAT CRISTIANA DE MALALTS I MINUSVÀLIDS DE CATALUNYA I BALEARS. Creada, el 5 de maig de 1976, amb el vist i plau de la CET i dels bisbes de les Balears, d'acord amb els Estatuts de la Fraternidad Cristiana de Enfermos y Disminuidos Físicos, aprovats per la C.E. d'apostolat seglar de la CEE.

Finalitat: «coordinar les Fraternitats diocesanes, membres d'aquest moviment regional, servint llur iniciativa, per tal d'aconseguir millor les seves finalitats i el compliment dels Estatuts nacionals; fomentar i institucionalitzar les Fraternitats diocesanes de Catalunya i Balears on no existeixi la Fraternitat; procurar que la Fraternitat sigui coneguda pel nombre més gran possible de malalts i minusvàlids; vetllar perquè es mantingui en cada diòcesi el vertader esperit de la Fraternitat».

CONFEDERACIÓ CRISTIANA D'ASSOCIACIONS DE PARES D'ALUMNES DE CATALUNYA.

Constituïda, i aprovació dels Estatuts, el 30 de maig de 1978, amb el vist i plau de la CET.

Finalitat: «afirmar: els drets dels pares a escollir el tipus d'educació que desitgen per als seus fills; el principi de la llibertat d'ensenyament, llibertat igual per a tots els ciutadans; els principis de l'educació cristiana tal com els expressa l'Església Catòlica; el dret a la creació i direcció d'escoles del país com un servei d'interès públic, i la responsabilitat de les escoles d'actuar com a tal servei...; orientar les Federacions vers els canals més adequats per promoure la formació integral dels pares i dels seus fills...; actuar com a suport de la justa distribució dels béns de cultura, sense privilegis per a cap grup o classe social, i amb especial prioritat envers els més dèbils en sentit econòmic i social...; promoure la consecució d'una escola, i ensenyament, que, essent fidel a l'ésser i la cultura de Catalunya, respongui també a la realitat social i cultural de cada moment.»

Capellans i religiosos

FUNDACIÓ CARDENAL VIDAL I BARRAQUER. Aprovada a l'arxidiòcesi de Barcelona, el 30 de maig de 1973, escoltat el parer de la CET.

Finalitat: «atenció específica i exclusiva a preveres, religiosos i seminaristes, o als qui durant un temps n'han estat, pertanyents a les diòcesis incloses en la Conferència Episcopal Tarraconense, dirigida a: discernir...; orientar...; diagnosticar i procurar la terapèutica...»

SECRETARIAT INTERDIOCESÀ DE RELACIONS BISBES I RELIGIOSOS (S.I.R.B.I.R.). Constituit, el 29 de gener de 1981, en una reunió

conjunta celebrada per la CET, més 8 representants de la Unió de Religiosos de Catalunya, el P. Abat de Montserrat i l'Abadessa de Vallbona de les Monges, per part dels ordes contemplatius, i els Vicaris Episcopals de Religiosos de les diòcesis de Barcelona i Tarragona.

Diversos

CONSELL REGIONAL DE LES CÀRITAS CATALANO-BALEARS. Constituit amb el vist i plau de la CET i dels bisbes de Mallorca i Menorca, el 5 de maig de 1976. Aplega les Càritas diocesanes de Barcelona, Girona, Lleida, Mallorca, Menorca, Solsona, Tarragona, Tortosa, Urgell i Vic.

Finalitat: «mantenir i promoure les relacions, informacions i representacions que siguin d'interès per al Consell i per als seus membres; promoure i coordinar aquelles activitats d'acció caritativa i social que els Estatuts, Reglaments i Programes de Càritas Espanyola anomenen "acció regional" i/o assignen a les "zones", i totes aquelles que siguin d'interès comú i tinguin abast o repercussió de caràcter supradiocesà».

SECRETARIAT INTERDIOCESÀ DE MITJANS DE COMUNICACIÓ SOCIAL (S.I.M.CO.S.). Creat, i aprovació dels Estatuts, l'1 de febrer de 1979, per la CET.

Finalitat: «és l'òrgan creat per la CET per procurar la recta formació dels fidels en l'ús dels Mitjans de Comunicació Social i orientar el que els catòlics facin en aquest camp».

SECRETARIAT INTERDIOCESÀ PER A LA CUSTÒDIA I PROMOCIÓ DE L'ART SACRE (SICPAS). Creat, el 30 de febrer de 1980, i aprovació dels Estatuts, per la CET.

Finalitat: «és l'òrgan creat per la CET per coordinar, ajudar i estimular l'acció que es fa a cada una de les diòcesis i en el conjunt de Catalunya, en ordre a la custòdia, catalogació, conservació i restauració dels monuments i les obres d'art sagrat i per promoure'l degudament com a expressió de la fe del poble de Déu, d'acord amb la sensibilitat de l'època».

SECRETARIAT D'ARXIVERS ECLESIASTICS DE CATALUNYA. Constituit, el 10 de gener de 1975, amb l'aprovació dels estatuts, gràcies al beneplàcit de la CET.

Finalitat: «reunir solidàriament tots els eclesiàstics que regeixen arxius

majors (diocesans i catedralicis) de les diòcesis catalanes per a promoure la tasca de conservació, organització i catalogació de tots els arxius eclesiàstics de Catalunya; assessorar la CET en tots els afers relacionats amb matèria arxivística que interessin els propis arxius eclesiàstics».

CENTRE D'INFORMACIÓ SOCIOLOGICA DE L'ESGLÉSIA A CATALUNYA (C.I.S.E.C.). Creat, el 4 de maig de 1973, per encàrrec de la CET al director d'ISPA.

Finalitat: «presentar a la Conferència una llista de problemes a detectar pel Centre..., orientar en la confecció de les estadístiques (annexos al dietari litúrgic) de cada bisbat». Actualment ja no existeix.

Convindria una actualització

Del 1981 ençà la vida ha anat avançant i convindria saber quins organismes ja no existeixen, com és el cas del CISEC (Centre d'informació sociològica de l'Església a Catalunya), i quins s'han creat de nou, com el recentment erigit Seminari Major Interdiocesà, dels bisbats de Girona, la Seu d'Urgell, Solsona, Tarragona i Vic, i la també recentment «restaurada i reconvertida» Facultat de Filosofia de Catalunya.

Convindria una Memòria més recent i *alguna cosa més*, perquè el camí que han seguit molts organismes interdiocesans és que, primer, han anat tenint contactes, han fet un treball conjuntat i després han tingut la vinculació oficial a la CET. I aquest procés continua. Això vol dir que hi ha més realitats de treball conjunt que les que pot reflectir una Memòria oficial o oficiosa. La vida ha anat per davant de les estructures reconegudes. I això ha estat un procés conscientment volgut així. La CET ho tenia com una norma. Molts moviments han seguit o segueixen aquest procés. Com a exemple concret entre d'altres, vull citar aquí la GOAC i la JOC i, en general, la pastoral obrera, que hauria de ser un punt d'atenció preferent en la nostra pastoral tant diocesana com interdiocesana. També vull citar el moviment de joves de pobles i comarques (JARC).

Organismes tècnics o alguna cosa més?

Els organismes que hem citat fins aquí són quasi exclusivament organismes pastorals o institucions docents i de formació. *Les institucions docents* tenen el seu caràcter fundacional propi i teòricament són de (o per a) tota la Tarraconense o d'uns quants bisbats, però de fet costa que tots els bisbats les sentin com a pròpies i no com a institucions «de» Barcelona que «també» fan un servei als altres bisbats. Tot això són qüestions molt complexes sobre les quals convindria reflexionar sense complexos ni de superioritat ni d'inferioritat, mirant únicament el bé de tots els bisbats de Catalunya.

També cal dir que *els organismes pastorals* mencionats accentuen molt el caràcter tècnic o executiu i d'intercanvi d'experiència i d'ajuda mútua, la qual cosa, suposo, deu ser deguda al fet que actualment, després de la circular de Sgda. Congregació del Clergat sobre els consells de pastoral del 15 de novembre del 1973 (n. 12), no és permès cap altre tipus d'organismes.

Alguna cosa més s'ha intentat des de les instàncies de consulta o de govern, però d'una manera molt «discreta». Així, el 1971 es va proposar de constituir un organisme assessor de la CET format per preveres de tots els bisbats. La qüestió es va tractar en els consells presbiterals i la majoria de bisbats van contestar-hi afirmativament, però aquest organisme no es va poder crear perquè algun bisbat no hi va estar d'acord (BOA de Tarragona, 1972, pp. 68-70).

Una altra realitat interdiocesana va ser el treball realitzat pels *secretaris dels bisbats* de Catalunya que vam preparar junts la ponència sobre «La Secretaria General-Cancelleria» per al Simpòsium de Cúries de bisbats de la C.E. Espanyola que es va celebrar a Salamanca el 2 de maig de 1981. Aquesta ponència, me la van demanar a mi, però em va semblar que seria un bon testimoni i una ocasió de treballar junts si la preparàvem els secretaris de tots els bisbats. La proposta va ser molt ben acceptada. Crec que vam fer un bon treball («La Secretaria de la Curia diocesana renovada», BOA de Tarragona, 1981, suplement).

Una altra realitat de treball conjunt interdiocesà són les *reunions de Vicaris Episcopals de Pastoral* de les diòcesis catalanes que des de fa una colla d'anys se celebren cada trimestre. Tenen un caire de reflexió conjunta i d'intercanvi d'experiències que dona prou motiu per a mantenir les reunions amb constància i amb caliu. Fruit de reflexions que van durar més de dos anys és el llibret sobre *El consell pastoral parroquial* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1987) del qual va ser últim redactor principal Mn. Joan Bestard, un cop incorporat a la tasca de Vicari General de Mallorca. Darrerament s'ha reflexio-

nat sobre el problema de les parròquies sense prevere resident. Vegeu-ne el resultat al darrer número de **QUADERNS DE PASTORAL**.

Aquestes reunions de secretaris, de vicaris episcopals i de vicaris generals ens fan pensar si, més enllà dels organismes tècnics i executius, no es podrien formalitzar altres reunions a nivell de la CET que ajudessin més de prop i directament els bisbes de la CET a avançar cap a una pastoral de conjunt més estreta de les diòcesis catalanes. Sembla, doncs, que els organismes rectors diocesans podrien aportar a la CET una ajuda més valuosa.

Però en aquest punt hi ha maneres diferents d'interpretar les coses. Aquí sembla que més aviat s'interpreta que els organismes rectors diocesans han de fer l'ajuda directament a cada bisbe a la seva diòcesi més que no pas a la CET. En altres indrets, però, ho veuen de diferent manera. Així, al País Basc, són freqüents les reunions dels bisbes amb els vicaris, i a la «Región del Duero», si no estem mal informats, les fan els bisbes amb els arxiprestos. Crec que nosaltres podríem avançar molt més en aquest camí, sempre, naturalment, que es fes amb bon criteri i sense crear confusions, que mai no són bones.

Homologació de criteris dels organismes diocesans

A nivell dels bisbats catalans fóra interessant una reflexió sobre els criteris que es fan servir a l'hora d'estructurar els organismes diocesans.

Actualment hi ha moltes figures jurídiques i moltes possibilitats estructurals. I això és bo. Són moltes les possibilitats que s'ofereixen als governs diocesans a fi que puguin organitzar-se de la manera més eficient possible al servei de la seva realitat pastoral. Deixant ben clara aquesta llibertat de cada bisbat, el que se suggereix és que les figures canòniques, els noms, els oficis, etc., es fessin servir amb uns mateixos criteris. Per exemple, que un vicari general sigui un vicari general; un vicari episcopal, un vicari episcopal; que el secretari sigui secretari; les delegacions siguin delegacions i els secretariats siguin secretariats. I això es podria anar repetint de tots els elements que formen el conjunt d'una curia diocesana. Per a aconseguir això se suggereix una reflexió. Però potser faria falta alguna cosa més. Amb alguns de vosaltres, amics, hem parlat de la necessitat d'un vademècum del govern diocesà. Tant de bo que algú s'animi a fer-nos aquest bon servei.

També seria interessant aconsellar el coneixement i l'experiència en tècniques avui dia tan bàsiques com l'organització i el govern d'institucions complexes, la dinàmica de grups, l'animació sòcio-cultural... Potser així s'aconseguiria que els governs fossin governs i les reunions fossin realment reunions, etc.

Mirant el futur amb perspectiva d'unitat

Quan escric aquestes ratlles ignoro què es dirà en altres articles sobre el futur dels bisbats catalans i de les Illes. En això també la vida ha anat per davant de les estructures, perquè ja actualment hi ha molts organismes que són dels bisbats catalans i de les Illes o de Mallorca i Menorca, com és el cas de Càritas o del Secretariat de Catequesi: les escoles d'estiu per a catequistes en són un exemple palpable i engrescador.

Sigui quina sigui, però, la futura estructura jurídica, i sigui quin sigui el futur de la província eclesiàstica o d'una «regió» canònica, el que cal assegurar és una pastoral de conjunt autèntica amb organismes que treballin de manera eficient amb sentit de comunió eclesial al servei del nostre poble. Catalunya necessita i exigeix una unitat pastoral sense protagonismes absurds, amb esperit de servei evangèlic i evangelitzador. I accentuant molt fortament el sentit de comunió eclesial.

En aquestes qüestions delicades i importants, que exigiran serioses decisions, segurament que no hi podrem dir res i haurem d'acceptar fets consumats i entomar les conseqüències d'unes decisions que ens afecten a tots. Penso, però, que cada bisbat de Catalunya té la seva perspectiva i tindria moltes coses a dir-hi. Tal és, efectivament, el cas de Tarragona.

L'ECONOMIA ECLESIAL DEL FUTUR

ANTONI BASCOMPTE I BARLABÉ

QUADERNS DE PASTORAL m'invita a respondre aquesta pregunta: com desitjaria que fos l'economia de l'Església catalana pels voltants de l'any 2000? Doncs bé, en les línies mestres no seré gaire original: m'agradaria que aquesta economia (en aquest article només parlaré de l'economia d'aquella part de les esglésies locals que depenen administrativament dels bisbes) fos la realització, adaptada als temps, del projecte ideal segons el qual avui intentem bastir-la les vuit diòcesis catalanes. Quin és aquest projecte? Em va bé d'explicar-lo així: treballem per una economia suficient, solidària, autofinançada, transparent, racionalitzada i signe de fe, d'esperança i d'estimació.

Una economia suficient

Suficient per a què? Suficient per a atendre les necessitats pastorals dels infants, dels joves, dels adults i dels vells d'un avui de dotze a vint anys. Heus aquí el nus de la qüestió: 1) ¿quines són aquestes necessitats en un món canviant, marcat per la crisi de la modernitat, la civilització del lleure (el repte de la creativitat davant de la «manualitat» i la tragèdia de l'atur), la informàtica, l'automoció, la cultura àudio-visual, la creixent mobilitat que proporcionen els mitjans de transport i, per a no allargar-me massa, l'«escapisme de l'amor», a Déu i als homes, de la justícia, de la solidaritat, de les profunditats del «jo», i marcat també per l'incipient retorn de l'ànima de transcendència, d'amor de justícia i d'immersió en les zones més pregones de l'ànima humana?; 2) davant aquestes necessitats, ¿què s'ha de fer des de les parròquies, els moviments, els nostres centres de cultura, els nostres mitjans de comunicació, etc.?; 3) ¿quines magnituds de recursos, materials necessitem per a satisfer les necessitats lúcidament advertides?

Tinc la temptació de dir que als responsables d'economia no ens toca la determinació de les necessitats pastorals; que això és cosa dels «pastoralistes». Em sembla que la temptació ha d'ésser vençuda perquè aquesta determinació és cosa de tots els fidels reflexius —ni que, òbviament, els pastors hi tinguin un paper d'especial relleu— i tots

plegats l'hem de fer al més aviat possible. Parlar d'economia eclesial futura, sense fixar primer les necessitats que han d'ésser ateses, no té sentit. Cal planificar. I planificar suposa: determinar i prioritzar necessitats, cosa que a l'Església s'ha de fer en un clima d'austeritat, amarat d'amor i d'esperit de servei a tothom, però especialment als més pobres; delimitar les funcions que corresponen als diversos subjectes actius d'evangelització; i assignar i cercar els recursos materials necessaris. Es veu clar, doncs, que l'economia constitueix només el *tercer* punt d'aquest procés i que es «feudatària» dels altres dos.

És obvi que no es pot planificar tot. Però ens repengem tant en aquest fet, que planifiquem, de molt, de molt, massa poc. Com solia dir un gran amic meu, ja traspassat, excel·lent persona i empresari, més val habitualment una mediocre programació que una brillant improvisació. En comptes d'anar dient que tenim un munt de necessitats desateses, no seria millor precisar-les?

Una economia solidària

En el si de les economies diocesanes i supradiocesanes hi ha fortes desigualtats que solen ser fruit, en primer lloc, de la mateixa *desigualtat econòmica* dels grups socials que constitueixen el teixit humà de les diòcesis (un exemple: en un poble o barri benestants, la parròquia té una capacitat econòmica notable; i en un poble o barri amb una forta taxa d'atur, la capacitat econòmica de la parròquia és molt minsa); en segon lloc, del *diferent* —el «no mateix»— *esforç* que dediquen els responsables de les diverses entitats a l'educació i l'organització econòmiques; finalment del distint nivell d'esperit de solidaritat d'aquests responsables.

De cara a l'any 2000, jo desitjaria —bé, ja ho desitjo ara intensament!— que tots els responsables d'economia tinguessin ben assumides aquestes idees: 1) en l'obra evangelitzadora *no és lícit* menystenir —ni sobrevalorar, és clar— l'economia, és a dir, el conjunt dels recursos materials necessaris i la seva aplicació; 2) cada entitat s'ha d'esforçar, al màxim, per aconseguir, per ella mateixa, aquests recursos; 3) les entitats amb bona capacitat econòmica tenen l'obligació moral de cercar, expressament, excedents econòmics que permetin finançar, adequadament, el conjunt de les necessitats de la diòcesi.

¿Serem capaços de vèncer l'esterilitzant neguit de no parlar d'economia, d'educar la consciència dels fidels sobre el sentit dels recursos materials a l'Església i de buscar-ne amb generositat i elevació de ment, no només per a cada una de les diòcesis?

Una economia autofinançada

Una Església autofinançada vol dir una Església que no rep ajuda directa de l'Estat per a complir la seva missió religiosa específica: celebració de la paraula i dels sagraments, catequesi, formació i retribució dels agents de la pastoral, proclamació de l'Evangelí en el si de la societat, etc. No vol dir, en canvi, una Església que no pugui rebre diners de l'Estat per a la conservació del patrimoni històrico-artístic eclesial i per a les tasques educatives, culturals i assistencials que duu a terme com a entitat que forma part de la societat civil.

No fa gaire deia en un article a «Serra d'Or», que l'autofinançament és no sols un compromís contret per l'Església en l'acord entre la Santa Seu i l'Estat Espanyol del 3 de gener de 1979, sinó, sobretot, una urgència evangèlica. Ho crec així. *Hic et nunc* l'Evangelí ens reclama l'autofinançament.

Pel 2000 estarem autofinançats? Penso que ho estarem o ens trobarem en una fase molt avançada del procés que hi porta. La meua creença es basa en les següents raons: 1) no és possible que els creients no ens adonem que l'autofinançament afecta la credibilitat de l'Església; 2) l'assignació tributària no podrà mantenir-se indefinidament ni que erròniament ho volguessin l'Església i l'Estat, perquè va néixer com a quelcom transitori i aquesta transitorietat serà reclamada, cada vegada més i amb més força, per la societat; 3) l'esforç que l'autofinançament demana als fidels no és, objectivament, molt gran; i 4) els desequilibris econòmics entre les diòcesis poden subsanar-se a través de la funció redistribuïdora de fons comuns interdiocesans corresponents a les actuals províncies eclesiàstiques i/o noves demarcacions per afinitats lingüístiques, culturals o econòmiques, i pel fons de la Conferència Episcopal Espanyola.

Una economia transparent

L'economia de l'Església, ha de poder ser coneguda pels fidels i per la societat. És això el que volem dir quan fem el mot «transparència». Fa anys que les diòcesis catalanes treballen per a aconseguir aquest objectiu i s'han assolit resultats notables en les quatre vessants que aquest comporta: 1) el coneixement, per part de la mateixa Església, del patrimoni, les despeses i els ingressos propis; 2) la decisió d'informar, vencent temors, a vegades justificats, referents al fet que la informació pugui ser manipulada per alguns sectors socials; 3) l'ús d'un llenguatge que faci entenedora la informació econòmica propor-

cionada; i 4) el desvetllament de l'interès d'un nombre més alt de destinataris.

En la perspectiva dels anys 2000, em sembla que la tasca informativa de l'Església serà més fàcil. D'una banda, aquesta haurà adquirit un coneixement més precís de la pròpia realitat econòmica i, de l'altra, la informàtica que, avui, per al comú de la gent, és encara a les beceroles, haurà adquirit un grau d'extensió tal (els ordinadors seran un electrodomèstic més) que haurà incrementat notablement la capacitat de comprensió de les persones a qui l'Església ofereix la informació econòmica.

Una economia racionalitzada

De cara al futur, crec que aquesta racionalització requereix algunes condicions.

1. *Aportació dels fidels.* Cal que aquests sàpiguen què han d'aportar, on i com. Avui aquestes qüestions queden massa difuses.

El *què* (el *quantum*) depèn dels costos de cada entitat, dels de la diòcesi i dels del conjunt de les diòcesis. I els costos depenen de les necessitats, *planificades*, com he dit en el primer apartat. Només així serà possible que la pregunta elemental que es formula el fidel, «què he d'aportar?», rebi una resposta seriosa, respectuosa i indicativa per part de l'Església.

L'on tampoc no el tenim clar. ¿A la parròquia, al moviment en què es milita, a la diòcesi, una mica a tot arreu? Jo crec, que el lloc ordinari de fer les aportacions més substancials és la parròquia i que, amb un sistema de transmissió conegut pels fidels, els recursos adequats han de passar als fons comuns diocesans i d'aquests als interdiocesans.

Em manca parlar del *com*. ¿Col·lectes, bústies, subscripcions?

En aquest punt el *dispersit* és màxim i, per al meu gust, excessiu, car facilita que el fidel no sàpiga què dóna, efectivament, a l'any. No és una qüestió fàcil de resoldre perquè cada parròquia i cada diòcesi tenen la seva gent i la seva història. Però, si més no, hem d'aconseguir una cosa: que cada *fidel concret* sàpiga la seva *manera concreta* de fer l'aportació.

L'autofinançament ens obligarà, molt probablement, a fer precisions en aquests tres punts.

2. *Aportació de les parròquies als Fons Comuns Diocesans (o zonals o arxiprestals).* Com és lògic, cada diòcesi té establert el seu sistema d'aportació. Apunto només tres suggeriments: a) sembla just que el percentatge d'aportació de les parròquies no sigui el mateix per a

totes sinó que el de les parròquies de majors recursos efectius sigui més alt; b) si volem que l'autofinançament sigui al més aviat possible un fet, caldrà que les quantitats que els fidels donin per aquest concepte a les parròquies passin íntegrament al Fons Comú Diocesà; i c) en la determinació de la quantitat que ha d'ésser aportada per la parròquia, hi hauria d'intervenir, un dia o altre, l'element «ingressos potencials», és a dir, aquells ingressos que la parròquia podria tenir si econòmicament estigués ben gestionada.

3. *Rendibilització del patrimoni «lliure»* (no afecte a la pastoral ni històric o artístic). La finalitat d'aquest patrimoni és ajudar a satisfer les necessitats de l'Església. A través d'una millora constant de l'administració, s'haurà d'incrementar el seu rendiment que, en el moment de l'autofinançament esdevindrà la segona i última font dels ingressos eclesials. A les diòcesis on la immigració ha tingut una forta incidència, part d'aquest patrimoni hauria de ser realitzat i reinvertit en patrimoni afecte al culte. Això ja s'està fent, però potser sense massa planificació.

4. *Gestió econòmica*. Avui aquesta gestió recau encara, excessivament, en els preveres. Potser, en alguns casos, és inevitable. Però en l'avenir hem de potenciar els consells d'economia d'entitats perquè, ajudats pels consells arxiprestals i/o zonals i les delegacions d'economia de les diòcesis, esdevinguin òrgans cabdals de la nostra gestió econòmica en tots els camps: la conservació i administració del patrimoni, la planificació i recerca de recursos i l'educació de la consciència dels fidels, que és el més important de tots els camps.

Una economia, signe de fe, esperança i estimació

A l'Església, l'economia només té dos sentits: és el suport material necessari per a l'acció evangelitzadora; i és un signe modest, però real, de la nostra fe, esperança i estimació.

El primer sentit és fàcil d'entendre: en aquest món, tot el que fem necessita directament o indirectament una base material. Que sigui fàcil d'entendre no vol dir que tothom ho entengui. No ho entenen alguns fidels —massa— que fan aportacions molt per sota del que podrien fer. No ho entenen alguns responsables de la pastoral i/o d'economia que tenen aquesta matèria com a tabú o no la tracten amb prou cura.

El segon sentit no és tan explícit. Mal senyal! A l'Església dels Fets dels Apòstols, sí que ho era, d'explícit. A l'Església d'alguns altres moments històrics, l'explicitació anava a la contra: era difícil de reconèixer la fe, l'esperança i l'estimació en l'economia de l'Església. Aques-

ta no era mediació de llum sinó un mur opac de contenció. Prou que encara se'n recorda la consciència popular!

Però el fet important és que l'economia pot testimoniar fe, estimació, esperança, honradesa i esperit d'adaptació als temps presents.

Si bastim una economia suficient, testimoniem fe: creiem i aportem els recursos materials per anunciar i celebrar la nostra fe.

Si construïm una economia solidària, testimoniem estimació: estimem i ajudem els altres no només de paraula sinó amb fets que suposen despreniment de recursos materials sota la nostra administració.

Si ens autofinancem, testimoniem esperança: en Déu i en els nostres germans de fe. I deixem ben clara la nostra independència davant l'Estat.

I si fem transparent i racionalitzada la nostra economia, testimoniem veritat, honradesa, seny, justícia i estimació dels nostres temps, tot acceptant-ne les tècniques que ens ofereixen.

Tant de bo que l'any 2000 aquest valor de signe de la nostra economia fos una realitat evident. Val la pena de treballar-hi.

EL PROBLEMA DELS LÍMITS DIOCESANS A CATALUNYA

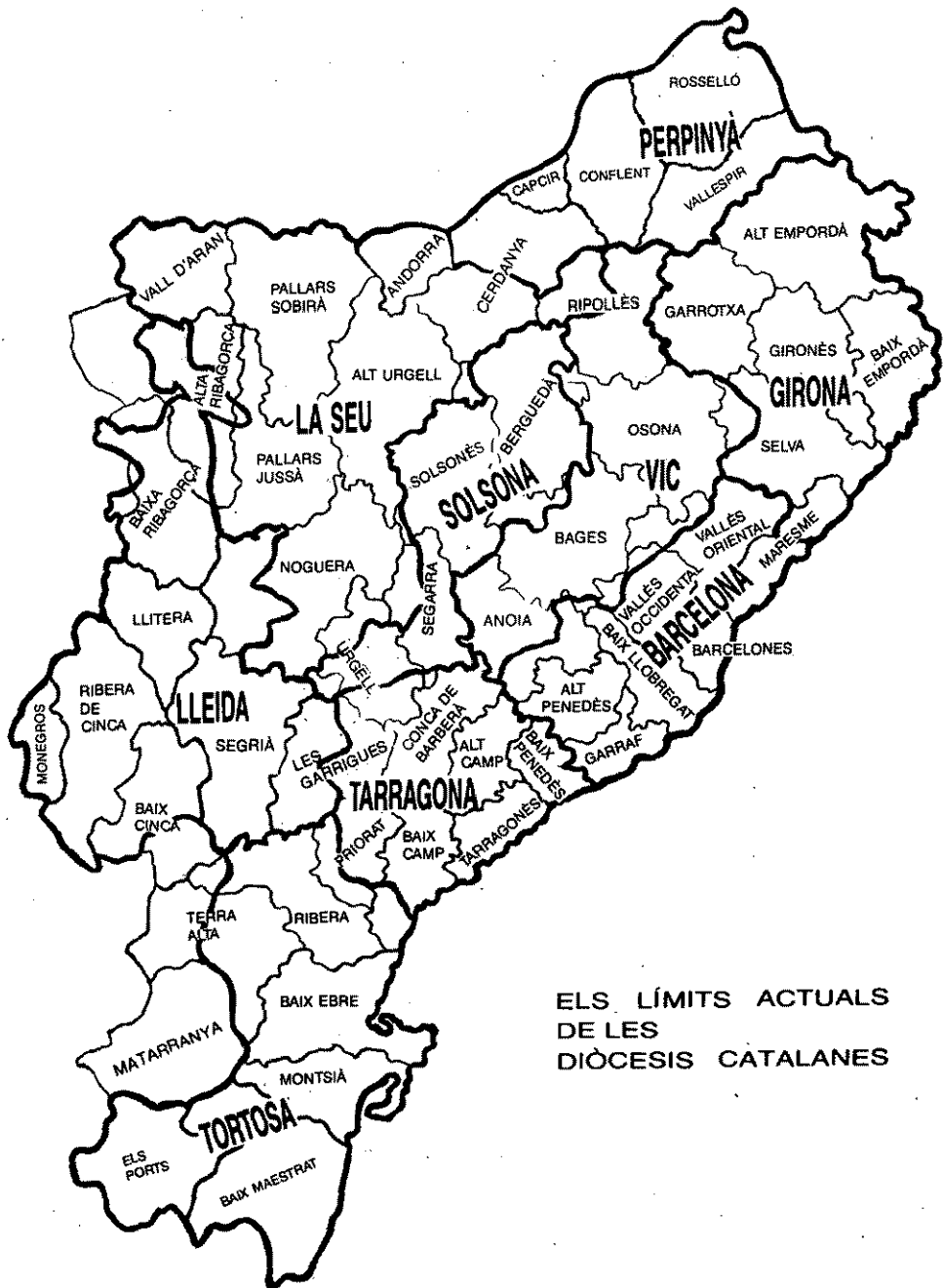
JOAN BUSQUETS I DALMAU

El tema d'una possible nova estructuració dels límits de les diòcesis catalanes està aparcat. Tanmateix, és un tema calent. Quan surt a la superfície, especialment en els MCS, a uns els apassiona i els desvetlla recels mentre a altres els deixa indiferents. Crec que és un tema de molta importància, però que cal enfocar lúcidament, amb serenor. Aquestes ratlles volen fer-ne veure la complexitat i adveritr que una solució barroera pot fer que «el remei sigui pitjor que la malaltia». Convindria afrontar-lo amb decisió i amb seny.

La qüestió dels límits s'ha d'emmarcar en una revisió d'estructures eclesials en funció del treball evangelitzador i de promoció de la vida cristiana. No haurien de prevaler criteris ni conveniències de cap altre tipus. La revisió de les fronteres i la redistribució de les diòcesis, si és que convé, s'ha de guiar per criteris pastorals, és a dir, al servei de la vitalitat de les comunitats cristianes i dels moviments, de la tasca dels bisbes i preveres, i de la presència de l'Església en el món d'avui, en el nostre país tal com és actualment.

Hi ha raons objectives per modificar els límits?

Si es mira un mapa de les vuit diòcesis actuals —he de deixar de banda la de Perpinyà a la Catalunya Nord— ja es veu que la divisió no és gens equilibrada ni racional. Si hi posem les dades de població, nombre de preveres i altres equipaments, les diferències encara són més grans. Amb tot, cal recordar que el país on som tampoc no ho és gens, d'equilibrat i ben distribuït pel que fa a població, equipaments i institucions. Per això vull dir d'entrada que els criteris purament geogràfics (població, comunicacions, comarques, etc.) no són els que han de prevaler exclusivament, pe bé que han de ser tinguts en compte. El Vaticà II parla de la restructuració dels límits, on sigui necessari, però dóna uns criteris molt generals i globals: diu que s'han de tenir en compte tots els factors geogràfics, històrics, psicològics, econòmics,

ELS LÍMITS ACTUALS
DE LES
DIÒCESIS CATALANES

els centres de decisió culturals, etc. Sempre m'ha estranyat que el cardenal de Barcelona i els bisbes de la Conferència catalana no comencessin a resoldre aquesta qüestió. Això sol ja hauria d'ajudar-nos a veure'n la dificultat. Aquesta encara ve augmentada si es té en compte que la decisió els depassa. Hi ha la Conferència episcopal espanyola (amb una comissió expressa per al tema dels límits diocesans que, arreu de la pell de brau, afecta moltes diòcesis, per raons històriques i per la febre recent de les autonomies). El bisbe Joan Martí és membre d'aquesta comissió. Hi ha la Nunciatura i, en definitiva, la Santa Seu, que té l'última paraula. I al darrera, l'Estat. En aquest tema els nostres bisbes han estat prudents i comprensiblement reservats.

La raó objectiva més evident és la desproporció que hi ha entre la macrodiòcesi de Barcelona i les restants. Les vuit diòcesis catalanes sumen sis milions d'habitants, dels quals quatre pertanyen a l'arxidiòcesi barcelonina i els dos restants es reparteixen entre les altres set diòcesis. Tot amb tot, cal fer dues observacions: No es pot pretendre la divisió del territori en diòcesis iguals, com una quadrícula. És inevitable que hi hagi bisbats grans i bisbats petits. Això passa arreu del món. A més a casa nostra la Catalunya interior és molt despoblada i les ciutats del cinturó de Barcelona han crescut molt. Per dir-ho breument, la Catalunya rural és molt rural i la urbana molt urbana (tot i que hi ha ciutats petites, grans i superpoblades). Sobre el cas Barcelona hi ha una altra qüestió: la divisió de l'arquebisbat de Barcelona en diòcesis no presuposa necessàriament la restructuració de tots els límits dels bisbats de Catalunya. Em sembla que és previsible que la divisió afectarà a tots, però això no hauria de ser indispensable.

Una altra raó objectiva és el problema de la diòcesi de Lleida a causa de la part aragonesa que secularment ha format part d'aquest bisbat. És una qüestió molt delicada i, atès que hi ha poblacions que se senten aragoneses però parlen català i altres que parlen castellà, demana molt de tacte i respecte. Hem de recordar que, després d'una votació de la Conferència episcopal espanyola favorable a la desmembració de la part aragonesa (un grup de capellans aragonesos del bisbat de Lleida són els qui han fet més pressió), l'afer està parat a Roma. A l'assemblea de Madrid, els bisbes catalans van ser els únics que van votar en contra (mentre un petit grup es va abstenir, segurament els bascos). Els companys de Lleida, alguna vegada, quan la pressió era forta, van expressar que s'havien trobat poc acompanyats pels d'altres bisbats.

També hi ha el cas de Tortosa, que integra la part nord del País Valencià. Sembla que se sosté bé, sense problemàtica, segurament a causa de la llengua comuna i perquè el bisbe actual i els preveres ho han portat amb esperit de comunió i amb seny. Cal recordar que el bisbat

de Tortosa és una mica diferent en tot i que abraçava tota la plana de Castelló. Quan en 1957 va haver-hi la rectificació de límits que volia adequar-los a les «províncies», el Dr. Pont i Gol, llavors bisbe de Sogorb (Castelló), va intervenir perquè la diòcesi de Tortosa no quedés del tot espoliada de la seva part valenciana. Va ser un criteri prudent, ja que una diòcesi massa minvada i reduïda no té prou mitjans, com diré més avall.

Urgell és la tercera diòcesi que té territori fora del Principat; però el seu cas és ben diferent: Andorra no presenta problema pel que fa a la catalanitat cultural i estructural.

Finalment, encara cal afegir una altra qüestió: una dualitat de direcció, que a vegades resulta enutjosa i ineficient. Tarragona és l'Església primada, però Barcelona té les institucions eclesiàstiques i una influència indiscutible en els altres bisbats. Aquesta doble «capitalitat» pot ajudar a l'equilibri de forces, però d'entrada constitueix un rept per a una articulació eficaç de la pastoral interdiocesana.

Reflexions i suggeriments; no propostes

Davant d'una problemàtica tan complexa, no m'atreveixo a proposar cap solució. Només em permeto reflexionar en veu alta i oferir alguns suggeriments.

1. *El tipus de bisbe és determinant.* Avui la gent desitja un pastor proper, a l'abast, que es pugui trobar fàcilment. Els preveres, per exemple, abans veïen el bisbe molt de tant en tant, i tot funcionava. Ara, les empreses, els plans i les mateixes persones són fràgils i es reclama la presència del bisbe. Es desitja que faci de bisbe: primer «que governi», es diu; que discerneixi i decideixi els camins. Que encoratgi, animi, confirmi en la fe i l'esperança. Que prediqui i que escolti els capellans, els laics dels moviments i grups, les religioses. És el qui aplega i aglutina tots els cristians, i això esdevé impossible en una macrodiòcesi. (Però dividir la gran diòcesi no és l'única solució; pot haver-hi bisbes auxiliars en les zones, etc.).

2. *Què és o què es vol que sigui una diòcesi, també condiciona l'eventual divisió:* «Una porció del Poble de Déu que ha estat confiada al bisbe, perquè la pasturi amb la col·laboració dels preveres...», diu el concili. Per això la diòcesi ha de tenir un territori i una població suficients, i un mínim de personal dedicat i d'institucions que li permetin realitzar la seva tasca amb prou vitalitat i autonomia. Si no és així i depèn massa dels ajuts de fora, no està prou equipada i el bisbe no pot exercir com a tal.

3. *Cal considerar que la qüestió no és pròpiament la divisió terri-*

torial de Catalunya en l'aspecte eclesiàstic, sinó articular unes esglésies diocesanes de cara al treball pastoral de conjunt, eficaç i coordinat, en un mateix país. La diòcesi no és una mera divisió territorial. És una Església particular. A Catalunya hi ha vuit diòcesis, molt diferents entre elles, i mai no ha estat possible ajustar els límits diocesans a les divisions civils. Tampoc no podrien coincidir totalment amb les vegueries o amb les comarques. En realitat no em sembla un problema greu. Potser les comarques ofereixen majors possibilitats d'ajustament, però no és indispensable la coincidència exacta.

4. *Si fos necessari constituir dues províncies eclesiàstiques*, és a dir, agrupar els bisbats catalans en dues arxidiòcesis, Tarragona i Barcelona (això ja sembla inevitable), convé molt que s'asseguri la unitat pràctica de l'Església a Catalunya. Per això són importants els projectes i les institucions interdiocesanes, gestionades conjuntament. Una línia pastoral catalana «de conjunt», amb les adaptacions i diversificacions que exigeix la realitat, en la qual participen totes les esglésies diocesanes, és indispensable si no es vol caure en la dependència de Barcelona o en l'autoexclusió de les responsabilitats comunes. Barcelona té fama de «prepotència», i és natural. Però les diòcesis petites tendeixen a inhibir-se i abdicar tota la responsabilitat sobre d'ella. No és difícil treballar amb els de Barcelona d'igual a igual. A l'horitzó es pot albirar una «regió apostòlica» formada per les províncies eclesiàstiques de Tarragona, Barcelona i Balears, quan Mallorca esdevingui seu metropolitana. De fet, en moltes accions pastorals de conjunt els de les Illes hi són ben presents.

5. *La futura divisió de l'arxidiòcesi de Barcelona sembla més realitzable*. Però demana unes etapes prèvies, amb una progressiva descentralització pensada ja en funció d'unes futures diòcesis, estudiant els serveis comuns que cal mantenir, etc. El model de la divisió de París sembla que ha demostrat tenir algunes dificultats. A Madrid, se'ns diu, ja estan aprovades les diòcesis d'Alcalá i de Leganés (?), que caldrà veure com s'articulen amb la madrilenya. Els mateixos arguments canònics es tornen febles quan es diu que no hi pot haver arquebisbat sense sufragànies i el papa acaba d'erigir Estrasburg —per la seva capitalitat Europea— en arquebisbat sense cap diòcesi sufragània. Però en la divisió de l'arquebisbat de Barcelona s'hauria de tenir en compte si aquesta divisió pot afectar, a la llarga (o a la curta), els altres bisbats catalans. No es pot disposar de les altres diòcesis sense comptar amb elles. Algú pensa que és una qüestió purament barcelonina i que no ha de «tocar» per res les altres.

6. *La divisió territorial de l'Església a Catalunya és un tema seriós*, que no es pot endegar frívolament, ja que una divisió sovint dura segles... Tanmateix té una importància relativa per a la missió de l'Es-

glésia. La vitalitat de l'Església al nostre país crec que es juga més aviat a altres nivells. Penso en les nostres catequesis, moviments laïcals, seminaris i vocacions, comunitats vives, integració dels religiosos i les religioses en la pastoral, etc. Però, segons com es tracti aquest assumpte dels límits, pot contribuir més a dispersar que a unir esforços apostòlics. ¿S'ha d'aplicar aquí aquell principi segons el qual davant temes tan difícils és millor no tocar res? Més aviat crec que cal posar l'accent en la col·laboració pastoral a nivell interdiocesà. És evident que hi ha fenòmens socials i problemàtiques col·lectives que superen les possibilitats d'una diòcesi sola, afecten tot el país i cal afrontar-los conjuntadament. Pensem en el món de la cultura i dels MCS, en el de la sanitat, de l'ensenyament o en el món obrer, en el fenomen de la immigració o el del turisme. Crec que ja disposem d'institucions interdiocesanes, a les quals cal fer costat: la Facultat de Teologia de Catalunya, el Centre d'Estudis Pastoral de les diòcesis catalanes, enguany el Seminari Major Interdiocesà, i el SIC (Catequesi), el SIMCOS (dels MCS), la Fundació Vidal i Barraquer, on participen bisbats i religiosos, la Càritas catalano-balear, i una llarga llista que tots coneixem (o potser no coneixem prou).

7. *Les diòcesis tenen una història molt llarga.* La majoria van iniciar-se a l'època romana i tenen la configuració actual pràcticament des de la Reconquesta. Aviat és dit. Solsona, la més recent, té més de quatre sgles d'història. Això, vulguem o no, marca molt. La història de cada diòcesi ha de ser tinguda en compte. No es tracta pas de recordar les «glòries» del passat, sinó de no ignorar ni menystenir el que ha anat configurant la identitat d'una Església diocesana: les seves institucions, una tradició pastoral, tot un estil que, si no és autàrquic i tancat, proporciona punts de referència i estímuls no menyspreables per al dinamisme eclesial.

8. Finalment, s'ha de tenir en compte els capellans i la seva pertinença a un presbiteri i a una diòcesi. No es tracta pas de fer prevaler els interessos clericals. Però, en general, el canvi de límits s'ha fet sempre amb molt poc respecte als drets i a la vida de les persones. Canviar de diòcesi per «reial decret» afecta especialment les persones dels preveres. Pertànyer a un presbiteri determinat no és apuntar-se a un club o a una associació. Hi ha unes relacions humanes amb el bisbe, amb els superiors, amb els grups de revisió o d'amistat, amb les comunitats. Tot això ajuda una persona en el seu equilibri humà i àdhuc en la seva fe, que és comunitària. Una altra cosa molt diferent és que s'animi a la disponibilitat o que un s'ofereixi voluntari per a un servei temporal o definitiu a les diòcesis menys equipades de personal, o més grans i problemàtiques o de nova creació. En la petita restructuració dels límits diocesans, fet quasi per sorpresa el 1957, es va perjudicar i ferir molts preveres que van haver de canviar de diòcesi.

Conclusió. Al servei de la coordinació pastoral

L'Església catalana és enviada a evangelitzar el país d'avui i ha d'incidir en la realitat d'una nació concreta: la Catalunya d'avui, que té més de mil anys d'història. En aquest sentit podem afirmar que *Catalunya és una unitat pastoral*. Que els bisbes, capellans, laics i religiosos hi hem de treballar conjuntament. Mantenint la diocesanitat, però obrint-nos cada vegada més a un treball interdiocesà: no és contradictori, sinó que és necessari i enriquidor. La tesi que demana una certa adequació dels límits diocesans a la divisió civil és acceptable, si se li dóna una interpretació pastoral, ja que els centres demogràfics, culturals i institucionals han de ser tinguts en compte. Si s'estudia una nova divisió, que sigui per a contribuir a una millor coordinació pastoral. Però es necessita un estudi molt complet, serè i orientat amb criteris d'eficàcia pastoral. Qualsevol solució implicarà renúncies a totes les diòcesis. Per això, iniciar un diàleg amb la participació de tots els afectats ajudaria a una major comprensió i a l'aproximació d'interessos.

CAP A ON NAVEGUEN LES ESGLÉSIES DE LES ILLES?

PERE LLABRÉS

Les fites històriques, les commemoracions centenàries, i més un mil·lenari són una bona avinentesa per «girar la ullada cap enrera», com cantà el nostre Joan Alcover a «La Balanguera», però també per esbrinar on s'amaga la llavor «de la nova primavera».

La cultura i la societat catalanes no tenen a les Illes mil anys; però també aquí ens podem gloriari enguany del naixement d'una nació amb cultura i llengua pròpies, de la qual certament som membres «enmig del mar». A partir del 1229, successivament Mallorca, Eivissa i Menorca, repoblades majoritàriament per gent del principat, s'empeltaren en l'arbre novell que fa mil anys començà a créixer amb vida política independent. Comunió de sang, de tradició, de cultura, de llengua i també de fe ens fan conscients que enguany també nosaltres, els de les Illes, hem de celebrar el mil·lenari de la gran Catalunya.

Església i societat

Des del 1229, quan comença la «catalanitat» de Mallorca, en el cim de la Cristiandat medieval, Església i societat neixen i creixen unides. Entre poble i parròquia, entre Església de Mallorca i la societat de Ciutat i la part forana, des de les autoritats als cavallers, menestrals i pagesos, hi ha una simbiosi vital ben palesa a cada plana de la història. No calen demostracions.

Aquesta situació perduda entre nosaltres, pel conservadorisme i l'aïllament que configuren el tarannà del nostre poble, fins a èpoques ben recents. Gairebé podem dir que, en la pagesia, tal situació perdura fins al *boom* turístic dels anys 60, i políticament la cosa no serà palpable fins a la transició democràtica després del 75. Bé és veritat que, a partir d'aquestes dates, la velocitat de la transformació socio-cultural s'ha disparat i no s'atura.

En les dècades dels 50 i dels 60 Mallorca i Eivissa sobretot experimenten el sagrament més fort i l'evolució més ràpida de la seva histò-

ria. Unes illes no gaire riques en recursos econòmics, terra d'emigració per a molts dels seus fills que havien d'anar a cercar-se la vida per França, o per Amèrica llatina, passen a ser receptors d'immigrants a causa de la construcció desbocada d'estatges per als turistes —que s'estimba en la maleïda «balearització»— i dels serveis a l'hostatjament de la gran massa de visitants. Immigrants de les regions pobres de l'Estat espanyol arriben cada estiu, i molts d'ells s'hi queden. Però cal dir que els «forasters» no són solament els cambrers, els picapedrers i els jornalers del camp —abandonat sovint pels mallorquins que s'estimen més treballar als hotels—, sinó que més d'un és gent de negoci, en l'ampli sector industrial de la construcció i el terciari dels serveis, que aquí ha sabut fer carrera i s'ha enfilat ben amunt. A això heu d'afegir el cos dels funcionaris, que, com és natural, aquí també ha crescut.

Aquesta immigració de treballadors, negociants i funcionaris ha causat un trasbalsament a Mallorca i Eivissa que ha donat pas a la formació d'una societat «nova» a les Illes. A Menorca la incidència turística ha estat molt menor, si bé ara la cursa cap a la captació turística sembla que s'ha engegat amb una certa força.

Aquests fets, com és evident, han influït decisivament en la cultura i en l'autocomprensió dels illencs, vells i nous, de si mateixos com a poble. Prou sabem que la colonització cultural i lingüística ens ve d'enfora i ens ha deixat el fruit amarg d'una manca d'apreci sòcio-cultural de la nostra llengua i de totes les manifestacions que formen la nostra cultura vertaderament autòctona. La immigració ha provocat aquest anivellament cultural i lingüístic tan pretès pel règim anterior, i no abandonat per l'administració central, malgrat les «millores» constitucionals i autonòmiques. Més encara, l'allau turístic ha empitjorat encara aquest atemptat a la personalitat del nostre poble. La immensa majoria dels turistes vénen i se'n van sense saber res de l'illa que trepitgen, demanen *typical spanish*, com toros, sevillanes i «sangria», ignoren quina és la nostra llengua, la història, el tarannà de la gent que els hostetja i... els serveix. En el turisme massiu l'enriquiment cultural del visitant i del receptor, ja sabem que és ben esquitit.

Això condiciona enormement la política, la gestió pública dels nostres recursos i l'orientació comunitària del nostre poble. Que em basti repetir una vegada més a QUADERNS que tanta és la nostra despersonalització, que els resultats de les eleccions aquí són els mateixos que els de qualsevol «provincia» més provinciana de l'Estat espanyol, sovint una mica més tirant a la dreta. El nacionalisme d'esquerres no passa de ser testimonial, i el regionalisme de dretes no té brúixola segura. Per complicar la cerimònia de la confusió, la dreta d'AP juga ara a «nacionalista»... El bipartidisme AP-PSOE per ara està ben establert.

L'Església, en aquest últim període de la nostra història, el de la més gran transformació després de la conquesta catalana del s. XIII, es va deixar enganxar —parl sobretot de Mallorca— els anys 70 pel binomi immigració-turisme com a problema gairebé únic de la pastoral. Semblava que el nostre poble no comptàs per res, engrunat com estava per aquests dos blocs que l'ofegaven. Venturosament la visió bipolar ha anat canviant i evolucionant cap a un discerniment més serè i equilibrat de les tasques prioritàries de la nostra pastoral i un reconeixement cada cop més explícit de la identitat del poble mallorquí.

A Eivissa certament, tant per les dimensions geogràfiques, com sobretot per mor de les directrius jeràrquiques, és encara ara molt problemàtica la pastoral diocesana connectada amb la personalitat del poble eivissenc i formenterer. En canvi a Menorca, l'arrelament pastoral de l'Església en el poble menorquí, gràcies a la consciència de la majoria del clergat, és molt viu i eficient. Els dos darrers pontificats han afavorit decididament aquesta orientació.

L'Església nostra cap al futur

No es tracta aquí de fer d'endevinaire. Tanmateix podem esbrinar com hauria de ser l'esdevenidor de la nostra Església, fidel a l'Evangeli i al poble de les Illes.

1. *Una nova presència.* La llarguíssima tradició d'una Església fortament implicada en el poble, present en totes les activitats humanes, condicionadora de la seva conducta en els caires sobretot religiós i moral, conserva el seu pes; però a causa de l'evolució apuntada i de les pressions de la secularització, ja no és decisiva en el comportament dels illencs en molts camps de la vida.

L'Església no pot ésser, ja no és present, com era antany en la nostra societat. Ha de compartir amb altres forces, molt poderoses, la seva oferta. Ha de deixar de ser «força» i poder, per ésser servidora de l'Evangeli en una societat plural. La Bona Nova no pot ser proposada des del poder, sinó des del servei. No reconèixer el pluralisme de la societat de les Illes, tancar-se en esquemes de Cristiandat, imposar una moral catòlica, no dialogar amb l'home dissident d'avui, és barrar les portes a la comunicació evangèlica.

2. *L'evangelització, tasca primordial.* La Bona Nova ha de ser proposada novament, en una situació distinta, al nostre poble. Més encara, hem d'estar prou convençuts que, per a molts, és necessària una primera —no una segona— evangelització. Tothom qui no ha assumit personalment i responsablement l'Evangeli, ha de ser evangelitzat. Quants n'hi ha d'aquests, en el nostre poble? La pertinença al

cristianisme, a l'Església, en el règim de Cristiandat, era donada pels mecanismes de la societat mateixa. Avui en dia ser cristià és una elecció molt personal, sovint en contra del dinamisme social, per bé que perdurin sectorialment algunes manifestacions de Cristiandat.

És ver que la nostra pastoral no s'ha adonat encara d'aquesta tasca en tota la profunditat, tant que sigui necessària una restructuració de l'acció de l'Església, de la seva presència, en la nostra societat. Des de la urgència de l'evangelització tot ha de ser revisat. ¿Tindrem raons per això?

3. *L'encarnació en el poble.* S'han fet moltes passes en aquest sentit després del darrer Concili, a uns indrets més que en altres.

L'objectiu de la pastoral serà construir Església no sols a les Illes, sinó de les Illes, sense pretendre mai construir Església sense construir poble; fer poble ja és començar a fer Església. Aquesta, per llei d'encarnació —la veritat, el fet bàsic del cristianisme—, ha d'arrelar-se en un poble concret. Malauradament no tots els esdeveniments eclesials corren en aquest sentit. Presenciem un enfortiment d'una Església «universal» amb sucursals, que es diuen diòcesis. Molt del *tinglado* de la Conferència episcopal espanyola sembla muntat per homogeneïtzar «la Iglesia española». Els bisbes, ¿es nomenen en funció d'una Església particular o en funció de la Conferència episcopal espanyola o en funció de l'Església universal, segons els aires que ara corren a Roma?

Però crec que dels bisbes encara en parlem massa com si fossin l'única força de les Esglésies (consti que sovint són la decisiva i definitiva, quant a orientacions, programes, etc.). Si volem que l'Església sigui Poble de Déu, hem de pensar més en les comunitats reals que intenten viure la fe en Jesucrist, i no ens hem de retgirar tant davant el fenomen de les comunitats de base. Sobretot, de veres hem d'afavorir i enfortir la corresponsabilitat, de què parlem tantes vegades. Corresponsabilitat dels laics amb els preveres, dels preveres amb el bisbe, però d'una forma efectiva.

Ara ja, més encara en un futur pròxim, els laics són cridats a assumir totes les seves tasques en la comunitat cristiana. No són ni simples ajudants ni suplents. Són cristians responsables de la seva missió en l'Església i en el món tant com els preveres i els bisbes. Un repte de futur és la formació dels laics: primer que prenguin consciència de la seva corresponsabilitat, després que es preparin de valent per assumir lúcidament i eficaç la seva tasca. Amb un laicat poc format, poc competent no sols en coneixements de la fe cristiana, sinó en les àrees de la seva professió en la societat, no farem viva i convincent la presència de l'Església en el món.

Creu que l'encarnació de l'Església nostra en les Illes passa també

per una major comunió efectiva entre elles. La proposta de Província eclesiàstica Balear va en aquesta direcció. Diuen que les perspectives són bones per aconseguir de Roma la creació d'aquesta Província. Bé és veritat que un no arriba a saber per què es retarda aquest fet, que no pot aportar més que realitzacions profitoses per a les tres Esglésies, pensant que la Província valentina és inoperant del tot, pel que fa a les Illes.

Pensant en el futur, somniant tal volta (?), hem d'expressar desig, ja fonamentat, d'una col·laboració amb les Esglésies dels països amb els quals compartim una mateixa llengua i cultura, i som hereus d'una història de fe que en tants d'aspectes compartim també. Les relacions de tipus pastoral amb la Tarraconense (catequesi, missions, càritas i acció social, moviments especialitzats, ensenyament teològic, etc.) tenen una llarga durada. Seria profitós per a tots que s'estenguessin al país valencià. De fet, les províncies eclesiàstiques tarragonina, valentina i la futura balear haurien de formar una regió apostòlica a l'estil de les que hi ha a França. Entre nosaltres tenen certament la base i el suport d'una germanor innegable, per tants de conceptes, entre els pobles que parlam una mateixa llengua i fem una mateixa cultura.

4. *La promoció de la pau i l'ecologia.* Per la seva situació en la mediterrània, les Esglésies de les Illes són cridades a ser portaveus de pau i de respecte i ennobliment de la naturalesa. Precisament perquè els estratègies de les guerres futures (!?) ens estan assenyalant com a eixos d'atac i defensa bèl·lics, perquè per aquí passen homes i dones de tantes ideologies i creences, les Illes han de ser lloc de pau, i és aquesta pau, com deia ja Ramon Llull, la que l'Església particular ha de predicar en primer lloc.

Perquè les Illes, sobretot Mallorca i Eivissa, han estat tan maltractades en l'aprofitament irrespectuós de les seves riberes, l'Església ha d'enlairar aquí el seu crit ecològic, com a gemec pel que han mossegat de la nostra terra, com a premonició perquè cap interès egoista no embruti més la nostra mar ni destrossi costes ni pinedes ni muntanyes.

El moviment ecològic que aquí cada dia pren més força ha de trobar eco i suport en la comunitat dels cristians: no ens podem quedar enrera ni en la procura de la pau ni en la salvaguarda de la natura, per ésser fidels al poble, per ésser fidels a les benaurances.

CATALUNYA, MIL ANYS: PAÍS VALENCIÀ, SET-CENTS CINQUANTA ANYS

PERE RIUTORT

Fa mil anys naixia, per obra de la història, una comunitat humana, Catalunya. Fa 750 anys, l'any 1238, naixia una altra comunitat humana, el Regne de València; aquesta darrera, obra de Jaume I el Conqueridor, el Rei En Jaume com diem usualment, i obra ensem de l'empena d'expansió i reconquesta de catalans i aragonesos. Nou anys abans Mallorca s'afegia a la nostra nació. Múrcia, després d'haver estat suada per Jaume I i els «vers catalans» que la conquistaren i repoblaren, va ésser retornada a Castella gratuïtament. Un País català frustrat, encara que les terres d'Alacant, Elx i Oriola a les darreries del segle XIII passaren al Regne de València.

Som i no som catalans

Catalunya és una nació, i és veritat; però això que a terres del Principat uneix a tots, quan tractem d'identificar la nació del Poble Valencià, ve la gran divisió. Primer, perquè les idees no resulten clares entre molts, i en segon lloc, perquè hi ha gent activa que crea susceptibilitats i enganys, dit més clarament, crea divisió per tal de fer impossible la recuperació nacional dels valencians.

El fet d'una nació, com el d'una família, cohesiona; i si es passàs el temps discutint sobre la identitat d'una nació, o bé d'una família, poc es realitzaria en el camp humà i social, cosa que és la darrera raó de l'existència i defensa del nacionalisme. Com molt bé deia Pius XII en el ràdio-missatge de Nadal de 1955, «la vida nacional és per si mateixa el conjunt operant de tots aquells valors de la civilització que són propis i característics d'un determinat grup...». Els núms. 54 i 55 de la Constitució *Gaudium et spes* expliciten més el concepte de Pius XII i ens esperonen a ser responsables davant els germans i la història quant a la realització de la cultura de cadascun dels pobles del món.

Cal aclarir els conceptes de bon principi: valencians i balears som de llengua catalana i de cultura catalana en els fets més bàsics; però

no podem oblidar que precisament la història, i amb ella la manera d'entendre l'organització política del poble català, ens ha donat una unitat federal, cosa que de fet, sobretot des dels Reis Catòlics ençà, ens ha resultat molt negativa. Ens han dividit des de fora i nosaltres hem caigut en el parany. La mancança d'un nom comú assumit tradicionalment per la nostra nació ha estat molt destructiu. A l'actualitat s'ha volgut resoldre el problema d'una manera inconvenient: «és molt senzill: digueu-li Catalunya». Hem de mirar de no imitar el model castellà (espanyol) i francès d'organització política, fent Barcelona capital i les altres terres com una mena de províncies.

Si volem conservar i refer la nostra nació, és imprescindible que catalans, valencians i balears tinguem al davant aquest principi: Autònoms, però units; units, però autònoms. Autonomia no és divisió. Unitat no és subordinació.

¿Quan aconseguirem de fer entendre a tots que no podem caminar separats, que tots som una mateixa família, una mateixa nació, però que al mateix temps cadascú és cadascú? És indubtable que cal una realització en els camps polític i eclesiàstic de cadascun dels Països i dels Països catalans en conjunt.

Catalunya és la germana major, fins i tot la mare, però el País Valencià i el País Balear són històricament dues germanes. En el camp polític actual hi ha tres autonomies totalment separades, això és històricament i essencialment incorrecte i inacceptable: «autònoms però units». Abans la persona del nostre rei i les Corts Generals donaven la unitat; ara i des de fa temps ens uneix Madrid, cosa que deixem sense comentaris. En els temps actuals la persona del rei nostre ha de concretar-se en la voluntat democràtica, que ara comporta l'autèntica sobirania. Europa és el nostre àmbit històric: el reconeixem i ens hi sentim constructors.

L'Església del País Valencià

En el camp eclesiàstic, ens trobem amb una major anomalia que en el polític. Catalunya pot tenir el problema de la gran Barcelona, però la Província Eclesiàstica i l'Arxidiòcesi de València són tota una anomalia: què hi fa Albacete amb nosaltres?; les Balears no formen una unitat històrica, geogràfica i humana?; és productiva aquesta pertinença de les Balears a València?

L'Església del País Valencià pràcticament no existeix, almenys si mirem la realització d'obres conjuntes. La Conferència Episcopal Espanyola és la instància real i el seu motor. I de veres que fa falta que les tres Esglésies diocesanes i l'escaig de Tortosa, que hi ha entre el

Sènia i el Segura, formen una vertadera comunió eclesial, segons la tradició cristiana.

Fets històrics hi han estat molt contraris: l'expansió de la diòcesi de Tortosa cap al sud, que ha dificultat la unitat de l'Església de Toledo; València forma una diòcesi enorme, cosa que encara subsisteix, també per interessos estranys a la bona formació i al bon funcionament d'unes comunitats diocesanes adequades. Oriola és desmembrada de Múrcia-Cartagena ja entrat el segle XVI. Les raons de les divisions «provincials» del Concordat de 1953 no han resolt les imprescindibles directrius pastorals de promoció i constitució de l'Església valenciana i les corresponents diòcesis. Basta dir que si mirem l'Anuari pontifici, hi trobarem que uns determinats eclesiàstics són bisbes d'Elx, de Dènia, de Xàtiva, quan és imprescindible refer aquestes diòcesis i fer un reordenament diocesà adient a les necessitats pastorals de l'actualitat.

Podríem passar el recompte dels diferents capítols: significat de la Facultat de Teologia de València per al país, catequesi, moviments apostòlics... Cada una de les tres diòcesis és una vertadera illa. Són extraordinàries i pràcticament inexistent les relacions i activitats conjuntes.

La llengua a la litúrgia

Un punt molt significatiu i cridaner ha estat el de l'acceptació de la llengua pròpia en la litúrgia. Després de segles de castellanització, aconseguírem publicar en edició manual, a base d'uns textos «valencians» aprovats pertinentment pels bisbes i per la Santa Seu, catorze llibres litúrgics en un sol tom. Era l'única manera de fer viable l'edició.

L'estratagema de crear divisió per tots els camins possibles no es va fer esperar: que no era suficientment valencià, que allò era un cavall de Troia per a introduir el català, etc. Els escrits en la premsa, les comunicacions per carta, l'activitat dels partits polítics van ser i continuen essent el pa nostre de cada dia.

En l'època que era vice-president del govern espanyol, Abril Martorell va subvencionar a mans plenes la divisió en la recuperació de la consciència de la identitat dels valencians i en especial la divisió en la promoció de la llengua dels valencians; aleshores en el camp eclesiàstic es publicaren uns textos litúrgics alternatius, sense el permís corresponent, que tenien la dèria constant de canviar i canviar els textos establerts. Arribaren a publicar quatre versions diferents del pare-nostre en un any: quan feien una edició nova, no tenien més interès que canviar textos... i això era fer-ho valencià, ja no català.

S'organitzaren els escamots d'intimidadors de les poques celebracions litúrgiques valencianes que teníem, de vegades amb actituds i actes vertaderament sacrílegs, però sobretot promovent la discussió. Solució: llevar el poc ús de valència que havíem aconseguit i fer-ho tot en castellà.

L'actitud de l'actual arquebisbe de València, el madrileny nascut a Mallorca don Miguel Roca, ha estat de permissivitat i d'inhibició promotora de la destrucció; més aviat ha arribat al col·laboracionisme amb unes persones que també havien usat de la violència verbal amb ell. Així fugia dels possibles atacs. La presentació a Roma de part seua, per a ser aprovats, de textos litúrgics escrits amb una ortografia estranya, que no és la comuna, i amb alguns barbarismes inacceptables avalen la seua col·laboració a la cerimònia de la confusió i de la divisió nihilista.

En el cànon 752 de les Constitucions Sinodals de 1987, l'apartat de «la Iglesia y la cultura» (capítol III, del llibre IV), llegim d'aquesta manera: «...*El servicio cristiano a la sociedad en que vivimos exige que la Iglesia mantenga un activo y delicado respeto a las legítimas opiniones sobre la identidad cultural, sobre el patrimonio lingüístico, y este sínodo desea que ninguna de sus expresiones se entienda como partidaria de alguna de estas opiniones. Más aún, pide a todos un esfuerzo de aproximación y entendimiento en beneficio de la lengua y cultura de los valencianos...*»

El text continua amb frases boniques que demanen l'aproximació a la llengua del poble i que es lleve la intransigència i la divisió.

Precisament aquest és el nom, intransigència i divisió, davant un fet cultural assolit des de 1932, quan de part dels valencians s'accepta la unitat ortogràfica dins la llengua catalana unida a la conservació de les formes valencianes: unes poques formes morfològiques i lèxiques. Per a un estudiós i tècnic desapassionat resulta amb la claredat d'un dia d'agost la unitat de la llengua catalana per a les diverses modalitats.

Quan totes les escoles aprenen correctament el valencià, quan els textos dels organismes públics arriben ben escrits als ciutadans, quan totes les publicacions es fan en l'única ortografia existent, quan tots els xiquets aprenen en els programes oficials del castellà i en els llibres de les diverses editorials que valencià, català i mallorquí són una sola llengua i en conseqüència cal que tinga una sola ortografia, aleshores, moguts per uns grups de polítics discutidors i d'interessats, tot un Sínode diocesà en els seus canons oficials ens diu que «l'Església ha de tenir un actiu i delicat respecte a les legítimes opinions sobre la identitat cultural del patrimoni lingüístic dels valencians»! ¿Què diran les generacions futures de la gent que va expressar-se així en ses-

sions prèvies i què diran sobretot d'un arquebisbe de València, únic i darrer responsable dels textos sinodals?

Resultat: després d'un any del Sínode diocesà, tot continua igual, perquè les «legítimes» discussions no acabaran mai. Davant això no em canse de repetir que una actitud com aquesta és la de la falsa mare del juí salomònic: la «legítima» divisió del fals fill per tal de matarlo. L'Església oficial en general no vol la recuperació de la llengua del poble. Per a actuar cal ser realistes i no podem amagar res.

Cap al futur

No hi ha res a fer? Sí, però amb molt de treball desinteressat, molta esperança, en sentit sobrenatural, superant gelosies i desunions, malgrat la migradesa impressionant de mitjans econòmics, i amb la imprescindible solidaritat de tots.

Podem ser pocs els cristians-valencians, però en som; per ara no sabem quants. Estem desorganitzats, estemordits, i en certa manera desesperançats. Hem patit moltes garrotades aquests anys passats i hem anat més cap arrere que cap avant.

Abans que res ens cal organització i recobrar l'esperança, que en sentit sobrenatural no hem perdut mai. La solidaritat de tota la nostra nació en la formació de l'Església del País ha de ser al màxim. Quan un familiar està molt malalt, s'obliden les malalties menors de cadascú en favor d'ajudar el qui més ho necessita. Si a altres terres de la nostra nació mil·lenària estan a trenta quilòmetres dels cent que s'han de córrer, no podem oblidar que a València no hem corregut ni cent metres per a la formació d'una Església arrelada a la terra.

Ja és una realitat la formació d'un centre impulsor, situat tot just al costat de la Generalitat Valenciana i la catedral, en la part històrica de València. Allà us esperem a tots: carrer Calatrava, 7. Tel. (96) 332 13 98. CP. 46001 València. Allí trobareu una llibreria, i un lloc d'activitats. És de tots i per a tots. Aquesta entitat s'ha promogut per un agrupament i una fundació legal que ho han fet possible.

Aquests dos anys passats hem dut a terme la campanya d'ensenyament del valencià als preveres, seminaristes i membres actius de l'Església valenciana; hem tingut èxit, però menys del que hauríem volgut ja que hem patit tota mena d'entrebancs.

S'han anat organitzant al llarg i ample del País amb una base sobretot comarcal els «col·lectius per una Església nostra». Aquests col·lectius tenen el seu manifest: «Volem una Església nostra, una Església valenciana». En podeu demanar exemplars, que us seran tramesos.

Haurem d'organitzar una petita editorial. Tot allò que ha d'arribar massivament al poble ha d'estar redactat a la manera valenciana. És una realitat indefugible per ara.

Ens falta activitat i organització, però ensems i abans que res ens cal reflexió. D'ací que la nostra voluntat siga de posar «arrels endins» d'estudi i reflexió i que ho hàgem concretat en el «Grup Arrels Endins d'Estudis Nacionalistes», GAEDEN, especialment constituït per al jovent. Tenim una gran mancança de líders compromesos en el País per damunt dels interessos de partit polític i compromesos igualment en la vivència cristiana, formant d'ambdues realitats un sol i fructífer compromís social i de fe.

Cal mirar les realitats valencianes amb un gran amor. La crítica imprescindible volem que siga igual que el metge que es fa càrrec d'una malaltia per guarir-la. Sabem que sols amb una Església arrelada en el propi fet cultural podrem donar a conèixer la Bona Nova de Crist i fer que es convertesca en vivència.

Mil anys per a Catalunya, set-cents cinquanta per al País Valencià ens esperonen a seguir avant.

OPINIONS

CAP ON HA D'ANAR L'ESGLÉSIA DE CATALUNYA

La celebració del mil·lenari de Catalunya és una ocasió per a parlar del futur: el segon mil·lenari en el qual penetrem, que —mica més, mica menys— coincideix precisament amb el canvi de mil·lenni que es produirà el mític 2000.

Per això, tot aquest número l'hem plantejat amb perspectives de futur.

I per això, també, hem fet aquesta pregunta a unes quantes persones: ¿cap on et sembla que ha d'anar l'Església de Catalunya? Una pregunta oberta, que cadas-

cú ha contestat a la seva manera, des de la seva òptica i des del seu lloc. Això sí: hem demanat que les respostes fossin breus: una pàgina o dues, a tot estirar. Hem cregut que, del ventall de les respostes, posades l'una darrera l'altra, en sortiria una certa panoràmica que accentuaria alguns aspectes prou significatius.

Com s'esdevé sempre en casos semblants són més els preguntats que no pas els que responen. Nosaltres ens limitem a transcriure a continuació les respostes que hem

rebut fent-les precedir d'un títol (que no sempre respon a la totalitat del contingut) i que, en la gran majoria de vegades, no és de l'autor, sinó de la Redacció de la revista.

Anar a Galilea, tornar al poble

Com que els anys m'han fet perdre bastant la meua capacitat de síntesi, prefereixo omplir aquest full fent com els vells: triar una cosa i potser exagerar-la.

Crec que l'Església a Catalunya —com arreu d'aquest món— ha d'anar cap a Galilea: «Aneu a Galilea i allà el veureu» diu —més o menys— Marc que els àngels van dir a les dones que cercaven el qui havia ressuscitat. Galilea, que deu voler dir la vida normal, la vida senzilla, la vida del poble.

He assistit algunes vegades a les misses dominicals d'una parròquia de Cornellà i m'hi he trobat bé, m'han agradat. Perquè són misses senzilles i populars, misses expressives d'un cristianisme evangèlic. Cornellà és Galilea (encara que jo allà hi sigui un foraster, però ja és molt que els forasters enyorin Galilea).

Per començar, doncs, tots hauríem d'enyorar Galilea (i, els que puguin, ser-hi o tornar-hi). El gran problema de l'Església a Catalunya —i a molts d'altres llocs, sobretot de l'estimada Europa— és que no és una Església popular. No es tracta, em sembla evident, de voler «salvar» el poble (és Déu qui salva, no l'Església). Sinó

d'estar entre el poble. Per tal de, senzillament, anunciar, celebrar, fer present el Ressuscitat. I, així, ajudar a treballar pel seu Regne.

«La salvació —fou dit— ve dels jueus». Ara potser podríem dir: «La salvació ve del poble». I (crec) això a l'Església catalana, li convé repetir-s'ho, perquè es creu massa sàvia, prudent i suficient. Parla de «poble cristià» però sovint sembla referir-se a gent que és poc poble i poc cristiana. És allò que els antics rectors en deien «la nostra gent», que cada vegada són menys i, certament, no són cap futur. Són la gent de Jerusalem, no la de Galilea.

Jerusalem i el Temple. Catalunya i l'Església. És normal que —nosaltres— parlem de l'Església a Catalunya, però jo preferiria que parléssim menys de l'Església i més de Jesucrist i l'Evangeli. Potser exagero, però...

Joaquim Gomis

Tornar al Calvari, encarnar-se en el poble

En general als pobles d'antiga tradició cristiana com el nostre, l'Església *ha de tornar al Calvari*.

Amb l'Edat Moderna comença a Occident un procés de maduració en les relacions entre l'Església i la societat (civil), que ha desembocat en la situació actual de convivència (i col·laboració) des de la recíproca independència. L'acceptació per part dels creients

de l'autonomia de les realitats terrenes és un fet positiu. Queda així superada l'antiga situació de cristiandat, tan ambigua i, evangèlicament, sospitosa.

Això no obstant, aquesta distinció entre Església i societat civil pot reinstaurar un maniqueisme que anul·laria el fet original de la fe cristiana: l'encarnació. Això convertiria l'Església en una secta (una secta molt grossa, però secta al cap i a la fi).

Només hi ha una societat, la humana. L'Evangeli (o millor, el cristià) és ferment, no alternativa. Per què serviria una altra societat «cristiana»? Només hi ha una comunitat: la humana.

Penso que la maduració de la nostra societat (a la qual ha contribuït de manera important l'esperit de l'Evangeli) exigeix de l'Església estar a l'altura de les circumstàncies (signes dels temps!). Això, avui, a Occident, vol dir *desmuntar la carcassa paral·lela* de la institució eclesiàstica. L'Església, com institució, ha de tornar al Calvari. És a dir: ha de passar per la mort; una mort que la fe, i un xic l'experiència, ens assegurin que serà «pasqual».

¿És coherent amb l'Evangeli l'espectacle que ofereix avui la nostra Església? Escola pública - escoles de l'Església; matrimoni civil - matrimoni per l'Església; assistència social - Càritas de l'Església; dret civil - dret canònic; autoritats civils - autoritats eclesiàstiques; festes civils - festes de l'Església... Aquests problemes

són només l'anècdota. A sota hi ha tota una teologia que és urgent de revisar.

«Si la sal no sala... només serveix per ser trepitjada». No se sala des de les salines! No ens queixem, doncs.

Tampoc no voldria dir amb això que ara ens hàgim de dedicar preferentment a «enderrocar». Sertosament això «ja ens ho faran», o es farà tot sol. Però podríem començar per no perdre més temps defensant les «nostres» coses (morals, tradicions, drets, costums, festes, posicions...) o bé passant factura dels vells serveis. Tenim altra feina!

Ens cal aprofundir i practicar de nou la teologia de l'encarnació, que respongui a la societat nova que està naixent.

En particular, concretant més això a Catalunya, i amb la sensibilitat que ens ha donat la nostra pròpia història, potser l'Església catalana hauria d'ajudar a redescobrir el valor poble en els seus diferents nivells (poble, nació, comunitat universal), i a desemmascarar el contra-valor poder, aquell que el Nou Testament ens presenta com l'antihome.

Pere Torras

Ser sal que dóna sabor i no salabror

Tot i que sigui obvi, l'Església a Catalunya ha de ser des de Catalunya.

Aquesta Església ha d'anar cap a un seguiment del Crist sempre més clar i renovat: amb un retorn constant a l'Evangelí (Paraula) i a Aquell que l'Evangelí testimonia. Un tret del seguiment podria ser, per exemple, renunciar a treure partit de l'opulència de molts ambients, que ens acostarà a una certa Europa. La renúncia ha de servir per a ser més coherents quan ens volem posar al costat dels pobres de Catalunya i dels països pobres.

L'Església ha d'estimular entre els seus creients un vida que, als nostres dies, s'inspiri en la llum que il·lumina i no enlluerna, en el llevat que transforma i no espenna, en la sal que dona sabor i no salabor. La nostra Església ha de donar identitat als seus membres, sense complexos, però també sense crear actituds de neonacionalcatolicisme.

Les premisses anteriors poden menar a una profunda inculturació: que allò que és cristià (amor sense límit, gratuïtat, opció pel pobre, adoració al Pare, etc.) s'incorpori a la poesia i a la música, a l'art i a la filosofia i que doni esperança a un poble que, en bona part, se sent materialment satisfet.

Josep Amengual i Batle

Tot un programa en set punts

1. L'Església de Catalunya ha d'educar i fer uns cristians, la fe dels quals, centrada en Jesucrist i en el seu missatge del Regne de

Déu, ha de ser lliure, personal, decidida i entusiasta.

2. L'Església de Catalunya s'ha de construir a través d'unes comunitats cristianes, parroquials i no parroquials, on llurs membres puguin iniciar-se en la fe i on aquesta fe pugui créixer i fer-se adulta, pugui ser viscuda i celebrada i des d'on pugui ser anunciada, amb el ple convenciment que l'única raó de ser d'una comunitat cristiana és l'evangelització amb tot el que comporta de presència i de servei en aquest món nostre que ha d'anar avançant en la solidaritat i en el progrés. Unes comunitats cristianes en les quals el prevere fa de prevere, el catequista, de catequista, l'animador, d'animador..., en un ambient de corresponsabilitat i de taula rodona.

3. L'Església de Catalunya ha d'anar creant institucions, moviments i serveis sòlids i permanents que donin resposta als diferents camps de l'ampli ventall de la pastoral. Que els viatges i les visites a les Esglésies de les nacions veïnes siguin per l'interès específic que suscitin les seves ofertes puntuals, i no perquè com que no tenim a casa allò que, per altra banda, hauríem de tenir i podríem tenir, ho anem a buscar a fora.

4. L'Església de Catalunya ha de tenir un episcopat del país, és a dir, català. No caldria ni dir-ho. Però, com que germans nostres en la fe, de nacions veïnes, fan sentir la seva reitarada veu, a vessar d'estimació per Catalunya, de caritat cristiana i de sentit universal,

tot tement pel nostre tancament i per l'empobriment de la nostra Església, cal que també siguem reiteratius en el manteniment d'aquesta normalitat, suara aconseguida. Perquè és la normalitat, germans en la fe de nacions veïnes! Oi més i deixant a part que a molts catalans tampoc no ens repugna gens la idea d'una Catalunya independent (el lector ja s'adonarà que l'expressió és manllevada, malgrat que hi hagi hagut incomprendibles desmentiments posteriors). Més aviat ens dóna una gran esperança. Quan això arribi, les Esglésies de les nacions veïnes bé assumiran amb naturalitat la normalitat d'un episcopat del país. Per què ara no? I deixant també a part que l'experiència de bisbes forasters ha fet sospirar resignadament el poble pacient, mentre els suportava, amb el «Déu perdó els passats» de consuetud.

5. L'Església de Catalunya ha d'anar fent l'aprenentatge, amb calma i amb actitud de purificació, de conviure amb el pluralisme de la nostra societat i d'assumir també en el seu interior la pluralitat d'opcions polítiques.

6. L'Església de Catalunya ha de fer-se propera i present en els esdeveniments festius i dolorosos dels pobles i de les famílies. Amb naturalitat, portant-hi amb serietat el seu missatge i sense deixar-se endur per postures tancades i puritanes.

7. I que l'Església de Catalunya vagi avançant cap a la pau

interior, la serenor, la tranquil·litat no renyida amb la interpellació activa i passiva. Que aconsegueixi uns acords mínims després d'haver-ne parlat tanta estona com faci falta i d'haver-se corregit com a germans. Entre la meditació i la presència, entre els qui evangelitzen al carrer i els qui guarden el ramat a casa, entre els qui canten lloances i els qui breguen més enllà de les muralles, entre els addictes a la comunitat de Jerusalem i aquells a qui fa més patxoca la de Corint. I endavant i foris, que ens queda encara molt llarg camí.

Salvador Bardulet

Cinc propostes per a l'Església a Catalunya

1. *Animació de comunitats cristianes.* — L'existència de les Esglésies en societats secularitzades i pluralistes ens convida a posar accents nous en la vida de les comunitats cristianes. S'ha de fomentar al màxim la creació i animació de petites comunitats de fe que, sense preocupacions estructurals, s'alimentin de Paraula de Déu i celebrin l'eucaristia. Els bisbes han d'acollir la xarxa de comunitats, en la seva diversitat, i fomentar les ocasions de comunicació entre totes elles. Per altra part, les comunitats han d'intervenir decisivament en la gestió dels serveis comuns. Les comunitats experimentaran noves formes del servei ministerial.

2. *Creació de noves expressions de la fe.* — El missatge cristià no és rebut clarament com un anunci d'alliberament i de salvació. Les nostres litúrgies s'assemblen massa als rituals de les religions paganes; les formulacions de la fe són massa presonerades de les filosofies antigues; l'estètica cristiana està desconnectada del nou univers simbòlic. Cal una intensificació d'esforços per crear litúrgies adequades, teologies que acusin rebut de les noves maneres de pensar i símbols més expressius. Cal donar una gran confiança als intel·lectuals cristians. Cal que la Facultat de teologia de Catalunya gosi fer aquest servei.

3. *Oferiment d'una espiritualitat humanitzadora.* — Circulen moltes ofertes de vida espiritual. Algunes prometen falsos alliberaments i, de fet, converteixen les persones humanes en éssers dependents o incapaços de fer front a la realitat. En una època de crisi dels valors i de les ideologies, és fàcil explotar la por, la inseguretat i la infelicitat. Les comunitats cristianes hem d'oferir una espiritualitat d'acceptació d'un mateix i de participació en la gestió del món, en la perspectiva dels misteris de la Creació, de l'Encarnació i del Regne de Déu. Els cristians hem de fer costat, amb pau, paciència i joia, a totes les causes a favor de la dignitat humana.

4. *Agermanament amb els pobres.* — Les societats occidentals,

per la lògica del seu sistema econòmic, segreguen sectors de pobresa i de marginació. A escala internacional, els països dominants imposen, estructuralment, situacions de pobresa als països dominats. Els cristians de les societats riques hem de generar opcions d'alliberament dels pobres propers o llunyans, i hem d'omplir les nostres societats de gestos de fraternitat dirigits als més pobres i abandonats. Les esglésies han de mobilitzar-se i mobilitzar l'entorn social amb organitzacions adequades i campanyes de servei i d'alliberament dels pobres.

5. *Provocació d'utopies i d'alternatives.* — La inscripció de Catalunya, com a part integrant de l'Estat espanyol, en la dinàmica de la comunitat econòmica europea, obre unes perspectives de consolidació de la vida democràtica i de prosperitat econòmica, però no afavoreix la creativitat i la imaginació per a dissenyar i assajar noves fórmules de convivència i d'alliberament. Les comunitats cristianes, a Catalunya, hem de crear il·lusió per noves utopies i per models alternatius. Hem de donar suport actiu als que, més enllà de política convencional, desitgen la plena autodeterminació de Catalunya, un món sense aparells de guerra, la fi de la discriminació de la dona, o la reconciliació entre l'home i la biosfera.

Fèlix Martí

Perdre poder i avançar en corresponsabilitat

No voldria fer volar coloms a l'hora de plasmar els meus desigs sobre el demà de l'Església a Catalunya. No em faig il·lusions de grans canvis. El pes de les estructures és prou fort per no deixar esvalotar el colomar.

Per no depassar la brevetat que se'ns demana en aquest treball, intentaré ser esquemàtic.

L'Església ha de saber trobar el seu lloc enmig d'un món secularitzat. L'era de cristiandat ha passat i no hauriem de somniar nostàlgicament el seu retorn. Certes manifestacions eclesials pequen molt encara d'ambigüitat en aquest aspecte. El món és plural i l'Església ha d'acomplir-hi el seu paper, sense anhels de domini ni complexos d'inferioritat. L'Església ha d'aparèixer com a «pussillus grex» (petit ramat), que intenta viure amb joia els valors del Regne i els anuncia amb tota senzillesa.

L'Església ha de bandejar tot allò que pugui situar-la en una plataforma de poder. És una conseqüència del punt anterior. Vulgues que no, moltes de les institucions actuals de l'Església són (al mateix temps que serveis, no ho dubto) mitjans de poder que obliguen a pactes no sempre prou nítids. Exemples: la dotació estatal, la conservació del patrimoni històric i artístic, la presència en l'àmbit de l'educació, en la sani-

tat... Sempre que es tracten aquestes qüestions, ¿es fa des de plantejaments evangèlics o des de plantejaments de privilegis que es volen conservar?

Cal que l'Església a casa nostra recuperi la seva dimensió profètica, de paraula i d'obra, superant les ambigüitats del present. Les marginacions de tota mena que crea el sistema socio-polític a l'interior del nostre país; les desigualtats escandaloses a nivell internacional; les qüestions de la pau, l'armamentisme, la fam, el respecte als drets de l'home i dels pobles..., reclamen de l'Església paraules i gestos profètics. I no oblidem que moltes d'aquestes qüestions reclamen també una conversió a l'interior de la mateixa Església. Potser trobaríem aquí una de les causes de la debilitat del nostre profetisme.

Cal clarificar l'ambigüitat actual entre una Església mantenedora d'una religiositat popular i una Església personalitzadora i comunitària. No sé fins a quin punt l'Església ha de continuar oferint uns serveis religiosos a aquella gent que mantenen un sentit del sagrat sense opció cristiana explícita. Potser forma part de la pre-evangelització. Espero, però, una clarificació en aquest sentit, que ajudi a superar moltes de les esquizofrènies eclesiàstiques actuals.

Cal que a l'Església hi hagi un progrés en tot allò que representa corresponsabilitat entre els diferents ministeris i serveis, respec-

tant els camps propis d'actuació de cadascun. Així, doncs:

Desitjo un laïcat ferm, responsable, que no es limiti a fer «per encàrrec», sinó per iniciativa pròpia.

Desitjo uns capellans que no siguin ni buròcrates, ni executius, ni «pontífexs», sinó animadors de comunitats cristianes.

Desitjo uns religiosos i unes religioses que apareguin com a signe profètic dels valors del Regne i no com a empresaris d'institucions.

Desitjo uns bisbes valents, sense complexos d'administradors de cúries. Bisbes que animin, impulsin i coordinin la vida de fe del Poble de Déu.

A nivell català, desitjo una corresponsabilitat entre els diferents bisbats, cercant equilibri i harmonia entre la gran urbs i el món rural.

Sóc conscient que els vents que bufen a les altures no són avui massa propicis a aquests plantejaments. Però estic esperançat. Vulgues que no, els plantejaments del Concili van fent la seva feina. I l'Esperit hi és. No en dubteu.

Pere Fradera

La presència activa i responsable dels laics

Cada cop més, ja sigui en el petit grup de reflexió, en el contacte sovint difícil amb la parròquia o des d'un modest espai de servei a l'Església de Barcelona, ens ado-

nem de la necessitat de la presència activa i responsable dels laics en la vida de l'Església.

Quan ens adrecem a l'Evangelí se'ns fa palès que tant la paraula com els signes de Jesús anaven abocats a la conversió i la salvació dels homes i dones del seu entorn. Si bé no oblida els infants, tota la referència que ens en donen els evangelistes són unes paraules d'aproximació i d'afecte i un advertiment a ser «com un d'aquests petits», però no a mantenir-nos en un estat d'infantilisme permanent. Quan observem qui segueix Jesús, qui experimenta la seva Pasqua i qui el proclama, ens trobem davant d'un grup de persones que han madurat la seva fe en la pregària i en el compartir. Així, doncs, per fidelitat al mateix Jesucrist i per tal que l'Església s'encarni en un món cada cop més secularitzat i en situació de canvi profund en les seves estructures més bàsiques cal, en primer lloc, que el missatge evangelitzador s'adreci amb especial atenció als adults, homes i dones del nostre temps, capaços d'entendre en profunditat les exigències evangèliques, de vertebrar i saber donar raó de la seva fe, en definitiva de fer-ne una opció seriosa de vida i, en segon lloc, que els laics tinguin la possibilitat de formar-se i d'estar preparats per assumir tasques de responsabilitat dins l'Església, animats i promociionats pels actuals responsables de l'acció pastoral i litúrgica.

Per nosaltres té sentit parlar del

futur de la nostra Església a partir de la prioritització de l'adult — que la resta ja en serà una conseqüència—, de la seva experiència de *comunitat* i la seva projecció en el *compromís* social i eclesial. Aquesta prioritització s'hauria d'estendre a tots els nivells eclesials i s'hauria de centrar en:

—el recolzament dels moviments evangelitzadors;

—la dinamització i l'atenció real als petits grups de reflexió i d'aprofundiment de la fe;

—el convenciment pràctic que la catequesi d'adults, entesa com un procés, com un itinerari, és indispensable per ajudar a una maduresa de la fe que mena cap a una opció personal, lliure i adulta del seguiment de Jesucrist;

—el treball sistemàtic i constant del laic en les tasques de formació;

—els espais concrets oberts a la participació corresponsable i l'autocrítica, que han de servir per a anar conscienciant els uns i els altres de la necessitat d'aquesta participació i de la seva riquesa.

El futur de la nostra Església haurà de ser fet per dones i homes adults en la seva fe, que la comparteixin en comunitat i que la visquin enmig de les seves responsabilitats socials i eclesials.

Maribel Pou i Quim Arolas

Cristians en el món i autonomia de l'Església

Quin mal de cap si hagués de proposar un programa de futur

per a l'Església de Catalunya. Dir-ne, però, alguna cosa, invitat per **QUADERNS DE PASTORAL**, àdhuc em fa certa gràcia. Això sí, pensant que els altres, els savis, hi aportaran les idees fonamentals, la profunditat i la síntesi programàtica. M'encallo en dos aspectes i ara els esmento.

1. L'Església catalana ha de deixar de somniar un *món cristià*, la *Catalunya cristiana*, per dedicar el seu esforç més vigorós a posar *cristians al món català*, a les diverses realitats de Catalunya. Amb pluralisme i unitat, per tant, amb comprensió, tolerància i comunió, l'Església de Catalunya haurà de concentrar els millors i majors esforços en la promoció de cristians que, sentint la militància cristiana com a exigència fonamental i ineludible de la fe, es facin presents i es comprometin en els diversos camps de la rica realitat catalana. Seran cristians que actuaran amb criteris cristians a la família, al sindicat, al treball, a la política, al partit, a l'ajuntament, als esports, al món educatiu, etc. Aquesta promoció, feta des de les parròquies, des dels moviments, des de l'escola cristiana, des de totes les menes de catequesi i d'escoles de teologia, etc., és una opció fonamental que decidirà la qualitat de la presència de l'Església en el futur de Catalunya.

2. L'Església de Catalunya de cara al segle XXI, ha de prendre una més decidida actitud d'autonomia respecte de l'Església de la resta d'Espanya. Solidaris, sí; però

fent el camí (vida i presència) segons la nostra personalitat i segons convingui a la realitat catalana. Quan es parla del Mil·lenari de Catalunya, cal no oblidar que mentre parlem de les arrels mil·lenàries de la nostra personalitat col·lectiva políticament i socialment diferenciada, també estem esmentant els fonaments d'una Església amb personalitat pròpia i diferenciada del seu contorn. Alerta, doncs, a no deixar-ho de banda! Hi ha persones d'Església políticament molt definides com a catalanes, però que eclesialment són molt propenses a la submissió a tota dependència centralista. Com que els homes i les institucions se'ls agafa com els peixos, per la boca, crec que la via de l'autofinançament, tímidament iniciada pels bisbats de Catalunya, ve a oferir-nos una valuosa eina per tallar un poderós lligam que impedeix i estrangula l'autonomia de l'Església catalana: l'economia. La insuficiència de recursos es tradueix en dependència, en cadena d'or, però cadena.

En resum, penso modestament que en el disseny del futur de la nostra Església catalana no ens podem oblidar, d'entre molts altres, d'aquests dos aspectes tan dispars: la promoció de militants cristians, de cara a la qualitat de la presència de l'Església a Catalunya, i l'autofinançament, de cara a la llibertat i l'autonomia d'aquesta presència.

Ramon Alsina

Treballar per la independència de l'Església

Crec que el Mil·lenari hauria de ser un punt de referència fonamental. En primer lloc, per deixar ben clarament establert que és absurd celebrar mil anys d'autonomia total, enfront de la intromissió —política o eclesiàstica— d'altres pobles o cultures, quan de fet continuem supeditats —a nivell de país i d'Església— a un centralisme foraster.

En segon lloc, crec que l'Església catalana ha de retrobar aquell nervi intern que la va cohesionar durant la dècada dels anys vint i trenta del nostre segle. Ha d'actuar amb decisió i autonomia total —encara que jurídicament no la tinguem— davant del poble, les comunitats parroquials, les diòcesis i la Santa Seu.

Passos per aconseguir-ho:

1r. Ignorar, l'anomenat Episcopado Español, mentre aquest col·lectiu —per més individualitats de prestigi i obertes a la comprensió que hi hagi— s'entesti a presentar-se davant l'Església universal com un tot, mentre ho faci parlant-nos en castellà i muntant els seus organigrames a nivell d'Estat i no a nivell d'ètnies o nacions històriques. La manera més eficaç és *no pagar*.

2n. Destinar la totalitat dels diners que ara els bisbes catalans dediquen a aquesta superestructura estatal —més centralista, encara, que la mateixa organització civil i política (per vergonya nostra)—

a anar emplenant de contingut tots els serveis eclesials, tant els diocesans, com els nacionals i els internacionals: Domund, Càritas, etc. Muntar uns secretariats propis i donar una eficàcia real a la pastoral unitària que hi ha d'haver a nivell de Catalunya.

3r. L'articulació amb l'Estat espanyol podria ser a través d'un representant permanent, que doni compte de la dinàmica de la nostra Església en els àmbits corresponents: des de la pastoral juvenil fins als mitjans de comunicació, passant pels serveis d'assistència i la formació catequètica. No cal barallar-nos, ni discutir. Simplement fer-los veure que som diferents i que és voluntat de la base —poble, clergat i jerarquia—, que això funcioni així.

4rt. No interessa ara veure si això és reconegut o no per la Santa Seu. L'experiència històrica ens demostra que la nostra Església sempre ha funcionat —en aquest aspecte d'organigrames, totalment perifèrics a la fe— a partir dels fets consumats. No hem de discutir, sinó treballar, sabent que ens emparen la raó i la justícia, el dret canònic i els drets humans. Amb fermesa, i sempre amb el somriure als llavis i amb amor de caritat.

Si no comencem la casa pels fonaments, dubto molt que aquestes noves generacions de catalans, que en un seixanta per cent es proclamen com jo mateix, independentistes, perquè veiem ben clar que és impossible dialogar amb la

mentalitat centralista de l'Església espanyola, dubto molt —repeteix— que puguin assumir el missatge de pau, justícia, amor i llibertat de l'Evangelí, donat des d'unes estructures centralistes com les que imperen en aquests moments en el si de l'anomenat Episcopat espanyol. Jo, en comptes de celebrar el mil·lenari, prefereixo posar les bases perquè aquesta independència de l'Església que pelegrina a Catalunya, sigui demà una mica més factible que no ho és avui.

Joan Carreres i Péra

El diàleg entre fe i cultura

Hauria de començar dient que no em considero «competent» per dir cap on ha d'anar l'Església a Catalunya, però també em vull afanyar a dir que crec que és una bona idea que s'hagi fet una consulta d'aquest tipus a persones de diferents ambients.

Crec que, en termes generals, l'actuació de l'Església catalana ha estat correcta durant *els darrers deu o quinze anys*, perquè han estat uns anys de pèrdua de protagonisme en la vida social i cultural, que han coincidit amb un moviment universal de secularització i podia haver caigut en la temptació de continuar intervenint en la vida social i política, especialment a Catalunya, en un període històric tan peculiar com ha estat la transició. Després de molts anys d'omnipresència de l'Esglé-

sia, la discreció i la modèstia han significat una sana depuració i una prova d'humilitat. Crec que això feia falta i l'Església catalana, en uns moments de sobrevaloració de l'espectacularitat i de la imatge, ha sabut trobar el seu paper en una tasca silenciosa més en consonància amb allò que Harvey Cox anomenava la necessària etapa del «silenci de Déu».

Pel que fa al present, m'atreveria a considerar negatiu el fet que l'única presència de l'Església a nivell dels mitjans de comunicació siguin les preses de posició doctrinals i pràctiques del Vaticà, normalment vinculades a conflictes que permeten identificar l'Església amb les actituds més reaccionàries i que fan la impressió de voler liquidar les conquestes del Concili Vaticà II.

Des d'aquest punt de vista m'atreveria a recomanar *de cara al futur* una presència més efectiva de l'Església catalana i dels cristians en general que compensés aquesta visió unilateral que és la més present en els grans mitjans de comunicació. En un altre ordre de coses, crec que caldria millorar i replantejar una vegada més els canals de participació de la comunitat cristiana en les directrius i orientacions generals de l'Església catalana. Caldria intensificar el diàleg entre fe i cultura promocionant iniciatives que permetessin que els cristians es poguessin situar sense incomoditat en les fronteres de la creença. I, finalment, crec que s'exigiria el replan-

teig definitiu de l'organització territorial de les diòcesis catalanes, per una banda amb la competència plena de la Conferència episcopal catalana, i per l'altra, amb una revisió dels límits diocesans que permetés una organització territorial de la pastoral més d'acord amb les necessitats del món d'avui.

Jordi Porta

Solidaritat i fraternitat

Contestaré esquemàticament aquesta pregunta vital per al futur de la fe al nostre país, apuntant algunes característiques que a mi em semblen importants.

- Que es reforci el sentit de solidaritat amb la comunitat secular, especialment amb els grups d'aquesta comunitat que tenen per missió la justícia, la pau i la reconciliació entre els homes.

- Aquest sentit de solidaritat entronca en certa manera amb una actitud ecumènica que, fins ara, no ha estat massa viva entre nosaltres i que en el futur haurà d'abastar religions no cristianes, com pot ser l'Islam, si augmenta la immigració dels països del Nord d'Àfrica.

- La necessitat d'enfortir i de crear petites comunitats. Crec que l'aïllament produït pel món modern, la soledat de les persones en la ciutat i el fet que la gran majoria es vegin privades d'exercir la iniciativa i la creativitat, són causa del conformisme i de la vida ar-

tificial urbana. De fet, molts busquen i intenten crear petites comunitats on trobar una existència més humana.

- La presència de l'Església en la Catalunya de demà està condicionada per una dialèctica clarament definible. D'una banda, ha de ser fidel a la Paraula divina que es fa present en la societat i en la història, sabent interpretar-la i obeir-la: allò que sant Bernat expressava amb aquests termes: «quod tempus requirit» (allò que el temps requereix); d'altra banda, exercir una missió en la societat al servei de la humanització i del record de la transcendència, signe i paraula d'una superació que aculli el sentit nou que Déu i Jesucrist poden donar a l'existència.

- Que l'autoritat que sigui necessària sàpiga establir una profunda amistat amb la comunitat. Em sembla imprescindible en una Església que creu que l'amor batega en el cor de tot l'univers i de tots els homes i que la unió entre els seus membres ha de ser tan íntima com la que hi ha entre marit i muller, entre el cep i els sarments, entre el cap i el cos. Aquesta combinació d'autoritat i amistat encara no s'ha assolit, potser perquè, com deia Chesterton, «s'ha trobat dur i no s'ha intentat realitzar-ho».

- Per això caldrà aprofundir en la visió de l'Església com a fraternitat: conèixer-se, sentiment de tenir una mateixa llar i una certa identitat de motivacions, comuni-

car (compartir), i deixar de banda el paternalisme. Això és impossible de viure a nivell d'una gran massa. Les petites comunitats, insisteixo, amb els noms que es vulgui, s'hauran de fomentar encara més.

Maria Martinell

Ecoltar els qui pensen i somniar una mica

Com deien en un programa radiofònic, hi ha preguntes difícils de contestar... I cadascú pot dir-hi la seva, evidentment. Però, si es tracta de donar una resposta mínimament profitosa, val més deixar parlar aquells que, per moltes raons, poden fer una aportació, que, més enllà de deixar-nos satisfets, ens convidi i empenyi a reorientar el camí. Si després ho fem o no, ja són figures d'un altre paner...

És per això que, per respondre a la pregunta en qüestió, senzillament em remeto a dos escrits de dos autors, un de més llunyà (no tant tampoc...) en l'espai i en el temps, i un altre de casa nostra. Es tracta del llibre de Karl Rahner titulat, en l'edició espanyola, *Cambio estructural en la Iglesia*, i les *Consideracions sobre el futur del cristianisme* que Lluís Duch inclou com a excursus en el seu llibre *Transparència del món i capacitat sacramental*.

Per tal d'evitar malentesos i ironies impertinents, val la pena deixar clar —tot i que la majoria ja

ho deu entendre— que «la solució» per a tots els cristians del nostre país no arribarà pas comprant aquests dos llibres. Però potser sí que fóra bo que durant un temps, en comptes d'anar fent «cosetes», ens aturéssim i aprenguéssim a pensar ajudats pels qui ja ho fan però que, pel que es veu, ningú no escolta.

Dit això, que de tot el que podria dir és l'únic que val la pena, com que encara em queda un tros de paper, l'ompliré amb desigs. Qui sap si ara que ens han robat totes les il·lusions i ens neguen tota utopia, somiar pot arribar a ser un acte subversiu.

Voldria que els homes i les dones cristians del nostre país...

...no depenguéssim de cap altra Església, per tal de poder sentir-nos —i ser!— germans i no vassalls de les altres comunitats eclesials;

...perdéssim tota por, no sols als «de fora», sinó sobretot als «de dins»;

...tinguéssim de debò un sol Pare, un sol mestre, un sol Senyor;

...fóssim espirituals, és a dir, que en comptes de fugir d'estudi,

estudiéssim la manera de viure avui i aquí tal com Jesús va viure a Palestina fa tants anys;

...treballéssim colze a colze amb tots els qui volen el bé per a la humanitat i per al món que habitem;

...tinguéssim clar que tot el que fa mal a l'ésser humà de cap manera no pot ser volgut per Déu;

...no ens sentíssim salvadors de res ni de ningú, sinó, a tot estirar, testimonis, de vegades ben poc transparents;

...fóssin autocrítics amb tendresa; només així seran creïbles les denúncies que, ben segur, haurem de fer si no ens acomodem als models deshumanitzadors;

...enterréssim —almenys per un temps, per a poder respirar!—, les capelletes i els personalismes ditxosos;

...miréssim enrera, però només per fer cas —que ja fóra hora!— de veus, com és ara la de Joan Maragall a «La iglésia cremada».

I que Déu hi faci més que nosaltres! Però sense oblidar que tenim prou poder per a posar traves a l'acció de Déu.

Josep M. Grané

LECTURA

L'«ARXIU DE TEXTOS CATALANS ANTICS» I LA NORMALITZACIÓ CULTURAL

JOSEP M. MARQUÈS

En aparèixer, l'any 1982, l'Arxiu de Textos Catalans Antics manifestava el seu propòsit de dedicar-se a edicions i estudis entorn d'obres d'autors catalans anteriors al segle XIX, «qualsevol que sigui la llengua en la qual foren escrites». A més a més, en la presentació de la nova revista es declarava que aquesta s'interessaria també per «descripcions de manuscrits, d'incunables i de llibres antics, notícies sobre obres o llurs fonts, sobre copistes o els seus obradors, sobre la lletra i la seva evolució, i sobre impressors, bibliògrafs, marxants de llibres i biblioteques». En l'àmbit geogràfic de llengua catalana no existia una publicació monogràfica sobre aquests temes, i per això l'ATCA es justificava de bell antuvi per la seva sola necessitat.

Ara, però, cal dir que es justifica també pels resultats assolits. Nombrós textos de Ramon Llull, entre els quals la *Disputació de cinc savis*, dos de Nicolau Eimeric, i un, precisament la *Fascinatio Lullistarum*, polèmica contra la doctrina de Ramon, i diverses peces de Felip Ribot, Eiximenis i Vicenç Ferrer, fan honor al propòsit de donar textos. L'edició, amb triple anotació —aparat crític, aparat de fonts i comentari del text— es presenta al nivell exigít normalment per al treball acadèmic i que encara no es troba prou introduït a casa nostra.

En el nostre país, Rubió i Ors, Marià Aguiló, Ramon Miquel i Planas i sobretot Josep M. de Casacuberta havien iniciat edicions de textos catalans antics; Ramon Llull donà peu a una edició començada per Jeroni Rosselló i continuada per Mateu Obrador i Salvador Galmés. Fa poc, a Girona s'ha iniciat la publicació de les obres de Francesc Eiximenis. Sempre s'havia tractat de textos literaris, i en català. Amb l'excepció de Llull, les obres llatines dels nostres autors són assequibles en edicions antigues, i els textos jurídics, mèdics, filosòfics, històrics, resten força esparsos. La novetat de l'ATCA, en la seva fórmula i en l'amplitud dels seus interessos, és evident, si es compara amb els seus predecessors.

Entre els articles, hi han aparegut estudis sobre biblioteques, com la de la seu de Girona i la de Vilabertran, dades biogràfiques sobre Francesc de la Via, anàlisi de redacció de documents notariais, lul·lisme i humanisme. Cal remarcar la importància del volum 6, dedicat tot sencer als inventaris de la biblioteca papal de Benet XIII a Peníscola, un dels tresors bibliogràfics més densos que durant algun temps es trobà en terres catalanes.

Cada volum conté un butlletí bibliogràfic que assenyala exhaustivament i críticament les darreres contribucions publicades sobre Ramon Sibiuda (1), Arnau de Vilanova (2), el rector de Vallfogona (3), Josep M. Casacuberta i l'edició de textos catalans antics (4), la publicació de col·leccions documentals (5) i la biblioteca papal de Peníscola (6).

Probablement les recensions de l'ATCA arribaran a marcar un estil. Es caracteritzen per una descripció acurada del contingut de les obres analitzades, tant pel que es refereix a la seva estructura general com per allò que hi constitueix una aportació al millor coneixement dels temes pels quals l'ATCA s'interessa d'una manera especial. Les apreciacions sobre el valor d'edicions i estudis són rigoroses i exigents, com s'escau a una publicació que procura, ella mateixa, mantenir un culte continuat a la metodologia del treball científic i històric.

Atribuïm un interès màxim a les notícies bibliogràfiques que publica l'ATCA. En sis anys s'hi han analitzat, en descripció concisa, 3.850 estudis relacionats amb autors i textos catalans, arxius, biblioteques

i museus. La descripció és suficient perquè el lector sàpiga si una publicació concreta conté dades sobre un tema o una persona, amb indicació de les pàgines precises. D'ara endavant, bibliotecaris, professors i recercadors hauran d'acudir a aquesta bibliografia, perquè creiem que, tant per la seva amplitud com pel mètode que segueix, no té parí a Catalunya.

Tant les notícies bibliogràfiques com l'índex de fonts manuscrites i similars, ens fan adonar que la publicació, catalana en el seu tema, és europea en el seu àmbit d'investigació. Complementada amb un índex de persones i obres anònimes, funciona com un repertori gairebé imprescindible per a tots els temes que es refereixin a la Catalunya anterior a l'any 1800. El tractament de la informació recollida és tal que esdevé fàcilment accessible per tots els biaixos desitjables.

Aquesta és l'obra en curs. La pregunta pels obrers ens remet a un arquitecte, paleta i manobre que n'és autor de més de les tres quartes parts: Josep Perarnau i Espelt. Recercador infatigable, ha posat a punt una metodologia precisa al servei dels textos. Els ha percaçat a les grans biblioteques, des del Vaticà a Copenhague, sense descurar els petits arxius. El projecte el tenia concebut poc després del 1970, pel que recordo de converses tingudes amb ell mateix. No és fàcil d'excedir-se en la ponderació del treball de Perarnau, de l'amplitud dels seus interessos, ni de l'abundància dels resultats. Poc a poc, als seus estudis i als de Jaume de Puig i Oliver, un altre personatge habitual als projectes espaiosos i a la minúcia en l'execució, s'han sumat col·laboracions que garanteixen la continuïtat d'una empresa que resultaria massa feixuga si es carregava sobre els múscles de massa poques persones.

L'edició, la va assegurar des del primer moment la fundació Jaume Bofill. Després del segon volum hi va concórrer l'Institut d'Estudis Catalans. La Facultat de Teologia de Catalunya s'hi ha afegit relativament tard, després del cinquè. Pacíficament s'ha d'observar que hauria estat encomiable la participació immediata en una publicació que, per una banda, dóna abundància de textos d'interès per a la història del pensament cristià de casa, i per l'altra, estableix un contacte eficaç amb tots els centres de treball humanístic de la nostra terra. Com sigui, la col·laboració institucional és establerta, i, a través d'ella, una possibilitat més de diàleg fe-cultura. Això és important en un país com el nostre, on les institucions eclesials algunes vegades —massa— han deixat treballar soles certes persones, esperant homenatjar-les després de la mort.

Una eina de normalització cultural catalana

Per situar aquesta eina en el nostre context eclesial, ens caldria anar molt enllà. Procuraré de fer-ho amb algunes simplificacions; perdent matisos, però amb la possibilitat de remarcar l'essencial. L'ATCA és una eina, i les eines són útils quan es fan servir per a la feina.

La nostra clerecia ha llegit més sovint Hans Küng que no pas Ramon Llull. Quan ha cercat el diàleg amb «els de fora», ha pensat més en Garaudy o Vattimo que no pas en Joan Fuster. La formació de molts dels professors dels nostres seminaris i de la Facultat de teologia s'ha fet més enllà dels Pirineus, i això ens marca. La catalanització de les ciències eclesiàstiques que consisteixi només en l'expressió en una llengua determinada, sense empeltar-se en una tradició pròpia, és insuficient i fictícia.

Valguin un parell d'exemples. Hem de celebrar el mil·lenari de Catalunya sense disposar d'un manual digne d'història de la nostra Església. Els nostres textos escolars de religió es troben excessivament despullats de referències a casa nostra: quan hom demana a estudiants de batxillerat noms de bisbes de Catalunya, pot aconseguir, amb sort, un parell de cognoms; si els demana noms de cristians seglars, és probable que resti sense respostes. Podria afegir-hi que jo mateix vaig compondre un catàleg d'obres artístiques de caire religiós creades entre 1939 i 1985. Rebuda la negativa, vaig adreçar-me a una institució del país, que va publicar-lo immediatament.

Per a la catalanització cultural de la nostra Església, doncs, fa falta treball de base. En un discurs religiós autòcton haurien de ser habituals les referències a la nostra tradició. Les crisis d'identitat serien aleshores més difícils. El nostre feminisme pot començar amb Dhuarda, esposa de Bernat de Septimània, legal o il·legal comte de Barcelona; el nostre pacifisme, amb el bisbe Oliba; la nostra teoria política, amb Eiximenis, la nostra espiritualitat, amb Ramon Llull, i el nostre humanisme, amb Lluís Vives. Començar ací, i també continuar així fins als nostres dies.

Un treball de base impregnat d'allò que som i hem estat, i un treball erudit de nivell científic connectarien espontàniament a través dels mediadors culturals que farien de pont entre l'un i l'altre. Quan siguem actius en aquests tres fronts, no sols els clergues, sinó tot el poble de Déu, haurem assolit una normalització eclesial. Per ara no podem pas estar satisfets.

4 VENTS

CRÒNICA DE GIRONA

Em plau d'estrenar l'ofici de cronista consignant l'ordenació de diaca de l'Enric Tubert, el 25 de setembre. Penso que estrenar-se amb la notícia d'una ordenació pot ser un bon auguri. D'ordenacions n'hi ha poques i, és clar, són sonades. El noi de Banyoles (el seminarista que, amb el seu bon humor, feia encara possible la rialla al Seminari) ja és a Blanes, treballant. De la tranquil·litat del llac natal al moviment incessant de les onades. De la pau metòdica del seminari al tragí de l'apostolat.

El seminari diocesà resta buit. Els dos seminaristes gironins que hi residien (juntament amb el rector, Mn. Joan Busquets) ja són a Barcelona, al nou seminari interdiocesà. I sembla ser que la nova singladura ha començat amb bons auspicis.

Nous passos ressonen ara pels passadissos del seminari. Són els dels alumnes (ells i elles) de l'Institut de Teologia, inaugurat solemnement el dia 8 de novembre. Compta amb 49 alumnes. En Joan Planellas n'és el director. Es

tracta del primer pas, sòlid, d'un inajornable rearmament teològic i cultural. S'espera que de l'Institut, en surti gent preparada.

La formació —qui pot dubtar-ne?— és primordial. L'Escola de Catequistes ha obert de bell nou les seves portes. I els catequistes, a Santa Coloma i a Girona-ciutat, han traspassat el dintell amb passa decidida. L'èxit d'assistència palesa, sens dubte, la necessitat d'ajuda institucionalitzada, o sigui permanent, que experimenten els col·laboradors parroquials.

En un altre àmbit, els grans temes d'estudi, preferencials la tardor passada, han estat dos:

1. *Preocupació per la qüestió social.* Es va celebrar una jornada diocesana de reflexió per a preveres, religiosos i laics, a l'entorn de l'encíclica de Joan Pau II *Sollicitudo rei socialis*. Hi intervingueren com a ponents: Luis Sebastián, professor d'Economia d'ESADE i vice-rector de la Universitat d'El Salvador, i Antoni Bentué, antic professor de Teologia de la Universitat Catòlica de Santiago de Xile.

2. *Els drets humans en el món d'avui.* Va tenir lloc una taula rodona convocada per la delegació d'Amnistia Internacional a Girona i pel secretariat de Justícia i Pau. Va actuar-hi de moderador en Salomó Marquès. Hom ha commemorat així el quarantè aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans.

A aquestes activitats, cal afegir-hi la conferència-col·loqui orga-

nitzada pel CED (Centre d'Estudis Diocesà), sobre l'«Actualitat de la doctrina social de l'Església», a càrrec del doctor Antoni-Maria Oriol i Tàtaret, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya.

Els Consells pastorals han dut a terme les trobades que els són pròpies. Els Consells de la zona de la Costa s'han reunit a Lloret de Mar, i els de la Vall del Terri ho han fet a Cornellà del Terri.

La pau camina i fa caminar. La parròquia d'Ustartagues ha organitzat la quarta caminada per la pau. Fita de la caminada: Solius. Institució organitzadora de l'esportiva comesa: Justícia i Pau.

Justícia i Pau demostra tothora que és un «moviment». Mai millor dit: de bracet amb els agrupaments escoltes de Girona, la gent de Justícia i Pau ha organitzat, també, una altra caminada: la pujada als Àngels. Finalitat? Recollir diners per a la reconstrucció de la ciutat germana de Bluefields, que recentment ha conegut hores difícils. Es recolliren 400.000 pessetes, que el comitè de Solidaritat va rebre amb gratitud.

Un homenatge singular va ser notícia als diaris gironins: l'homenatge a Mn. Gumersind Vilagran, en els seus 75 anys, per part de l'Ajuntament de Palamós, el qual li va concedir el títol de fill adoptiu. La llista d'entitats col·laboradores fou literalment inacabable, la qual cosa és exponent, penso, de la bona acollida d'aquest homenatge i de la popularitat d'aquest home de Déu. Mn. Gu-

mersind, tanmateix, no va desaprofitar l'ocasió. A la Fontana d'Or de Girona, tot rebent l'homenatge, va dissertar (o millor, «predicar») sobre els marginats i la violació permanent dels drets humans. Tota una lliçó.

L'Advent a Girona va tenir color jove. La Coordinadora de Joves Cristians va engegar la campanya «Dóna raó de la teva esperança». Una esperança que, arribats a Nadal, es convertia en concert de veus blanques. M'estic referint al Novè Concert de Nadal que es va celebrar a la parròquia de Les Planes d'Hostoles. Una meravella coral que es repetiria més tard a la parròquia de Cassà de la Selva.

Caldria, ara, fer puntual ressenya de les típiques activitats na-

dalenques, que han estat moltes i variades. No ho faré. També passo per alt la crònica de certes mancanes pastorals. Sempre n'hi ha. Cal deixar tinta al tinter.

Voldria acabar aquesta crònica de la mateixa manera que l'he començada: consignant una altra ordenació; en aquest cas, ordenació de prevere. En Joan Amich, amb el caliu de pràcticament tota la diòcesi, va rebre de mans del bisbe Jaume la potestat de servir l'Església. Fou ungit a l'església parroquial de Sant Pere de Figueres, el temple on es va retre el darrer comiat cristià a Salvador Dalí. En Joan Amich és, avui, el vicari de Sant Pere. Vicari del rector, s'entén.

Jaume Reixach

CRÒNICA DE TARRAGONA

Catequesi especial

La delegació diocesana de catequesi s'ha proposat aquest curs promoure i coordinar la catequesi especial per als nens deficients. Des de fa molt temps està en marxa l'atenció catequètica al deficiënt, treballada d'una manera especial per Mn. Tomàs. Ara ja és hora que aquest servei (que més que mai és una vocació) sigui atès per la delegació, i no només d'una manera personal.

En primer lloc, ha calgut trobar tots els qui, d'una manera espontània o amb una certa preparació, es dediquen a aquesta catequesi especialitzada. En un pas posterior, es faran conèixer als pares dels nens deficients els serveis que la parròquia pot fer en aquest camp. Paral·lelament se n'ha de fer prendre consciència als mateixos catequistes, ja que veuen la catequesi especial com un aspecte tan a part que els sembla que no hi tenen res a fer, i que no se n'han

dé preocupar. Finalment es buscarà o s'elaborarà el material que sembli més adequat. Diferents mitjans de comunicació faran conèixer aquesta realitat a molta gent que la desconeix completament. Si bé el més eficaç serà el contacte amb els pares a partir de les escoles de deficients i l'acolliment que els nens i els mateixos pares puguin rebre per part de la comunitat.

La Delegació de catequesi, doncs, obre horitzons a realitats que ja eren tractades personalment, però no des de la catequesi parroquial.

«Església de Tarragona»: 13 números

Generalment hom es fa ressò de les publicacions quan arriben a un número rodó. Com que no sóc supersticiós —o almenys no ho voldria ser—, us explico ara com va aquesta revista.

En primer lloc, la idea de la publicació la tiraren endavant el Sr. Arquebisbe i Mn Miquel Barbrà, vicari de pastoral i de Tarragona. Es gestà a les darreries del 1987 i per Nadal d'aquest any va sortir el número 0. La periodicitat és mensual, té 800 subscriptors, i altres la compren a les parròquies. El preu és de 100 pessetes.

La presentació, la feia l'arquebisbe Ramon amb aquestes paraules: «La revista que avui veu la llum es presenta per ella mateixa. Les meves paraules només volen

explicar la motivació principal de publicar cada mes la revista «Església de Tarragona». Respon a una necessitat sentida des de fa molts anys. Aquesta necessitat no és pas únicament de tipus pragmàtic, sinó principalment una exigència de comunió que neix del mateix ésser de l'Església».

És clar que el nostre bisbe no fa dependre la comunió de l'Església de Tarragona d'una revista, però remarca: «La revista, amb la publicació regular d'informació recollida de tots els indrets de la diòcesi, vol donar a conèixer la vida de la nostra Església de Tarragona. La diòcesi és una comunitat de comunitats i això exigeix conèixer la vida real, els fets i esdeveniments. Compartir la informació és un mitjà per viure i per créixer en la comunió d'amor».

La revista té 20 pàgines i consta de les seccions següents: Sumari, agenda, bústia oberta i «Am Mikrófon» (de la ràdio); pensament, de Mn. Joaquim Claver, rector de la parròquia de Sant Pau de Tarragona; informació: els arxiprestats, parròquies, comunitats religioses; 8 pàgines de «dossier» (sobre l'arquebisbe emèrit, Dr. Pont, seminari, turisme, ecumenisme, etc.); Associació Bfblca, Tarragona missionera, pastoral sanitària, pastoral social i més informació.

La varietat dels articles i l'estil diferent fa que, si per una part no tot agrada a tots, a molts els agrada alguna cosa i s'hi senten identificats. Posem-ne alguns exemples.

• En el núm. 8 deien els pagesos cristians: «Aquesta competència no és fruit de la voluntat pròpia dels agricultors: ningú no desitja la mort de l'altre. Cadascú vol viure de l'agricultura, que és el seu ofici».

• En el núm. 10, el delegat de joves, Mn. Joan Anton, escrivia: «Cal promoure i educar joves capaços d'evangelitzar el seu entorn: humanitzant la vida tot humanitzant-se, proposar la fe en Jesucrist i convocar a viure allò que vivíeu (fa referència a l'Aplec de l'Esperit de Lleida).

• I, finalment, Mn. Ricard Cabré, de Càritas, en el núm. 13 escriu: «És possible que moltes persones encara no hagin entès el sentit de la vaga del dia 14 de desembre. Hi ha un malestar més que justificat en els ambients de treball, que s'ha anat intensificant a mesura que el govern s'ha anat refermant en la seva política econòmica».

La revista, doncs, vol ser un servei d'informació i d'opinió obert a tothom. Després d'una primera fase en blanc i negre, actualment la portada i la contraportada són en color. Ara li cal puntualitat, per tal d'esdevenir un servei més eficaç d'informació.

Ministeris encomanats

Un signe dels temps que ens cal llegir amb urgència i interpretar a partir de la fe és la manca de preveres a l'arquebisbat de Tarrago-

na. Si globalment som quasi bé uns 200, en realitat, és a dir preveres al davant de comunitats i amb responsabilitat, som molts menys. Avui, però, no us parlaré de preveres sinó de laics. I, tot i que encara no hem llegit (al moment d'escriure la crònica) la «Christifideles laici» de Joan Pau II, cal, repeteixo, llegir el signe dels temps de la manca de preveres i del creixement dels laics en les diferents responsabilitats parroquials, arxiprestals, etc.

El Consell de Direcció ha creat un nou organisme (un altre?, pensaran molts) de cara a formar i a suscitar responsables de comunitats entre els laics i els religiosos, o bé responsables de diferents tasques a la parròquia i a la pastoral en general. En el núm. 106-107 us parlava de dues seglars en el camp de la responsabilitat parroquial. Doncs bé, amb aquesta experiència molt positiva, i havent-hi altres persones que desitgen fer aquest servei, el bisbe Ramon ha nomenat Mn. Josep Bofarull (delegat de catequesi) perquè s'encarregui de coordinar aquesta tasca i de promoure-la dins l'Església diocesana, així com de fer el seguiment de les persones a qui es confereix aquest nomenament.

Com ha dit el Pep Bofarull, això és una cosa nova, que s'ha d'estructurar, repensar i organitzar. Però compta amb la confiança de l'arquebisbe i el suport de molts preveres i laics que intueixen una nova manera d'estructurar l'Església, en la qual el preve-

re, que no ho és tot (Déu me'n guard!), ha de trobar el seu veritable paper i la seva veritable dedicació.

Començar una cosa nova té la gràcia de l'aventura i el risc d'un futur incert, però l'Església té molts anys i avança, també en les crisis. Si la crisi de vocacions sus-

cita laics i religiosos amb un nou estil de compromís, benvinguda sigui aquesta crisi. Però això sí, la lectura dels «signes dels temps» només pot fer-se des de la fe, i no des d'una organització freda, tot i que pretengui ser eficaç.

Jordi Figueras

CRÒNICA DE TORTOSA

Sínodo diocesà

Per fi, el Sínodo, del qual hem parlat durant alguns anys a les cròniques, ja ha arribat a l'últim capítol. Les Constitucions sinodals de Tortosa ja han estat promulgades i publicades.

A la solemne missa pontifical celebrada a la santa església catedral basilica, el dia vint-i-set de novembre, foren promulgades les Constitucions sinodals, que comprenen orientacions doctrinals, criteris pastorals i normes diocesanes. Fidels de totes les parròquies del bisbat omplien la catedral de gom a gom i amb un espontani aplaudiment ratificaren la promulgació. En acabar la celebració, foren tots obsequiats amb un exemplar bilingüe de les Constitucions.

Recordem que el tema del Sínodo era l'Església, Poble de profe-

tes (Bíblia, magisteri, homilia, predicació, catequesi, ensenyament religiós, religiositat popular, mitjans de comunicació), Poble sacerdotal (cada un dels sagraments, pastoral familiar i exèquies), Poble de servidors (pobres, tercer món, societat: cultura, economia, política), Poble establert com una societat (diòcesi, parròquies, arxiprestats, laics i associacions, religiosos i altres persones consagrades).

Després d'un curs de mentalització, cada parròquia, per mitjà de grups sinodals, formulà les propostes adients a cada tema, les quals, recollides a cada arxiprestat, foren presentades especificant el nombre de vots que hi donaven suport. Aleshores una comissió va fer la tria de les respostes. (Ningú no ha donat la raó perquè s'exclogueren certes respostes; de fet, cada arxiprestat només sap les se-

ves). Un cop retallades, matisades i suavitzades, en quedaren 376, que finalment han quedat reduïdes a les 257 normes diocesanes que han estat promulgades.

Cada grup temàtic de normes va precedit d'uns criteris pastorals i aquests d'unes orientacions doctrinals. Bona part de les normes no són lleis sinó camins per on cal anar, per això estan redactades amb expressions com: «és convenient, s'ha de fomentar, convé, s'ha de procurar, és de desitjar...».

I ara comença el postsínode o veritable sínode. Serà una empena vivificadora?; passarà sense pena ni glòria?; serà un llibre d'arxiu per a la història, com ho és el Butlletí Oficial del Bisbat, que arriba amb tres mesos de retard? (una de les propostes ja deia que havia de ser el butlletí, però passà pel juller a la primera porgada).

El normal no és notícia i per això aquest cronista deixava de donar la notícia del que hauria d'haver estat normal i per fi ho ha estat: tots vàrem escoltar la Paraula de Déu en la nostra *llengua pròpia*; amb ella vàrem pregar, vàrem cantar, vàrem viure la promulgació del Sínode... Beneït aquest primer fruit del Sínode.

Renovació dels membres del Consell presbiteral i dels arxiprestos

A finals d'octubre de 1984 foren nomenats, per tres anys, els membres del Consell del presbiteri

i els arxiprestos. Com que el Sínode s'allargava i per no ocasionar enrenou, varen ser prorrogats aquests càrrecs fins a l'acabament del Sínode. Un cop acabat aquest, pel desembre foren convocades eleccions i el 9 de gener ja es reunia el nou Consell, amb 8 membres que ho són per raó del càrrec, 4 per designació directa del senyor bisbe i 12 elegits pels sacerdots dels arxiprestats. D'aquests, 6 no ho eren al consell anterior i 6 repeteixen. Seguidament el senyor bisbe nomenà arxiprestos del respectiu arxiprestat els preveres que han estat elegits membres del Consell del Presbiteri.

A l'etapa postsinodal, vol donar-se més importància a la figura de l'arxiprest i a la pastoral de conjunt arxiprestal.

Ja tenim dos sants

O millor, sant i santa: sant Francesc Gil de Federich (Federich i no Frederich, com porten el Misal i el Llibre de les Hores).

L'any 1988 passarà a la història del nostre bisbat com l'any de les canonitzacions i de la cloenda del Sínode.

Repercussió de les canonitzacions al bisbat? No massa. A Tortosa una mica més i així devia ser, perquè sant Francesc era nat i batejat a Tortosa i santa Maria Rosa va viure la major part de la vida a Tortosa, que és on fundà les Germanes de la Consolació, on va morir i on es guarda la seva despulla.

El poble que més va celebrar-ho fou Benissanet. Per què? L'any 1617 un Gil de Federich, notari, de Tortosa, s'estableix a Benissanet (hi havia feina a repartir les terres i les cases abandonades pels moros, —tots ho eren— en ser expulsats). La família Gil de Federich és molt reduïda i estan molt units els de Tortosa amb els de Benissanet. A l'època del sant, també a Benissanet hi ha un mossèn Francesc Gil de Federich. Una besnéta del primer vingut construeix la capella de la Mare de Déu del Pilar (és la festa religiosa més important a Benissanet); una altra besnéta es casa amb Corneli O'Callaghan, vingut d'Irlanda, i així s'inicia a Catalunya la nissaga dels O'Callaghan. Per això va prendre bona part a les festes el famós papiròleg i professor P. Josep O'Callaghan, S. I., descendent d'aquells.

Les festes foren els primers dies d'octubre. Va participar-hi també el P. Llorens Galmés, O.P., historiador del sant. I l'últim dia, el de la Mare de Déu del Pilar, va ser-hi el senyor bisbe, que va presidir tots els actes i hi va participar amb la seva paraula, fins al rosari tradicional de la nit, a tota orques-

tra, a la plaça, i la processó a la capella.

El Mil·lenari

Falten encara uns centcinquanta anys perquè nosaltres celebrem el mil·lenari de la reconquesta de les nostres terres i dels primers escrits en la nostra llengua a aquestes contrades, però ens sentim catalans i amb la resta de Catalunya celebrem el Mil·lenari.

A la ciutat de Tortosa, del 16 al 20 de gener, organitzades per la Comissió eclesiàstica del Mil·lenari i la Fundació Manyà, es feren unes conferències interessants. Aquests foren els temes i els conferenciant: «Els cims principals de la història diocesana», per Mn. Joaquim Blanch; «L'Església de Tortosa i la cultura catalana», per Jesús Massip; «La llengua catalana a la diòcesi de Tortosa: realitats i esperances», per Gerard Vergés; «La tasca cultural i científica dels jesuïtes a Tortosa», per Josep M. Cardús, S. J.; i «Les arrels cristianes del Mil·lenari», per Josep M. Ainaud de Lasarte.

Joan Masip

CRÒNICA D'URGELL

L'església de Barbens tornarà a obrir-se aviat

L'església parroquial de Barbens «podria tornar-se a obrir al públic dins el termini de tres mesos», manifestava el rector, Blai Cots, pocs dies després de tancar el temple per motius de seguretat. L'església va ser tancada al públic el dia 8 de gener per haver-se observat una esquerda a la volta. Des d'aleshores els actes de culte se celebren en un local habilitat.

Un tècnic del Bisbat, l'11 de gener, visità el temple i redactà immediatament el seu informe. Les obres a realitzar seran finançades per la Diòcesi, l'Ajuntament i la Junta d'Obres recentment constituïda. A la col·laboració de les institucions, cal sumar-hi la voluntat de tot el poble, cosa que agilitzarà les obres per consolidar la teulada del temple.

El fet, intranscendent i lògic en edificacions antigues, va tenir una àmplia incidència als mitjans informatius: diaris i televisió inclosa. La notícia és certa i confirmada. En el camp religiós, però, hi ha fets de segon ordre (i el comentat n'és un exemple) que monopolitzen l'atenció dels mitjans informatius. Més encara si són de signe negatiu. Per exemple, només cal repassar el tractament informatiu que la inauguració de l'ampliació

del Museu Diocesà o bé les obres a les esglésies de Taüll, amb un import total de 70 milions de pessetes, han tingut als mitjans informatius. Esdeveniments de caire humà, com un aplec de milers de cristians, tampoc no entren normalment al ventall informatiu. Afany de ridiculitzar els temes religiosos? Ho vull deixar simplement com un desig de sensacionalisme.

Enquesta sobre valors socials

Un equip de joves cristians ha realitzat recentment una enquesta per a polsar el pensament de la gent de les comarques del Bisbat sobre els diversos valors socials: religiosos, morals, polítics, culturals, etc. L'enquesta, de 150 preguntes, va ser presentada als joves per la persona que l'ha dirigit, el sociòleg valencià Vicenç Sastre. Els resultats seran donats a conèixer públicament el primer de maig i constituïran una base a tenir en compte en qualsevol planificació pastoral.

Algunes de les dades més significatives ja són conegudes. Se sap que l'atur i l'aïllament són els dos problemes més greus a les comarques del bisbat d'Urgell, segons els resultats de l'enquesta. Concretament de les 1.800 perso-

nes enquestades, 255 (14 %) responen que el problema més greu en el seu ambient és l'atur i 186 (10'3 %) qualifiquen l'aïllament com la situació més preocupant. Aquesta enquesta, que s'ha dut a terme a 135 pobles de la diòcesi, ha estat promocionada i subvencionada per Càritas diocesana.

Urgellia publica el VIII volum. Urgel·litana admet dos nous membres

Acaba de sortir a la llum pública *Urgellia*, anuari d'estudis i documentació històrica sobre els antics comtats de Cerdanya, Urgell i Pallars, Andorra i la Vall d'Aran. Una continuïtat de vuit anys dona ja garanties de serietat i d'acceptació de l'obra per part dels especialistes aficionats a la història.

L'anuari *Urgellia* és publicat per la Societat Cultural Urgel·litana, que en la seva darrera assemblea ha admès dos nous membres, assolint el nombre total de 29 socis.

A la mateixa assemblea anual s'informà dels temes d'estudi que seran publicats al IXè. volum d'*Urgellia*, entre els quals cal destacar els següents: documentació de l'Arxiu Capitular, monestirs i canòniques d'Urgell del s. IX al s. XIII, fogatges de l'Alt Urgell, Pallars i Cerdanya al s. XVI. La Societat Cultural Urgel·litana estudia també la possibilitat de publicar un inventari documentat de les esglésies romàniques del Bisbat.

El bisbe Joan i la crisi de Lleteries la Seu

Els dirigents de Lleteries la Seu han acudit al bisbe Joan a fi de trobar una ajuda per a sortir de la crisi que afecta l'empresa transformadora de llet. El bisbe ha escoltat amb interès les informacions sobre l'empresa i ha tingut contactes amb empresaris del sector de l'alimentació a fi de trobar la solució més favorable als aporadors de llet i als treballadors de l'empresa. La determinació que finalment s'ha pres és la venda de l'empresa a un grup format per persones de solvència reconeguda en el sector del comerç, sempre que s'arribi a un acord sobre els punts que hipotequen almenys temporalment l'operació.

A ningú no ha de sorprendre que s'hagi trucat a la porta del bisbe: fa tres mesos escrivia una carta pastoral sobre el futur de la llet al Pirineu. Per a afrontar el repte plantejat per la Comunitat Econòmica Europea, apuntava la conveniència de la selecció del bestiar i també de la coordinació: "agrupacions, cooperatives i tota mena de col·laboració", deia. A les comarques pirinenques del Bisbat d'Urgell, des de la Vall d'Aran fins a la Cerdanya, per a transformar diàriament menys de 300.000 litres de llet hi ha quatre empreses de casa i encara en vénen dues més de fora a recollir llet. La manca de coordinació és clara.

Antoni Mirabet

RETALLS

Lluny de casa, un català redescobreix les seves arrels

El P. Francisco Fernández Salinas va néixer a Barcelona el 16 de juny de 1932, en el si d'una família provinent d'Andalusia. Pel 1979 acceptà l'oferta dels seus germans Missioners dels Sagrats Corts, de treballar a la missió de Patagònia. A poc a poc les immensitats patagòniques l'engrescaren. La parròquia d'Ingeniero Jacobacci té uns 56.000 km. quadrats dins els quals viuen uns 15.000 habitants, majoritàriament maputxes o «paisanos». D'aquest món solament el tragué la greu malaltia que el menà a la mort el 15 d'agost de 1988.

El P. Paco, com era el seu estil, entrà de ple dins aquest nou ambient. Evangelització i promoció anaren indiscutiblement plegades. Havien començat a sorgir petites realitzacions que feien besllumar la progressiva llibertat dels maputxes respecte els comerciants de queviures i de llana o de pells. La casa parroquial, que ho era de la comunitat, es va convertir en casa de tothom i a tota hora, fins i tot sacrificant la més elemental tranquil·litat domèstica.

A poc a poc els maputxes de la regió començaren a reivindicar terres i, també, quelcom insospitat com és ara la seva llengua, puix abans solament la parlaven d'amagat. Durant els mesos que

el roagava el càncer, s'alegrava que un poble començàs a parlar. El P. Paco en aquest ambient aprengué a estimar el català, que li vaig sentir reivindicar com a llengua seva, tot just anava a la clínica, pel setembre de 1987.

La compenetració amb els maputxes i el fet que els hagués ajudat perquè se servissin de llur idioma per a expressar-se, el feren reflexionar en la seva pertinença a un poble que té una llengua llargament combatuda. Poca importància té que tot això s'esdevingués a més de 10.000 kms. lluny de la seva terra. També dins la sorra del desert va tenir la sort de recobrar les arrels.

Josep Amengual

Fòrum, cinquena edició. Entre la por i la llibertat

Per cinquena vegada hem celebrat el fòrum «home i evangeli». Hem pogut tornar a fruit de les pregàries, tan ben preparades i ben realitzades, d'una celebració eucarística de rara qualitat en tots sentits, d'unes ponències punyents i serenes: punyents pel marc d'Església en què se situaven; serenes pel contingut, el to i l'orientació. I, naturalment, profundament cristianes, evangèliques.

Paradoxalment, una trobada que les aportacions emmarcaven en un context de «conflicte eclesial» (per a dir-ho amb les paraules del primer ponent) s'obria amb

una carta del cardenal-arquebisbe de Barcelona, doctor Narcís Jubany, en què deia que el fòrum havia adquirit «carta de naturalesa» en la nostra Església. ¿En què quedem, doncs, conflicte o reconeixement?

El cas és, però, que el cardenal Jubany va presentar la seva renúncia a Roma aquest estiu, en complir els setanta-cinc anys. I aquesta circumstància, unida a les notícies que ens arriben d'algunes diòcesis europees que han estat proveïdes de nous pastors i als rumors que havien circulat a darreríssima hora i que donaven com a fet el nomenament del successor de l'arquebisbe de Barcelona, constitueix com un recordatori que la bombolla en què vivim es pot trencar d'avui a l'endemà i deixar-nos sota l'acció sense pal·liatius d'un poderós corrent restauracionista. Aquesta impressió, que flotava sobre el cinema Goya de Santa Coloma de Gramenet dissabte i diumenge, 11 i 12 de març, comunicava una actualitat punyent al tema d'enguany i al contingut i a la lletra de les ponències, alguna de les quals donava per descomptat no solament l'existència d'un corrent, sinó un veritable pla restauracionista que es desenrotlla de manera implacable. Aquest fòrum, ¿se situaria, doncs, a les portes d'un tombant, tot just al llindar d'uns temps nous que no anuncien precisament una albada de llibertat, sinó el regne de la por? Per a aquestes circumstàncies semblava preparat.

Qui sap, doncs, si, d'ara endavant, el fòrum està cridat a ser més necessari que mai: un espai de trobada ampla, en un ambient no convencional (o, si voleu, d'una altra mena de convencionalisme) que permet de respirar lliurement als cristians de mentalitat oberta i que ofereix un rostre d'Església que no és l'habitual, tan pol·laritzat per la jerarquia i per determinats problemes, massa coneguts.

Fóra de doldre, tanmateix, que el fòrum —i tot el que el fòrum representa— adquirís mentalitat de ghetto, i de ghetto perseguit a l'interior de la nostra Església, i que fos vist així de portes enfora.

Potser haurem de reivindicar la «carta de naturalesa» que ens atorgava el bisbe de Barcelona i que no és pas cap mena d'invitació a endinsar-nos per aquests camins, tot al contrari. Per això el contingut i l'orientació de les ponències d'enguany poden també ser entesos com un toc d'atenció: si les circumstàncies ens posen en situació de conflicte eclesial, hem de continuar fent la nostra via serenament, amb profunditat i paciència, de manera humil, joiosa i lliure, i edificar així l'Església que somniem.

Josep M. Totosa

COL-LABORADORS D'AQUEST NÚMERO

Ramon Alsina (ministeris sacerdotals a l'arxiprestat de Berga, Solsona), Josep Amengual (M.SS.CC., Monestir de la Real, Mallorca), Miquel Barbrà (vicari episcopal de pastoral diocesana, Tarragona), Salvador Bardulet (vicari episcopal de la zona sud de Vic: Igualada, Manresa, Calaf), Antoni Bascompte (delegat episcopal d'economia diocesana, Barcelona), Joan Botam (provincial dels Caputxins i president de la Unió de Religiosos de Catalunya, Barcelona), Joan Busquets i Dalmau (rector del Seminari major interdiocesà, Girona), Joan Carrera Planas (membre del Consell presbiteral, rector de Sant Isidre de l'Hospitalet, Barcelona), Joan Carreres i Péra (director adjunt del Centre d'Estudis diocesà; rector de Dosquers, Girona), Jordi Figueras (rector d'Albinyana i les Peces, Tarragona; corresponsal de «Quaders»), Pere Fradera (rector de Monistrol de Calders, Vic), Joan Galtés (llicenciat en història; rector de Santa Maria de Gràcia, Barcelona), Joaquim Gomis (director de «Missa Dominical», Barcelona), Josep M. Grané (membre de l'equip responsable de Jorba, Vic), Pere Llabrés (director del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca; corresponsal de «Quaders»), Josep M. Marquès (director de l'Arxiu diocesà, Girona), Casimir Martí (membre de l'equip pastoral de Santa Maria de Gornal, l'Hospitalet de Llobregat, Barcelona), Fèlix Martí (director del Centre UNESCO de Catalunya, Barcelona), Maria Martinell (directora de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona), Joan Masip (rector de Benissanet, Tortosa; corresponsal de «Quaders»), Antoni Mirabet (membre de la Delegació de Mitjans de Comunicació Social, Urgell; corresponsal de «Quaders»), Jordi Porta (director de la Fundació Jaume Bofill, Barcelona), Maribel Pou i Quim Arolas (mestra d'EGB i animador de carrer per l'Ajuntament, respectivament; membres d'una comunitat cristiana de base; la Roca del Vallès), Jaume Reixach (rector de la Mare de Déu del Carme, Girona; corresponsal de «Quaders»), Jaume Riera (vicari judicial adjunt de la Cúria de Justícia, Barcelona), Pere Riutort (autor del «Llibre del Poble de Déu», València), Pere Torras (rector de Sant Joan Baptista, de Sant Feliu de Guíxols, Girona) i Josep M. Totosaus (director de «Quaders», Barcelona).

QP

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastoral, Rivadeneyra, 6, 3r. Telèfon 317 48 58. 08002-BARCELONA.

Director: Josep M. Totosaus - Consell de redacció: Salvador Bardulet, Joan Batlles, Lluís Bonet, Jaume Duch, Josep M. Fisa, Jesús Huguet, Joaquim Pla, Mateu Terrats i Josep Torrella.

Disseny: Jaume Duch - Impressió: I. G. Santa Eulàlia. Santa Eulàlia de Ronçana. Preu de la subscripció per al 1989: 2.500'— ptes. - Dipòsit legal: B. 25.506-1969. Amb llicència eclesiàstica. Abril 1989

**CONDICIONAMENTS SOCIALS I POLÍTIQS
QUE AFECTEN LA PASTORAL AL MÓN RURAL**

X TROBADA DE CAPELLANS DEL MÓN RURAL

**organitzada pel Departament de Pastoral Rural
del Centre d'Estudis Pastorals**

**Per a conèixer de prop una comarca rural,
entrar en contacte amb capellans i laics que hi treballen
i ajudar-nos a fer un projecte realista de pastoral rural.**

**VALLFOGONA DE RIUCORB
VALLBONA DE LES MONGES
19, 20 i 21 de JUNY DE 1989**

Informació i inscripcions: R. Codina (93/859 05 60) i P. Dalmau (977/62 81 08)

CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS

CURS 1988-1989

CURSETS DEL MES DE MAIG

Sobre la pregària

pel *P. Miquel Estradé*, monjo de
Montserrat

5 dijous: 4, 11, 18 i 25 de maig i 1 de juny
de 4'30 a 5'30

Tradicció i tradicions.

Les lliçons del cas Lefèbvre

per *Joan Llopis*, doctor en Teologia
i col·laborador habitual del diari «Avui»

5 dijous: 4, 11, 18 i 25 de maig i 1 de juny
de 5'45 a 6'45

Informació, programes i inscripcions a la Secretaria:

Rivadeneyra, 6, 3er. - 08002 Barcelona - tel. 317 48 58

MILLENVM
HISTÒRIA I ART
DE L'ESGLÉSIA CATALANA

L'exposició es presentarà en el marc de la Pia Almoïna de Barcelona (Plaça de la Seu).

27 D'ABRIL - 25 DE JUNY 1989

CATALUNYA 1000 ANYS

MILLENVM
HISTÒRIA I ART
DE L'ESGLÉSIA CATALANA

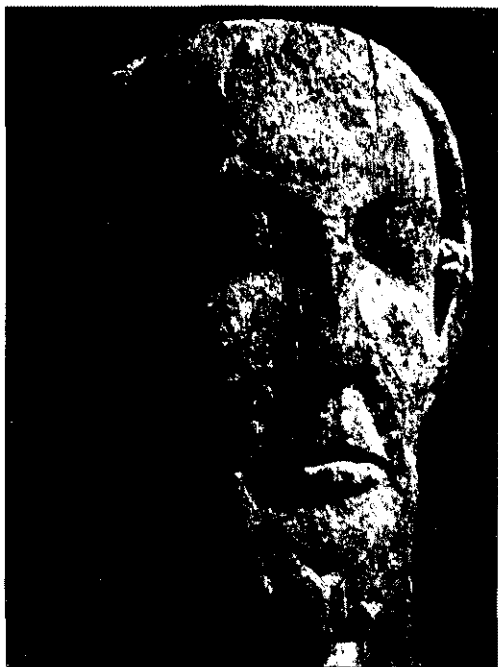

L'exposició es presentarà en el marc de la Pia Almoïna de Barcelona (Plaça de la Seu).

27 D'ABRIL - 25 DE JUNY 1989

CATALUNYA 1000 ANYS

MILLENVM
HISTÒRIA I ART
DE L'ESGLÉSIA CATALANA

L'exposició es presentarà en el marc de la Pia Almoïna de Barcelona (Plaça de la Seu).

27 D'ABRIL - 25 DE JUNY 1989

CATALUNYA 1000 ANYS

centre d'estudis pastorals